

נטיעה שזר שפחה

[מגילה ה:]

♦ לקט תולדות חייו סיפורים עובדות ואמדות מהאי צדיקא ופדישא הגאון החסיד רבי נטע ציינוירט זצ"ל ♦

נטיעה של אמונה.....א
נטיעה של תורה.....ג
נטיעה של תפילה.....ה
נטיעה של מדות.....ז
נטיעה של שבת.....ח
נטיעה של מועד.....י
נטיעה של יראה.....יב
נטיעה של חסידות.....טו
נטיעה של רוחניות.....יט
נטיעה של שיחה.....כה
נטיעה של אבות.....כז

נטיעה שזר אמונה

מה היה אימור הגה"צ ר' שמואל הומינר עכשיו?

מספר הגה"צ ר' מרדכי ברים שליט"א, כי בילדותו שמע פעם את הגה"צ ר' שמואל הומינר, מאנשי ירושלים של מעלה, כשהוא מוסר שיעור לזקני ירושלים בספרי מוסר, ובין הדברים סיפר להם סיפור שקרה לו עצמו.

וכך סיפר, פעם שבת רבי שמואל בעיר טבריה, לאחר תפלת מוסף רצה לעיין בספר, ונכנס לביהכ"נ ספרדי שהיה פתוח והתיישב ללמוד, שמש ביהמ"ד שהגיע זמנו לנעול את ביהכ"נ לא עלה על דעתו שמשישו נמצא בביהכ"נ, סגר הביהכ"נ כמנהגו על מסגר ובריה.

רבי שמואל שישב רכון על ספרו לא הרגיש כלום ולאחר זמן כשרצה לחזור לאכסנייתו רואה הוא כי הדלת סגורה, ולא יוכל לסעוד סעודת צפרא דשבתא, לא היה שום אפשרות לצאת משם ואף לא לקרוא לעזרה, כיון שהיה במעלה ההר רחוק ממקום מגורי אנשים.

רבי שמואל לא איבד עשתונותו, ואמר לעצמו, אם כך עשה ה', אז ודאי שזהו רצונו ית', שלא אסעוד סעודת השבת היום, א"כ מה הרעש והצער בזה וישב להמשיך בלימודיו, בשמחה ובהתמדה.

מנחה וערבית גם הוכרח להתפלל ביחידות, ולוותר על סעודה שלישית ושוב לא איבד ישוב דעתו ושמחתו בה, אלא התפלל ביחידות בשמחה ובידיעה שזהו עכשיו העבודה המוטלת עליו וכך רצה ה', ואין לו צער על כך.

וכך נמשך הדבר יום א' ב' ג', כשהוא מתפלל בלי תפילין ובלי מגין ועושה מה שיכול, מתוך שמחה וחיות שכך רוצה ה', - אין צורך להדגיש כי חוסר האכילה והשתיה והמנוחה כלל לא הפריע לו לצדיק הזה שכולו היה "רוחניות", אבל החסרון שהרגיש בעבודת ה' שחסר לו, ג"כ לא העבירוהו על דעתו, באמרו כך רוצה ה', וזהו העבודה שלי עכשיו...

לאחר ג' ימים הגיע הגבאי ופתח הדלת, ונדהם למראה היהודי הכלוא שם, בהתנצלו על מה שקרה הוא מסביר לו כי "נס" ממש קרה לו, כי ע"פ רוב הביהכ"נ נשאר סגור משבת לשבת, ומחמת סיבה נדירה הוכרח לבא ולפתוח, ולולי כן מי יודע אם היה רבי שמואל

נשאר בחיים, לנוכח החום הכבד השורר בעיר טבריה, כשטיפת שתיה לא בא לפיו כל אותם הימים...

לימים, מספר הגה"צ רבי מרדכי, בימי המלחמה בתשכ"ז כשהיינו מוכרחים להיות במקלט ולא היה לנו אפשרות ללמוד ולהתפלל כרגיל, סיפרתי סיפור זה למו"ר הגה"ח ר' נטע ציינוירט זצ"ל.

בשעת מעשה לא הגיב כלום, אולם לאחר זמן כאשר היה שוב איזה סיבה שנקלענו

למצב כזה שלא יכולים להתפלל וללמוד כרגיל ולשבש כל סדר היום, **ניגש אלי ר' נטע ושאל**, מה היה אימור הגה"צ ר' שמואל הומינר עכשיו... (ויציין כי בעת חוליו הקשה של ר' נטע בירח האחרון לימי חייו, הצטייד בין היתר בספר אמונה ובטחון של הגה"צ ר' שמואל הומינר והגה בו בחביבות מיוחדת...)

כי אתה שומע תפלת כל פה

מספר הרה"ח אביש בר"י ציינוירט, פעם ישבנו במסיבה מסויימת של בני המשפחה וכידוע איזה נעימות ומתיקות היה עבורנו בני המשפחה להיות נוכחים ומקשיבים לקול שיחת זקני ופארי המשפחה, שכל מלה שלהם היתה שוה זהב, ה"ה אבי זצ"ל ר' יעקב ור' נטע ור' יוסל ור' מוטל וגיסם ר' דוד בידרמן ור' שמואל חיים שור ושאר בני המשפחה, כשישבו כולם יחד היה בזה מעין עוה"ב וחבל היה לפספס ולהפסיד אפילו מלה אחת...

פעם במסיבה כזאת סיפר דודי הגה"ח ר' יוסל סיפור נפלא על בעל תשובה א' שחזר בתשובה בנסיבות מופלאות.

וכה סיפר, האיש הלזה היה גר בחו"ל ולדאבון הלב לא ידע כלום מיהדות

לזכרון עולם ולעילוי נשמת

הרה"ח ר' שלמה קרויס ז"ל

בן הרה"ח

ר' ישעיהו ז"ל

נלב"ע ד' ניסן ה'תשנ"ט

הרה"ח ר' שואל אלכסנדר

ביסטריצקי ז"ל

בן הרה"ח ר' מרדכי ז"ל

נלב"ע ו' אב ה'תש"ס

ת . נ . צ . ב . ה .

יוצר אור ובורא חושך ויוצר המאורות...

נוכח האברך לדעת כי ר' נטע שרבי בעולם אחר לגמרי וכי אני צריך לחזקו?...

השי"ת איתנו!

בימי חוליו בתו תח' נכנסה ושאלה: טאטע וואס וועט זיין? ענה:

דער רבש"ע איז געווען מיט מיר אין שטוב. דער רבש"ע איז מיט מיר אין שפיטאל, דער רבש"ע איז מיט מיר אין אלע ערטער.

גם זו לטובה!

אמר לאחיו ר' מרדכי שיח'': דער רבש"ע, אין יכולת פעלט אים נישט, אין הטבה פעלט אים אויך נישט, דארף עס דאך אזוי זיין.

מהיכן יש להעשיר שפע

"שמעתי מהגה"ח רבי נטע ציינווירט זצ"ל ששמע מהבריסקער רב שהיה חוזר רבות על המימרא של הרבי ר' בונים שהיה אומר: מיילא העני יש לו לאכול, שהרי כשצריך לאכול מבקש מהשי"ת - זה הנני מבין, אבל אלו שיש להם כסף וחושבין שיש להם ושוה שלהם ואין מבקשים מהשי"ת, לכאורה פלא גדול הוא איך יש להם לאכול?

אלא שברחמי השי"ת מזמין גם להם פרנסה,

וזה פירוש הפסוק "טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו", "טוב ה' לכל" לאלו שמבקשים ממנו, "ורחמיו על כל מעשיו" אלו שסומכין על עצמם, שהם נצרכים לרחמים מרובים וגדולים". (מילין קדישין, מכ"ק אדמו"ר מרחמסטריווקא שליט"א, תשס"ד - תשס"ה עמ' שיד)

היכי דמי כפוי טובה

סיפר כי בשכנותו של אביו היה גר איזה שכן שהשיא את בתו. והנה ביום השישי, ערב שבת 'שול פירן' שאחר החתונה, נשרפה קצת ה'טארט' שהכין עבור השמחה. כששמע ר' יהושע את השכן איך שהוא אומר - 'רבונו של עולם! איך בין מקבל די יסורים באהבה?! נענה ואמר לו: ביזט א כפוי טובה! האסט גענומען א דירה פון דריי צימערן, האסט געלד, האסט געקויפט מעבל, האסט געמאכט אזא שיינע חתונה! ס'האט זאך פארברענט אביסל דער טארט, האסטו געזאגט איך בין מקבל יסורים באהבה, ביזט א כפוי טובה...

אמונה וקבלת הנהגת ה' באהבה

סיפר הגה"צ ר' יעקב מייליש זצ"ל כשהגעתי לנחמו בימי ה'שבעה' על פטירת בתו, אמר לי כדברים האלה: הרמב"ם פסק כי מי שאינו מתאבל על מיתת בני ביתו, אינו מן היישוב - ער איז נישט קיין מענטש, כמו כן הוא פוסק גם כי מי שהוא מתאבל יותר מדי, הוא ג"כ אינו בן אדם. אמנם כד נעניין בלשוננו הזהב של הרמב"ם ניוכח, כי על זה שמתאבל יותר מדי, הוא כותב יותר בחריפות, עם זידלט עם מער. מה ההסבר בזה? וביאר כך, כי מי שאינו מתאבל - אכן אינו מן היישוב - ער איז נישט קיין מענטש, אבל זה שמתאבל יותר מדי - ער מישט זאך שיין אין די הנהגה! ע"כ חמור הוא ביותר. הוא מבין כי לא היה צריך להיות כן, והיה יותר טוב אילו לא קרה כן, זה כבר התערבות בהנהגת הבורא. זאת אמר לי בעת השבעה...

שמה בחלקו באמת

רבי נטע היה יכול לפעמים להתבטא בביתו, בלשון זה: "מיין שטוב איז די בעסטע שטוב, מייע קינדער זענען די בעסטע קינדער", וכדו'. בבחי' השמח בחלקו, ואם זה מה שנתן לי ה' הרי שזה הטוב היותר עבורי. לא פעם היה חוזר על כך, ואף במעמד בני ביתו. כנראה שהיה אף חפץ שישמעו זאת הימנו. (בתו תליט"א)

לראות ה"פנים" בתוך ההסתר וראה כמובן ה'

סיפר לי הג"ר מרדכי ברים שליט"א כי בחברת "ס' גיט" שהיה רבי נטע

וכשגמר לימודי החול שלו ונבחן וקיבל תעודה נסע עמו אביו ל"טיול" כפי הנהוג אז, והיות שמוצאו היה מיהודים עלה ע"ד אביו לקחת אותו לטיול למדינת היהודים, כי רק זאת ידע ותנו לא.

בין המקומות שהלכו לטייל היה הכותל מערבי שם נפגש וראה לראשונה בחייו אנשים העומדים ליד הכותל ומדברים ובהיותו בחור משכיל וחושב תהה ושאל על כך, מה זה שעומדים ומדברים אל ה"קיר".

הסבירו ואמרו לו, כי יש לנו אלקים גדול בשמים שיושב ושומע תהלות ותפלות כל א' מישראל ובכותל המערבי שם השכינה שרויה ביותר ואנשים באים לכן שם להתפלל והמקום מסוגל לקבלת התפלה.

הבחור הזה שמע זה עתה לראשונה דברים כאלו שהסעירו את לבו, אולם לא ידע אם להאמין או לא, ובתום לבו הרים עיניו לשמים ואמר, אלקים, אם זה נכון כפי שאומרים שאתה שומע ומאזין לתפלות בניך היהודים, הלא גם אני ממוצא יהודי באתי ואבקש ממך שתעשה לי "סימן" שאתה קיים ושומע מה שמתפללים אליך... כי מבלעדי זה מניין לי לידע ולהאמין במה שאניני יודע...

הבחור בקושי גמר לבקש את בקשתו ותיכף על אתר ניגש אליו הגאון ר' נח וויינברג ר"י אש התורה, שם ידו על כתפו של הבחור דגן בחיבה ושאלו האם יש לך היכן להיות ב"שבת", אולי תבא להתארח אצלי לשבת...

הבחור שלא ידע ולא שמע מעולם על "שבת", תהה ושאל מה זה שבת ור' נח הסביר לו והבחור ראה בסיפור הזה כאות וסימן מן השמים שהתקבלה בקשתו והשי"ת הראה לו תיכף סימן ואות כי הוא קיים ורואה ושומע הכל... וחפץ ורוצה בהתקרבות בניו אליו...

בשמחה וחפץ לב הסכים והלך להתארח אצל ר' נח ומכאן ועד להתקרבות וחזרה בתשובה שלימה הדרך היתה קצרה מאוד...

כשגמר ר' יוסל לספר הסיפור המדהים, נעניתי אני הקטן, ואמרתי בכעין קנאת סופרים, גם אני הייתי חפץ ורוצה שהשי"ת ישלח ויתן לי אישית סימן ואות... כמו שנתן לבחור הלז...

ר' נטע ששמע זאת הגיב תיכף בביטול ובמחוי יד ואמר לי במתיקות נעימות תוכחת לשונו הזהב, דו זאלסט אזוי רעדן דו האסט דאך א "נשמת" און קארלינער שול, דו דארפסט נאך א סימן... [וכי נאה לאדם כמון לדבר כן, הלא כל שב"ק אתה זוכה להיות בקארלינער שול כשה"נשמת" בוער ורותח בלבב אש, מפיות עשרות ומאות החסידים המתלהבים באש קודש באמירת נשמת וכל הביכ"נ כמרקחה וכתנור עשן של אמונה ודביקות והודאה להשי"ת וכי איש כזה צריך עוד סימן... היש לך סימן ואות גדול מזה...]

וכי אני צריך לחזקו?

סיפר אחיו הרה"ח ר' מוטייל ז"ל, למחרת קומו מן השבעה על בתו הקטנה שנפטרה, מוצאו אברך א' עומד עם הטו"ת במקומו בחלון השני בצד ימין בשטיבל הגדול הניח ראשו על ידו שעון על החלון והתעמק במחשבתו וחושב האברך כי כנראה צריך לחזקו עקב צערו על בתו שכנראה מתעמק עכשיו בצערו, ניגש הלה ושאלו, ר' נטע וואס טראכט איהר.

השיבו ר' נטע, אומר לך מה שאני חושב כעת, אומרים המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית ואין הכונה רק למה שיש כל יום, אלא גם שביכולתו לחדש דברים חדשים שלא היה כלל בעולם עד עתה, ואני מתבונן עכשיו, לי צויר שהשי"ת ברא את העולם בלי בריאה של שמש בכלל, הקב"ה הוא הכל יכול ויכול להנהיג הבריאה גם ללא זריחת חמה והנה לאחר חמשת אלפים ושבע מאות ושלשים שנה שהעולם מתנהג ללא שמש הנה לפתע יצא שמש על הארץ, בריאה חדשה שזה עתה נבראה, שמש כזאת שמאיר את כל העולם כולו, כמה היו ששים ושמיים כל יושבי תבל, באיזה אופן והתרגשות היינו מבטאים את ה"ברכה" של

ה"מחשבות" בעת שהותו ליד מטת בתו ע"ה

סיפר אחיו הגה"ח ר' מוטיל ז"ל: בעת שבתו הקטנה נחנקה בין הסורגים והיתה מוטלת בביה"ח כ"צמח" במשך כמה שבועות ללא אפשרות תזונה, ור' נטע שהה רבות ליד מטתה.

הגה"צ ר' אריה לוי שדרכו היה לבקר בבית החולים לעודד ולחזק ולעזור לחולים, הגיע בין היתר למטתה של הבת החולה, שם ראה את האב ר' נטע, אברך צעיר ששוהה ליד מיטת בתו ושקוע בהרהורים.

כשראה את ר' אריה, התעורר ר' נטע מהרהוריו ומחשבותיו, והביע בפני ר' אריה תיכף את השאלה שמטריד את מוחו כעת מאוד.

וכה שאל: היות שבתו הקטנה שוכבת כ"צמח" ואיננה זזה ממקומה, והרופאים ניגשים מידי זמן מה לעבר מטתה, לנקות ולבדוק וכד' וממילא הורידו את המעקה שמסביב למטה, כיון שבין כך אין יכולה לזוז אין חשש לנפילה מהמטה.

אבל, מביע ר' נטע שאלתו בפני ר' אריה, אני מתלבט מאוד מה עלי לעשות, היות שאנו מאמינים ש"ישועת ה' היא כהרף עין" וברגע אחד יכול ה' לעזור שהיא תתעורר ותקום לתחיה כאחד האדם, ואנו הרי מתפללים כל הזמן על כך, ואם כן הרי זה אינו כדאי להשאיר אותה לרגע מבלי המעקה, שברגע שתקום הלא זה סכנה להשאיר מבלי מעקה.

להרים מדי פעם את המעקה, ממשיך ר' נטע בהתלבטויותיו, לא נראה לי דבר נכון, כי זה גורם לטירחא מרובה לרופאים שעליהם כל פעם להוריד שוב את המעקה, אבל מאידך להשאיר אותה כך גם חוששני, אז א"כ כדאי שלא לסור ממטתה אפי' לרגע שלא תבא לידי סכנה...

ר' אריה לא השיבו על השאלה ובירכו ברפואה שלימה לבתו החולנית והמשיך בעבודתו בביקור החולים.

אולם בצאתו הפליא בפני אנשים שפגש את מדריגת אמונתו ויראתו של אברך צעיר היושב ליד מטת בתו ואמונתו ובטחונו בהשי"ת היא איתנה וחזקה כ"כ, ואין לו ספק שכל רגע יכול ה' לעזור ולרפאותה לגמרי, והוא כבר מודאג מחשש האיסור של סכנה לבת כשתתרפא ותישאיר ללא השגחה...

במצב כזה, שאחד מהסיבות ששמרו עליה היה מחשש שתמות ושלא יחטפוה לנתוחי מתים, והוא לא רק מאמין שיכול להיות נס משמים, אלא כל רגע יכול להיות שתיכף עכשיו תתעורר...

לא היה לו "איזו קאסטן" בביתו, א"כ היו שולחים המאכלים הצריכים קירור אצל השכן, ויאמר רבי נטע כשהוא שמח בחסדי ה' גם במצב כזה: הנה יש לי כאן ב' רווחים וחסדים מה', הן שאיני צריך להתייגע בניקיון האיזו קאסטן, והן שיש לי התועלת שלו באחיזת המאכלים בתוכו (אצל השכן)...

מדבר הרבה וייסד בפורים, עמד פעם וניגש אל הבימה, דפק בידיו עליה ודיבר על הענין, והזכיר תוך הדברים את דברי הבית אהרן על מאחז"ל "כל מי שאינו בהסתדר פנים אינו מהם" ופירש הבי"א כך שכל מי שאינו רואה את הפנים בתוך ההסתדר אינו מהם...

אמונה בראש ואמונה בסוף

סיפר הרה"ח ר' ישראל יצחק כהן: אבי - הגה"ח ר' אברהם הערש - היה אומר מפעם לפעם אימרות מחוכמות בהשקפה אמינית, ממנו קנה רבי נטע הרבה, והנה כמה דוגמאות מהגיוני:

(1) הוא היה אומר (ר' אברהם הערש): דרך העולם בעשיית שידוך, כי קודם גמר השידוך מחפשים ומחפשים את החתן הכי מוצלח והמתאים עבורו, ומדמה וחושב כי הצליח לצוד את הדג השמן ביוקר... ואחר השידוך ובחתונה מרגישים שזה לא כ"כ כמו שרצו "איך בין אריין געפאלן", ואילו אצלי הוא להיפך, קודם סיום השידוך, הריני סומך על בוראי ומתאזר בבטחון כי ימצא עבורי את הזיווג הנכון, ואח"כ תמיד הנני מרוצה, ב"ה קיבלתי את הכי טוב עבורי... כך היה רואה את העולם בעינים וורודות, בשמחה וטוב לבב.

אמונה בכל אופן

פעם כשדיברו על משיח, בזכרוננו כעת שהפשיל קצת שרווליו ביישורה ד"א"ז, ונענה ואמר: איך גלייב באמונה שלימה אז משיח קען יעדע רגע קומען, אחר הפטיר: אבער אויב חלילה ער וועט נישט קומען, בלייב איך דער זעלבער איד מיט ד' זעלבע עבודת השם...

שברנא ליה בשביה

פעם כשמדינת עיראק שבו כמה שבויים יהודים, והללו קידשו שם שמים, כמדומה שאמרו שמע ישראל, בער רבי נטע באמרו דברי הפייטן באקדמות של שבועות "שברנא ליה בשביא" אף בהיותם שבויים מצפים ומקווים אליו ית', "תקוף הימנותא" האמונה חזקה כ"כ גם במצב של שבי ביד האוייב, תקוף הימנותא.

אודות המעשה עם הסנדלר שהתעשר

הגה"ח ר' הרשל גרובר היה מספר בשמו מ"ש על הסיפור עם הסנדלר שבייש את חבריו שהעשיר באמצע חופת בנו ושאל אם רוצה לתקן לו המנועל והוא מת מצער ובושה וע"ז תיקן ר"י סלנטר את לימוד המוסר.

ואמר לו ר' נטע, אנדערע זאגן אנדערש, איך וויל דאס אפלערנען אזוי, שהטענה היתה על הסנדלר שמת מצער, למה הצטער, היה לך לומר לו אם אכן אתה רוצה שאתקן לך המנועלים בא אלי מחר, לא עכשיו... עכשיו בא לשמוח עמי בשמחתך...

בנו הגה"ח ר' אביש מספר: אני שמעתי ממנו כך, היה לו ליקח את הסנדל ולרקוד ברוב שמחה בזה הלשון, אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה.

נטיעה של תורה

אם אין מעוניינים ללמוד...

הרה"ח ר' שמואל חיים שור סיפר שבנערותו - עוד קודם היותו חתנו של הגה"ח ר' יהושע - בזכרוננו שהיה יושב בביהכ"ס חב"ד שבמא"ש, והיה הנחה תמיד לראות את ר' יהושע לומד עם בנו ר' נטע שהיה עוד ילד שובב, ור' יהושע משכו ללימוד במתיקות, רש"ח היה אומר, כי היה לו משיכה תמיד להיכנס ולראות איך הגה"ח ר' יהושע לומד עם בנו נטע'לע

תוכחת אהבה

פעם ביום היארצייט לאחד מבני המשפחה כשלמדו 'משניות' לעילו נשמתו עמד רבי נטע על נקודה מסויימת בבירור משנה שלמדו, אך היה בין המשתתפים כאלו שהעדיפו לסיים במהירות את כמות המשניות, ללא הבנת הענינים באיכות. נענה רבי נטע במתיקות לשונו ואמר: אין דבר, מ' קען שוין ערשט אהיים גיין... אין מן ההכרח לומר את המשניות

היה זה מחזה מיוחד מרגין ושובה לב.

האם אמירת שיעור נקרא תורה לשמה

מספר הגה"צ ר"מ ברים שליט"א, פעם שאלתי את ר' נטע מהו תורה לשמה, השיבו ר' נטע, הגם כי יש מדריגות בלימוד התורה לשמה, אבל עבורי עכ"פ הוי תורה לשמה כשאני לומד "תורה" לא עבור הכנת השיעור שאני אומר להגיד, זה כבר נקרא תורה לשמה....

הלך אז הגה"צ ר"מ אל אביו הגאון הגדול ר' חיים ברים זצ"ל ושאלו, היות שהוא מבין מדבריו של ר' נטע כי תורה שלומדים עבור אמירת ה"שיעור" אינו תורה לשמה, אולי יש לו להפסיק עם אמירת השיעורים.

השיבו אביו, לא, כי גם אם ללמוד עבור אמירת שיעור נחשב לשלא לשמה, כדברי ר' נטע, אולם יש אפשרות להתבונן ולומר את השיעור ג"כ "לשמה".... [ור' נטע לא דיבר אלא מרוב ענותנותו כאילו שאמירת השיעור אצלו אינו לשמה...] זאת ועוד, הוסיף ר' חיים, הנה ר' נטע בעצמו גם לא פסק מאמירת שיעורים עבור כך, על כרחיך שאין זה עיכוב ללימוד לשמה....

חיפוש האמת בכל הלב כשה"אני" כלל לא קיים...

סיפר הרה"ח ר' נח ייגער שלמד בישיבת באיאן וזכור לו שפעם התווכחו ר' נטע והגה"ח ר' שלמה שרייבר זצ"ל בענין מסויים ור' נטע הלך לבדוק ולעיין בפנים אח"כ ראו את ר' נטע איך שחזור עם הספר בסיפוק ושמחה גדולה כמו א' שחזור בתרועת נצחון ומראה בפנים כי אכן הצדק עם ר' שלמה....

שיחתו של ילד ת"ח בילדותו

סיפר ר' ישראל בהגר"מ ברים, כי בסרט הקלטה מאחד משיעוריו של זקינו הגה"ח רבי חיים ברים זצ"ל, בעניני "מתוך" ביו"ט, הוא מספר כי רבי נטע בילדותו בהיותו בר חדסר שנין, שאלתו אמו - האם מותר ביו"ט אן-נייען א קישקע (בימים ההם עשאוהו מצוואר התרגול, והיו ממלאים אותו בקמח וכדו' ותופרים מב' הצדדים ולבשל). ויען הילד על אתר: אן-נייען מעג מען, אבער אריין לייגן די פאדים אין נאדל, טאר מען נישט....

ואמר לי על כך הג"ר מרדכי ברים שליט"א, כי עצם ההלכה זהו דבר פשוט, אלא שעיקר החידוש בכך הוא שבילדותו ידע תיכף להשיב על נכון... (ואמר שכן מבואר במג"א ובספרי הפוסקים בהל' יו"ט, שהתפירה אכן מותרת, אך תחיבת החוט בחור המחט אסורה, מחשש שמא יחתוך החוט).

דברי תורה עניים במקום א' ועשירים במקום אחר

סיפר הגאון רמ"ב שליט"א, כי חרות על לוח לבו, דרשתו של רבי נטע שדרש פעם בהתלהבות גדולה בענייני צניעות.

במועמד זה, בתוך הדברים, כשהזכיר את דברי הגמרא בברכות (דף כ"ע א'), המקשה על כך שרב יהודה כי הוה שליף חד מסאניה הוה אתי מיטרא, ואילו אן קא מצערין נפשין ומצווח קא צווחין ולית דמשגח בן, ומתריץ הש"ס דסיבת הדבר הוא משום דקמאי הוי קמסרי נפשיהו אקדושת השם, כי הא דרב אדא בר אבהה חזייה לההיא כותית דהות לבישא בגד אדום בשוק, סבר דבת ישראל היא, קם קרעיה מינה וכו'. והנה לכאורה ייפלא דהש"ס מקשה מ'רב יהודה' דכי הוה שולף נעלו האחת כבר היה בא הגשם, ומשני מ'רב אדא בר אבהה'.

ואמר אז רבי נטע בהבלעה בתוך דבריו: הלא על רב יהודה אין צריך כלל לומר זאת, הלא שמואל כבר העיד עליו כי לאו דין בר נש, וע"כ מביא הש"ס רק רב אדא בר אבהה. [והכוונה בכך, להגמרא בנדה (דף יג ע"א) דאמרינן על רב יהודה "אימתא דמריה עליה, דקרי שמואל עליה אין זה ילוד אשה"].

לימוד בבהירות - מדרכי לימוד

לומדי ישיבת 'מאה שערים' לפני למעלה מזיכרון שנים, מספרים כי

זכור להם לימודו של רבי נטע בין כתלי ביהמ"ד דשם, כשידוע היה אז כי במוחו החריף ובשכלו השנון והבהיר, היה לומד עמוד שלם של גמרא רש"י ותוספות, ואח"כ היה מעיין ומברר דברי המהרש"א על כל העמוד... באין צורך עבורו ללמוד דברי המהרש"א על אתר על כל דיבור ודיבור מרש"י ותוס' מתוך גודל הבהירות שהיה לו במה שלמד.

מי זה ה"אחר" היוצא להוראה

בשעה שנתמנה אחד ממכיריו ותלמידיו, לשמש כרב בעיה"ק ירושלים ת"ו, ועדיין לא ידעו כ"כ מגדלותו וגאונותו ולא חלמו כלל שיהפך הלה לרב, היה הדבר לשיחה בפי הבריות. נענה רבי נטע שהכיר בעמל הגדול שהתייגע הרב בתורה, ואמר: איתא בחז"ל (עי' ויק"ר ב, א, קה"ר ז, א) אלף נכנסין לבית המדרש ואחד יוצא להוראה, מיהו זה אותו אחד? ווער איז דער אחד? דער וואס מ'האט געטראכט אז נישט ער...

גאונות, בקיאות ובהירות

מספר א' התלמידי חכמים, הוא היה גאון אדיר למאוד, בד בבד עם היותו בקי גדול. ועל כל זאת היה 'ברור' ביותר בכל ענין וענין 'קלאר' ומסודר באופן מעורר השתאות.

המתנה לה' בר מצוה

מספר הר"ר ברוך רבינוביץ הי"ו, זקני הגה"ח ר' אליעזר רבינוביץ זצ"ל סיפר לי פעם, כי ר' נטע סיפר לו פעם, כי לפני הבר מצוה של בנו הגה"ח ר' אביש שליט"א נישג אליו בנו החתן בר מצוה ואמר לו, טאטע, יש לי עבורך "מתנה" לכבוד הבר מצוה שלי.

מהי המתנה, שאל האבא בפליאה ור' אביש ענה וא"ל, יכולני ב"ה להיבחן על שולחן ערוך הרב הלכות שבת שלמדתי בשנים האחרונות לפני הבר מצוה....

איזה מתנה ניתן לתת לר' נטע שכל כולו היה אש קודש של לימוד וקיום ה"הלכה" ובפרט שו"ע הרב, ובפרט הל' שבת... אם לא ידיעת הלכות שבת על בורין... ניתן לתאר לעצמינו גודל שמחתו והתרגשותו מגודל ה"מתנה" שקיבל...

שאלתי אותו, סיפר ר' אליעזר וכי בחנת אותו וראית שהוא אכן יודע, ענה לו ר' נטע בלשון תמיהה איך דארף נאך אויך פארהערן?... [וכי לא די לי בעצם זה שלמד וחזר על ההלכות ומרגיש שידוע אותם... וכי צריך אני גם לתהות על קנקנו ולבחון אם באמת יודע אותם על בורין...]

בקיאותו בהלכה

סיפר ר' ישראל יצחק כהן, בנו של ר' אברהם הערש כהן, איך ווייס נישט צו ס'דא איין רמ"א וואס ער האט נישט געקענט און געארבעט...

שמחה עצמה לתורה

סיפר גיסו הרה"ח ר' דוד בידרמן, שרבי נטע היה אומר כי מי שאינו בשמחה יתבעו אותו על ביטול תורה, ולתמימה השומעים מה הקשר, ביאר כוונתו כי זה שהוא בשמחה סגי לו שעות מספר של שינה בכדי להתרענן ולהחליף כח, ואילו מי שאינו בשמחה אינו מתרענן רק בשעות נוספות של שינה, ומכאן הקשר בין הדברים, כי זה שאינו בשמחה יתבעוהו גם על מה שבעבור זה הוצרך ליותר זמן להרגיע את מוחו ולרענן אותו....

הכנה לברכת התורה על ידי מה?

אצל ר' נטע, כל מה שכתוב בחסידישע ספרים לא היה אצלו בגדר המלצה בעלמא ועצה טובה גרידא, אלא הוראה והדרכה מחייבת כפשוטו. ואם בספה"ק הרבו להזהיר על ענין הכנה לכל דבר מצוה ופעולה טובה, אצל ר' נטע היה זה דרך חיים וחוב קדוש לעשות כן בפועל ובמעשה.

פעם בדרשה בישיבת תו"א דיבר על ענין הכנה, שבידוע א' מעיקרי ההכנות לכל דבר שבקדושה הוא ע"י העסק בתורה, בזה מכינים אנו

כבוד התורה

בתקופה הגזירה על גיוס בנות נזדמן לי לשמוע איך שאחד מעביר דברי ביקורת על הנהגתו של הגה"ק החזון איש וצוק"ל ר' נטע הזדעזע מאוד לשמע דברי ביקורת - אם כי לא היו דברי זלזול וגנאי רק ביקורת - ודפק על השולחן ואמר, איך בין מוחה, ער איז דער גאון הדור... וח"ו ושלום לאנשים להעביר ביקורת על הנהגתו...

גם בזמן הקצר שכבר היה בביתו, השכיל בחכמה לנצלו ולהספיק רבות בעסק התורה. תקופה מסויימת אף היה לו סדר לימוד עם בני ביתו בספר ה"תניא", כשבמשך הזמן למד עמם בביתו את כל הספר עד לסיומו, כפי שסיפרה זוגתו הצ'.

בנו הגה"ח ר' אביש מוסיף: איני זוכר דבר זה, רק מה שאני זוכר היה כך, שהיא למדה ספר תניא, וכשלא הבינה משהו שאלה לו מהו הפסוק והשיבה לה.

מה לומדים על ערש דוי

סיפר ר' יוסף גבירץ שליט"א היה ביום קודם הפטירה בבית חולים לבקר את רבי נטע (הגיע יחד עם ר' יוסף טוב רובין), ואחז אז רבי נטע בידו סטענסיל של אחד מאדמו"רי באיאן, אולי הפחד יצחק, וכבר היה קשה עליו הדיבור שלא יכל לדבר. ובהגיענו אליו הראה בידו על הספר שבידו, והורה ברמז לבנו ר' אביש שיאמר לנו, וביאר לנו רבי אביש, כי כיון שמרגיש כל כך בחולשה וקשה לו להתרכז, על כן איננו אווז כעת גמרא רק ספר זה. כך הבנו אז שהוא מתנצל על שאינו לומד גמרא. !?

הריפותו בימי ינקותו

סיפר אחיו ר' מוטייל ז"ל על ימי ילדותו אצל המלמד הרה"ח יצחק אייזיק אייזן ז"ל שאצלו הצליח מאוד בלימודיו והעפיל ועלה בהבנה ובידיעה על כל שאר חברי הכיתה המבוגרים והיה תקופה שחילק את הכיתה לשתיים ומסר שיעור א' עבור הצעירים ביניהם היה גם ר' נטע ושיעור ב' מסר עבור המבוגרים והילד נטע מלבד שידע ושלט בשיעור של הצעירים היה מתגנב כל יום לשמוע מאחורי הדלת גם את השיעור שמסר עבור המבוגרים וקלט הדברים בע"פ ואח"כ הלך לביהמ"ד לעיין וללמוד הדברים בפנים בגמרא ומפרשים ובשב"ק היה נבחן אצל ר' אייזיק גם על השיעור השני...

לימוד תורה עלי דרך

סיפר הגר"מ ברים שליט"א: זכורני ב"שבת צפת" שהיה האדמו"ר זצ"ל בצפת, בדרך אל צפת ישב רבי נטע למעלה יותר בראש האוטובוס ואילו אני ישבתי רחוק יותר למטה, אך יצא לי לראות שהביא עמו ילקוט של ילדות קטנות עד כותה ה', של עור פשוט עם שני רצועות לתלות על הגב, כשהילקוט מלא ספרים מכל שיעוריו, לבל יפריע א"ע מן השיעורין שלו, כך גם בדרך באוטובוס ניצל הזמן ולמד, וללא בושא סחב עמו הילקוט הנ"ל מלא ספרים, הבחנתי אז על א' מן הספרים שהיה לו אז גם "נ"ך" של אשכול.

שמחה על כל לימוד קטן

גודל יקרת כל פרט בהלכה בעיניו, כמו בכל ענין בתורה ובעבודה, היה נפלא. מה נהדר היה לראותו מתלהב על איזה קנייטש חדש שהבין באיזה קטע במשנ"ב... כמה היה חוזר על כך ומלבן את הדבר הדק היטב... בשמחה עצומה וכמוצא שלל רב ממש... **עסק שלם** היה **סביב** כך שהבין דבר חדש מתוך דברי המשנ"ב...

עצמנו לתפלה, לקראת שבת לקראת יו"ט, ולקראת כל דבר מצוה - עסק התורה בכלל ובפרט בענין המצוה והמועד הממשמש ובא.

מה עושים, שאל ר' נטע, כהכנה לברכת התורה, שהיא מצוה גדולה ו"א" שהיא דאורייתא ו**בודאי שצריכה הכנה דרבה** ואז הרי אי אפשר לעשות ההכנה ע"י לימוד התורה, כי עדיין אסורים אנו בלימוד התורה לפני ברכה"ת וברכה"ת היא מצוה דאורייתא שצריכה הכנה...

אכן, גם לזאת יש עצה, ענה ואמר, **גם לברכת התורה ניתן לעשות הכנה ע"י לימוד התורה, והוא ע"י הלימוד מבערב, שלפני השינה יכין עצמו בלימוד התורה כהכנה למצות ברכת התורה שיאמר מחר בבוקר...**

וכן נהג ר' נטע כל ימיו, לעסוק בתורה עד שעות הקטנות של הלילה, גם אחרי ק"ש שעל המטה כשלאחריה קרא שוב פרשה ראשונה...

גם תבע בדבריו, שלא יראה כאילו שהברכת התורה היא ברכה על הקאווע, **לכן יש ללמוד זמן ניכר אחר ברכת התורה ולקיים בהידור רב מצות תלמוד תורה תיכף אחרי שבירכו עליה.**

רבי נטע התלונן פעם על שעדיין אינו יודע ומכיר את 'כל הש"ס' בע"פ באופן ברור ויסודי. (הגר"ה הערשל גרובר זצ"ל)

בהירות התורה

סיפר ר' יחיאל טוסיג ששמע מר' בערל כהן (מגבעת שאול) שהיה בצעירותו שכן עם ר' נטע, פעם שאל את ר' נטע איזה תוס' שלא הבין את תירוצם, וברצותו להסביר הענין לרבי נטע שלא עסק כעת בהאי מסכתא, התחיל מתחילת ד' התוס' וקושייתם, בכדי להכניס את רבי נטע להענין, אמנם תיכף התחיל לדבר על ה"וי"ל" של התוס', ואין צורך בכל הרצאת הענין, ואכן שאל תיכף את שאינו מבין בתירוצם של התוס', ורבי נטע השיב לו בבהירות נפלאה, כאילו משוטט הוא כעת בסוגיא זו, וזה כל לימודו בימים אלו וראה שאצל ר' נטע כל הסוגיא ברורה

סיפר ר' אביש ב"ר יוסל ציינווירט: כששאלו פעם את ר' יהושע זצ"ל האין זכה לבנים גדולים כאלו, השיב: איך האב א ברכה אין שטוב... ברמזו שאלו תוצאות עמלה של הרבנית - הסבתא ברכה ע"ה.

אחיו הגה"ח ר' יוסל ז"ל היה מספר כי בזמן חוליה של בתו של רבי נטע שנפטרה בחייו, החליט והסכים רבי נטע עם הרבנית, שהוא ישהה בבי"ח רק בלילות, ואילו בימים תהיה היא והוא ישב וילמוד, ובעבור זה מחצית מן התורה שילמד אז, יהיה שלה.

כמו"כ תיכף אחר חתונתו, אמר לה שאין ברצונו ללכת לויז'טין, ובעבור כן מחצית תורתו תהא שלה,

יש מספרים אודות מה שידוע כי הוא הבטיח לה חצי עוה"ב, ובעת חליו העניקה לו בחזרה את החלק ליכותו כדי שיתרפא, לבסוף כשנסתלק לגנזי מרומים ונשארה מבלעדיו פחדה וחששה שגם את חלקה איבדה ונמצאת קירחת מכאן ומכאן, הן מבעלה הצדיק והן מחלקה בעוה"ב שנתן לה, והיתה בשברון לב גדול, והבהושער רבי ענה לה שאין מה לדאוג, הרי מ"מ נתן לה זה במתנה...

נטיעה של תפילה

ושתים, ואל ימשיך לומר התיבות בפיו כהרגלו, אלא יעצור להתרכז ולחזור לכוונה הנכונה בכל לבו ואז ימשיך בתפילתו. (מהגה"צ רבי חיים רבינוביץ שליט"א, אדמו"ר משכונת הרועים)

שבע שעות לימוד הכנה לערבית

שמעתי עליו פעם שהיה לו סדר של לימוד שבע שעות ברציפות לאחר מנחה, לפני מעריב, באופן שכל הסדר הלזה של השבע שעות לימוד, מהיום 'הכנה' לתפילת ערבית.

תפילה מתוך הלכה פסוקה

מספר הגה"צ ר' מרדכי ברים שליט"א כמה פעמים שמעתי מר' נטע לפני תפלת שמו"ע של שב"ק אחרי יקום פורקן לפני הקדיש, שאמר בזה"ל: איצטער קען מען נאר זאגן על המים אומר שהכל נהיה בדברו...

כלומר הגם שיש לנצל כל רגע פנוי לתורה ובין קריה"ת למוסף כשמוליכין הס"ת יש לפעמים זמן מועט פנוי, עכ"ז אין הזמן נכון לעיין בספר או לדבר בדברי תורה, כ"א הלכה פסוקה ללא עיון ומו"מ... כדוגמת על המים אומר שהכל נהיה בדברו... כנפסק במשניות ובגמ' ובשו"ע... ובזה מקיימים גם מצות תלמוד תורה וגם הכנה לתפילה...

תפילה בהתחדשות

היה אומר כי יש ולפעמים אדם נעמד לתפילה מתוך הרגל כי גם אתמול התפלל בכוונת הלב, וע"כ גם עתה הינו מכין את עצמו ומתעורר לתפילה כראוי, הרי אני מתפלל כדבעי וגם עכשיו אתפלל כדבעי, אמנם לאמיתו של דבר על האדם לעמוד לתפילה בכל פעם כאילו זה הפעם הראשונה שהוא מתפלל ולהשקיע בה כל כוחו מחדש, **ללא שום חשבונות כי אני משקיע בתפילה כל כך וע"כ גם עתה הנני מתפלל כדבעי**, אלא שיהא מפנימיות הלב לשמו יתברך באמת לאמיתו. (מהגה"צ רבי חיים רבינוביץ שליט"א אדמו"ר ממשכונת הרועים)

כל ברכה היה מברך בתוך הסידור בפנים, גם ברכת אשר יצר בריך בכוונה, מילה במילה ומתוך הסידור (כנ"ל).

פותח את ידיך וגו'

מספר הגאון רמ"ב שליט"א: בפסוק "פותח את ידיך" היה מאריך מאוד, וכן באמירתו "ומשביע לכל חי" היה מושיך הרבה באמירת התיבות וכוונתם. ואילו תיבת "רצון" שבסיום הפסוק, היה אצלו מיוחדת לעצמה - ללא המשך לתיבות הקודמים לה. זאת משום שהרי ישנם שני פירושים בזה, אם "רצון" הכונה על החי, שהשי"ת משביע לכל חי כפי רצונו של החי בעצמו, או שזה קאי על השי"ת - רצונו של השי"ת, ורבי נטע אמר תיבה זו בנפרד.

כשמאן דהוא שמע פעם איך אני אומר תיבת 'רצון' בנפרד, ושאלני - מנין לקחתי זאת, השבתי לו כי שמעתי את רבי נטע ציינוירט שהאריך הרבה בתיבות הקודמים, ואח"כ אמר כן תיבת 'רצון' בנפרד לעצמה. (רמ"ב)

מעריב לפני הצות

במוצאי פורים היה פעם שנה קצת מהיותו בגילופין, וצייה בתוקף ובקשת תחנונים להעירו מוקדם, **לבל יאחר ח"ו להתפלל ערבית קודם הצות הלילה**.

מספר א' מבני המשפחה: פעם פגשתי בזכרון משה בתוך שנת האבילות להוריו, אך לא התפלל אצל התיבה, ובקשתי שנוכל לארגן

כמה זמן צריך התבוננות והכנה לתפילה?

היה מציין ואומר על דברי הרמב"ם שהובא ברמ"א סימן א' כשישים אדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה... עומד עליו ורואה במעשיו... **"מיד" יגיע אליו היראה וההכנעה** בפרט השי"ת ובושתו ממנו תמיד...

ואמר כי מ"ש "מיד" הכוונה לאלו האנשים שהתעלו מחומריהם ויש להם השגות גבוהות, להם א"צ זמן רב, אלא "מיד" כשישים אל לבו תגיע אליו היראה וההכנעה וכו' - אבל אדם מגושם ופשוט לוקח לו הרבה יותר זמן...

ובזה התנצל למה צריך לעסוק זמן מרובה בהכנה לתפילה וכידוע שהיה זמן רב נוהג לעסוק בספר התניא לפני התפילה זמן מרובה, ובנו הגה"צ ר' אביש מספר כי תקופה א' היה לומד כשעתיים לפני התפילה ספר התניא.

כל יום תפילה ועבודה בהתחדשות תמידית

כל תפילה ותפילה אצל רבי נטע, היה מיט א פרישקייט נפלא, באופן שהיה נראה כאילו זה לו הפעם הראשונה בחייו שהוא מתפלל. כל שמונה עשרה של רבי נטע היה כאילו לא התפלל מימיו שמונה עשרה. שמונה עשרה בלבד ארך אצלו עשרים דקות ויותר.

לאחר פטירתו הרהרתי שעליו נאמר מה שכתב הרה"ק ה'ישמח משה' בסוף הפתיחה שבריש ספרו (ד"ה א"י ביאור), וז"ל: בהקדים דברי המדרש (ויק"ר פ"ח) עה"פ זה קרבן אהרן ובניו, וז"ל ר"י אומר חביב קרבנם של נשיאים לפני הקב"ה כשירה שאמרו ישראל בים וכו', ר' נחמן אמר חביב קרבנם של נשיאים לפני הקב"ה כשני לוחות הברית וכו', ורבנן אמרו חביב קרבנו של אהרן לפני הקב"ה כקרבנם של נשיאים, בקרבנם של נשיאים כתיב זה קרבן נחשון וגו' וכאן כתיב זה קרבן אהרן ע"כ,

ונ"ל כונת המדרש כי באמת אין לך אדם בישראל שאין לו שעה שחושק לעשות רצון קונו ונותן לב לשונו, והנה אין חסידות כחסידות בתחילתו, רק אחר עבור שעה נתקרב וחוזר לקדמותו, אבל ה'בני עליה' כל שעה ושעה כשעה הראשונה, שבכל עת נדמה לו שעתה מתחיל לעבוד להשי"ת ואין אצלו אמצע וסוף רק תמיד התחלה, ובכל פעם מתחיל לעבוד במדריגה יותר גבוה,

וזהו דברי המדרש, דהשירה שבים היה חביב מאוד, לפי שהיה בתחילת כניסתו לקדושה והיה בהתלהבות גדול עד שהודו מלאכי השרת אז על בריאת האדם שלא יפה קיטרגו באמרם מה אנוש כי תזכרנו, וכן לוחות הברית שזה התחלת קבלת התורה היה בחשקות גדול עד שהזהירה התורה בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, וכל קרבן נשיאים שהיא לחנוכת המזבח אחר הקמת המשכן שהיה בהתלהבות גדול בראותם כבוד ה' מלא את המשכן והיה חנוכה ראשונה ולכן היה חביב מאוד כפי הדביקות והתלהבות שלהם,

ובאו רבנן ואמרו שקרבן אהרן - אף שהיה בכל יום פעמיים - חביב לפני השי"ת כקרבן נשיאים, שכן דרך בני עליה שכל שעה ושעה אצלם כשעה ראשונה עכ"ל הישמח משה.

דברים אלו היוו חלק ממנהגות של רבי נטע, כזה היה עבודתו יום יום כאילו זה לו הפעם הראשונה בחייו. (מפי הגה"ח ר' יעקב חנון שליט"א)

עצה לכוונה בתפילה

בתפילותיו ידוע גודל התלהבותו והשתפכותו לפני קונו. הבחנת כמה פעמים אשר היה נעצר באמצע התפילה לתוספת הריכוז ולעורר ביותר כוונת הלב, וכמדומה שאף שמעתי ממנו בעצמו שדיבר על כך, כי כשמחשבותיו של אדם מתחילות לשוטט פה ושם, תיכף יעצור לדקה

ושו"ע וכו', הנה היה יושב הרבה בהתבוננות ודביקות ללא ספר, כשהוא מעמיק בגדלות הבורא ושפלות עצמו.
כשדיברתי פעם עם הגה"ח ר' סנדר פריינד, אמר לי: כשנכנסים לזכרון משה ורואים את רבי נטע מתעמק ברעיונותיו, יודעים ורואים כבר שהולך תפילה נעלית להיערך...
 (הגרמ"ב)

עבורו מנין שיגש לפני התיבה, בתחילה לא רצה כי לא יהיה מנין מספיק אך אמרנו שנסדר ונביא מנין וכך היה, אך לבסוף לרוב אריכותו בתפילתו יצאו כמה באמצע שמו"ע עד שכבר לא היה מנין שלם, ואמר אח"כ: הלא אמרתי מקודם שא"צ לארגן מנין...

הכנה לתפילה ברביקות המהשבה

קודם תפילתו מדי יום, מלבד הכנתו לתפילה בסדרת שיעוריו בגמ'

נטיעה של מדות

ממושב 'בית מִזְמִיל' [כיום 'קרית יובל'], שהיתה כפר ערבי למעט יהודים ספורים שהיו דרים שם. יהודי זה היה מגיע כל יום לישועות יעקב, לא ביקש נדבות כלל, רק היה מתיישב באיזה זווית ואומר תהילים וכדו'. היה לו צורה נפלאה עד מאוד, ניכר היה עליו כי הגון הוא ואינו ככל ארחי ופרחי.

רבי נטע הבחין כי עני הוא, והיה תומך בו והשתדל לסייע בעדו. הוא לא סיפר לי מזה, רק שקרה לפעמים שבשעה שהגיע רבי נטע אחה"צ למא"ש, לא פגש את היהודי הזה בעבור שכבר הלך לו, לכך היה רבי נטע שולח אותי כמה פעמים לפני יו"ט, כשהוא מוסר לי סך של חמשה פונט, למסור ליהודי להוצאות היו"ט.

בימים ההם היה זה סכום גדול, הוסף על זאת מה שרבי נטע בעצמו ג"כ דחוק היה במעות, ועכ"ז כשמצא עני הגון - תמך בו ונתן לו למעלה מיכלתו. (רמ"ב)

מספר גיסו הרה"ח ר' מתתיהו וינברג הי"ו: זוגתי תחי' בילדותה היתה באה כל יום לביתו של רבי נטע, לעזור בבית ולגדל הילדים עם הרבנית בכדי שיוכל רבי נטע לשבת עה"ת ועה"ע כחפצו רצונו ותשוקתו, כשהיתה חוזרת מן החיידער הלכה תיכף לבית רבי נטע, ואף לא חזרה הביתה מקודם, בדרך כלל נשארה בבית רבי נטע - כשהיא מקילה את העבודה המוטל על הרבנית - עד לאחר שירד הלילה, כשחזר רבי נטע לביתו, היה מקפיד **יום יום ללוות את גיסתו עד לבית חמיו** שבבית ישראל, בכדי שלא תלך לבדה בלילה ברחובות העיר.

זה היה רבי נטע, למרות גודל קדושתו ופרישותו, למרות התעלותו עד לדקה מן הדקה, אעפ"כ שכעת רצון ה' ללוות את גיסתו - שלא תהיה לבדה ברחוב בלילה, (ולא היה חפץ לשלוח את הרבנית שלא תהיה בלילה לבדה בדרכה בחזור), הלך רבי נטע בעצמו מידי לילה בלילה ללוותה, מזכרון משה עד לבית ישראל, שלא לדבר על הקרבת הזמן שהיה יקר אצל רבי נטע למעלה מדינרי זהב ומרגליות, והקריבו יום יום עבור ליווי גיסתו, כי זה רצון ה' כעת...

היום עדיין אפשר לקיים מצות צדקה...

סיפר ר' יחיאל טויסיג ששמע מר' מאיר שלזינגר שרבי נטע היה חוזר מאמר הישמח משה עה"פ "עד שלא יגיעו ימים שאין בהם חפץ" דהיינו שיגיעו ימים ועשיר יחפש איזה עני ליתן לו צדקה ולא ימצא, הוא יעצור את אחד וירצה ליתן לו צדקה, והלה יענה לעומתו: גם אנוכי עשיר ואין לי למי לתת, כך יהיו כולם עשירים ולא ימצא קיום מצות צדקה, וע"ז אמר הכתוב לראות להזדזז לקנות מצות צדקה כעת בימינו אלה עד שלא יבואו הימים שאין בהם חפץ, בהם לא יוכלו לקיים מצות צדקה.

התחשבות בזולת יהיה מי שיהיה

כשנלכדה בתו הקטנה ע"ה בסורגי חצרו כידוע ולבסוף אכן נפטרה על פניו, הגיעה המשטרה לברר על נסיבות האירוע, ורבי נטע לא איבד את שלוותו ויישוב דעתו אף בשעה קשה כזו, והשיב להם בניחותא על כל שאלותיהם, באמרו: הם עושים את עבודתם נאמנה, ומה להם לסבול מפני שאנכי במצב כזה... (מהרה"ג שמואל שטיגל זצ"ל)

מדת ההשתוות של ר' בנימין

סיפר הרה"ח ר' בנימין שטיינברג ז"ל, שא' מבניו נכנס לברית ביו"ט שבועות והרה"ק אדמו"ר מביאלא זצוק"ל היה אמור לשמש כסנדק, אולם בניו של הרבי לא הסכימו, באמרום לאביהם, הלא הרבי הוא גם ש"ץ ובעל קורא ואומר אקדמות ואין יוכל ללכת מהלך רב בצהרים להיות סנדק, ע"כ שלחו להודיע לר' בנימין שהרבי לא יהיה הסנדק.

ר' בנימין שנשאר ללא סנדק פנה לקלויז באיאן בבתי הורנשטיין שם ישב ר' נטע ולמד תיקון ליל שבועות וביקשו שיהיה סנדק, ר' נטע החל חוכך בדעתו... סנדק?... מצד א' ריחם עליו שנשאר ללא סנדק, מצד שני לא אבה לקבל סנדקאות... קם איפא ר' נטע ממקומו ויצא מביה"כ ונהלך יחד עמו לבתי מילנר אל הגה"צ ר' בנימין רבינוביץ זצ"ל וביקשוהו לקבל ה"סנדקאות", ר' בנימין הגיב מיד ואמר נו, סנדקאות... בסדר... אהיה סנדק... וכך היה.

ר' נטע הפליא אז בהתפעלות רבה את "מדת ההשתוות" של ר' בנימין, גדלותו של ר' בנימין שלא איכפת ליה ולא תופס אצלו מקום כלל אם יהיה סנדק או לא... להיות סנדק או לשבת ולהגות בתורה בפניתו הוא אצלו היינו הר...

כן ידוע גודל מדת ענוותנותו אשר היה מקבל כ"א בסבר פנים יפות ובמאור פנים, ולא היה משנה לו כלל באיזה מקום הוא יושב וכהנה רבות. (מהרה"צ רבי חיים רבינוביץ שליט"א, אדמו"ר משכנות הרועים)

זהירות מכעס

פעם כשהיה א' מבניו ילד ועשה איזה עוולה, נענה רבי נטע וא"ל: אליבא דאמת מגיע לך סטירה, אך מאחר ואני כועס עכשיו על העוול שעשית לא אעניק לך אותו כעת, ווען נישט וואס איך האב א כעס אויף דעם, וואלט איך דיר געגעבן א פאטש... (והוסיף בנו הגה"צ ר' אביש, כי אכן איתא מהמרמ"ק על הוזה"ק פר' תצוה שדיבר בחומר גנות הכעס עד ש"טורף נפשו באפי', שזוהו רק אם הוציא הכעס במעשה או בדיבור ח"ו, אך אם רק בלבו הוא כועס ומתאפק מלעשות מעשה כעס ומלדבר כעס, אין ע"ז אותו החומר כלל וכלל)

צדקה לעני הגון

בביהמ"ד 'ישועות יעקב' במאה שערים, היה בא יהודי עני שהגיע

צדקה ער היכן

עלי שמצב רוחי בקרבי ירוד קצת, ויקח את אחי רבי נטע שהיה שם, ויגש עמו אלי, ויאמר: כעת אנו יורדים כולנו ל"קארלינער חצר" לעשות רקידה. וכך הוה...

החיוב להציל המוכה מיד המכה

כמו"כ בענין זה אמר עוד, אינשי דעלמא מורגלים כי כשרואים את הילד עובר על חילול שבת, **תיכף צועקים עליו: שבת**, ויש שאף ירביצו לו, משא"כ כשיבחינו כי הוא מכה לרעהו, שני ילדים מתקוטטים ורבים זע"ז, אזי מה לי להתערב? **אכן דעת תורה הפוכה**, כשהילד עובר עברה, מה לך ולענין, הלא עדיין אינך מצווה לחנכו, **אמנם כשמכה ומרביץ לאחרים אז מחוייב אתה לעצור בעדו מלהכות את הזולת...** להציל את המוכה מידי המכה... (מאמרותיו שאמר בשם מו"ר הגה"ח ר' אברהם הערש כהן זצ"ל)

ממי יש ללמוד הכנסת אורחים

סיפר הרה"ג ר' משה בוימל ששמע מו"ר הערשל לורבוים כי רבי נטע אמר, הכנסת אורחים צריך ללמוד מו"ר משה יערוסלאבסקי (הוא היה בנו של ר' אהרן יערוסלאבסקי שהיה גר בבארדיטשוב ועסק שם הרבה בהכנס"א, וכשברח ר' שאול ברוק (מחב"ד - ר"י בת"א) והגיע לבארדיטשוב והיה חפץ ליכנס אצל הרב ..., א"ל הרב הלא הנך מסכן אותי עי"ז, לך נא אל ר' אהרן המכניס אורחים תמיד במסי"נ ממש, שלח את בנו ר' משה ללמוד בשפת אמת, שם חייכו ולגלגו עליו שהולך ב"קאסקעט" וע"כ עבר ל"תורת אמת" והפך לחסיד חב"ד, בהיותו גר בתל אביב, **כשנסעו חסידי באיאן אל הרבי בת"א, היו מתאכסנים אצלו, כשלושים איש ישבו בשולחן, מדי חודש אלול נסע לאדמו"ר מליובאביטש עד אחרי החגים, שם ניהל הכנס"א גדולה לכל הבאים להסתופף בצל הרבי).**

אמר, כי מטבע האשה כשהבעל חוזר הביתה והוא ת"ח ולומד, שהיא מרגשת לפעמים בנחיתות, שהוא עושה ולומד כה הרבה והיא רק בבית ולא כ"כ כמוהו, וע"כ צריך קודם שבאים הביתה להקדיש זמן ועיון לחשוב על איזה דבר שיוכלו לומר כשבאים שתשתף אותה ותרגיש בנועם ובשמחה.

היו פעמים שחברה אחת של בתו היתה באה לביתו לעשות עמה שיעורים וכדומה לטובתה היא בעצמה, ולבסוף **כאשר ביקשה לחזור לביתה היה כבר לילה ולא יכלה לחזור לבדה**, והיה רבי נטע מלווה אותה עד לביתה. פעם שאלה אותו בתו, הלא החברה היא היא שבאה כאן לטובתה, אם כן שתדאג היא למלוה מבני ביתה שילוה אותה, ומדוע זה עליך ללוותה זה כמה פעמים, (ויען במתק לשונו: "פאר וואס דארף די ציצית האבן צוויי לעכער"... כמו כן מסיבה זו עליו ללכת...)

סיפר הרה"ח ר' אברהם גזול שליט"א זכורני כי פעם כשירד מביתו ונכנס אל שיעורו הקבוע עמנו בגרודז'סק, היה בקרבו מרחקה גדולה והיה ניכר שהדבר נוגע אליו כעת ממש, היה זה שאלה ששאל אותנו והיה מובן שחוכך מה לעשות בפועל, כי הנה הוא קיבץ קצת כסף (מתולדות אהרן ומהיותו בוחן בעץ חיים) עבור נישואי ילדיו, והיה עתיד לחתן בעוד כמה חודשים, והנה הגיע אליו א' שצריך כעת ממש לחתן וביקש צדקה, א"כ מצד "מדת הבטחון" שמא צריך הוא ליתן לפלוני המעות שהכין עבור נישואי ילדו והקב"ה כבר יזמן לו כשיחתן הוא.

שמה בשמחת אחרים באמת

מספר חתנו הרה"ג ר' בעריש פרוש הי"ו בבחרותי למדתי בלפגות ראובן, והיה תקופה שרבי נטע היה בא שם מדי יום לתפילת מנחה בשעה 1 בצהרים, וזכורני כי כשהיה "חתן" שהתארס היו רוקדים לאחר מנחה, והיה נפלא לראות גם בתקופות שהיו חתנים לעתים קרובות מאוד אפי' כמה ימים זא"ז, והיה רבי נטע קורן מאושר, כשהוא מלא שמחה מבית ומחוץ בהשתתפות בשמחת החתנים, זאת למרות שלא היה לו שום שייכות עמיהם, ולא הכירם.

מספר הרה"ח ר' בנימין ברנשטיין כשדיבר רבי נטע לפני פסח אל אברכים, שאלם על אשה העסוקה בטיפול בילדיה ואין לה עזרה להכנת הבית לפסח ומצוה גדולה לעזור להם, האם ביכלתם ורצונם לקיים מצוה רבה זו, משענו בחיוב, שלחם כ"א לביתו, לעזור לאשתו היא גם מצוה גדולה...

עוד מספר: כשדיברו שידוכו של אחי ר' בצלאל ע"ה התעכב הדבר ורצו לאחריו בכמה ימים נוספים, אחר שבימים ההם לא היה לא חשמל כראוי ולא היה כ"כ נרות רבים בבית אבי, אך רבי נטע אחז ששידוך לא מאחרים על קלות שכוז, הוא טרח במסי"נ, הביא "לקח", טרח להביא לָאמפן נוספים וכו' כשהוא דורש בתוקף לבל לאחר השידוך, וכדבריו כך היה, השידוך יצא לפועל מיד בשעטמו"צ.

הרחק מ"בעים"

סיפר הגר"ח א' פריינד ריחוקו מכעס היתה נוראות. כח סבלנותו ויישוב דעתו, היה בלתי לשער כלל ועיקר. ראיתי בעצמי עובדא שאינני יכול לחשוף בפרטים עד כמה התאפק הוא, בדבר שאדם מן השורה היה מתפקע ולא היה נותר בשפיות דעתו, ואילו רבי נטע התגבר על הטבע ונותר ביישוב דעתו להפליא ממש.

הולכים לעשות רקידה

סיפר הגר"ח א' פריינד, פעם בגודל פקחותו וחושיו המוחודדים הבחין

נטיעה של שבת

קטנים בביתו, ושאל אותנו... זה כלול ג"כ בה"ירא שבת" שלו.

אם ראית את ר' נטע עושה פשיטא שזה ההלכה

יהודי אחד הבחין ברבי נטע שעשה איזה פעולה לגבי הלכה מסויימת בהלכות שבת, הלה שלא ידע ההלכה על בוריה, פנה לר' יהושע ברים זצ"ל ושאל אותו מה ההלכה בענין זה, ללא שיספר מרבי נטע כלום, הסתפק ר' יהושע בדבר, סיפר הלה כי ראה את רבי נטע עושה כך וכך, משסיפר זאת, נענה ר' יהושע בפליאה: איז וואס פרעגסטע בכלל? וכי מה השאלה בזה,

"הלכות השכיחות חוזרים עליהם כל הזמן ואפשר לענות לעצמו

סיפר הג"ר מרדכי ברים שליט"א שעמד פעם בסמוך לרבי נטע בשעת מעשה כאשר אחד שאל את רבי נטע בהלכות שבת על דבר הכנת דייסא לתינוק, באיזה שאלה שהיה הלה מתלבט בה, רבי נטע ענה לו דבר פלא, וכה אמר: זה שנים רבות שלא נוגע הלכה זו למעשה אצלי, בהיות ואין לי כבר ילדים קטנים בביתי, כיון שכך לא למדתי הלכה זו למעשה זה זמן רב, ע"כ אינני רוצה להשיב בזה, גש נא לתלמיד חכם שיש לו עדיין ילדים

מקומותיהם ואין ע"פ רוב טעם וסיבה שישנו ויקפידו למנוע עצמם מלבשת שחורים.

אכן אלו שכן נמנים על בני ירושלים ובני א"י ששם כן המנהג ללבוש בגד הקפטן בשב"ק ודאי שמעלה גדולה וזכות עצומה היא עבורם שה' זימן להם שכן יוכלו לנהוג בחומרה זו ומנהג הנאה והקדוש הלזה ובודאי עליהם לשמור על כך ולהעריך זאת מאוד ולשמור על כך כיכלתם... מבלי להמעיט בכהוא זה בחשיבות אלו שמנהג מקומם לא ללבוש כן...

סיפר ר' אברהם סלאנים ששמע פעם מר' יצחק שרייבר ששאל לר' נטע כשנשא ונתנו פעם כמה ימים או שבועות בבירור פמ"ג א' בהל' שבת וכי מה כל הרעש אם כן או לא, ויענהו ר' נטע כי שלשה דברים בגו, א' כשמקבלים מתנה קוקט מען דאס ארום פון אלע זייטן איז מעלות יש לו, ושבת הלא מתנה היא ממנו ית' לבני" כדאי' בחז"ל, ב' כי והיה אם באמת זה אסור, הרי מי שמודה בכה"ת כולה חוץ מזה הרי הוא ככופר בכה"ת כולה, ג'.

לברר בדוקא אצל רבני "העדה החרדית"

כשיצא דבר השאלה בענין ההשתמשות ב"קפה" בשבת, ושאלו חתנו ר' בערל בידרמן זצ"ל על כך, הורה לו שיש לברר זאת אצל רבני העדה החרדית דוקא, בנימוק: כי רבנים אחרים יענו ע"פ בירור ההלכה הצרופה, ואילו הם יסיפו לאחר מכן לברר גם את המכשולים והתקנות לדור ולדורות הבאים השייכים להיווצר מכך במשך הזמן...

הגה"צ ר' יודל רבינוביץ היה אומר עד שבא ר' נטע היינו עושים קאווע בשבת, משבא ר' נטע וביראתו הטהורה עורר הרבה שאלות הפסקנו מלעשות קאווע חם בשב"ק...

שבת "אור"

פעם בשבת אחים בליל שב"ק, שם היה גם שלום זכר, נכבה לפתע האור ויהי חושך, הללו חיפשו את בגדיהם העליונים והללו מצאו את ילדיהם, כך שנעשה מצב שהיו פליטות פה שונים על החושך השורר כעת, רבי נטע נענה אז ואמר: היינט איז טונקל?! היינט איז ליכטיג! היום אינו חושך כלל, היום אור ומאיר עד מאוד!!!

הרבה פעמים היה אוכל בליל שב"ק בעת הסעודה ואכילת הדגים, חתיכה קטנה מלחם שחור, כך היה מנהגם של כו"כ צדיקים, ביניהם הרה"ק ר' אלעזר מנדל מלעלוב והרה"ק ר' דוד בידרמן ז"ע, ומעניין הדבר שאביו רבי יהושע לא נהג כן, ויל"ב מנין לקח מנהג זה.

פעם כשדנו על איזה ענין, אמר שע"ז ישבו באסיפה "שבת צו נאכט" במוצ"ש, ושאלוהו מדוע לא אחר התפילה (שבת בבוקר), ויען כאומר ע"ע: נאכן דאווענען איז מען א קיגעלע... כאומר שהראש מונח כבר בקוגל ואין המח פנוי לקלוט... (הגרמ"ב)

היה מחמיר המון חומרות והידורים במיוחד בהל' שבת, והרבה מהם בשתיקה וסודיות, ללא שידעו מזה כלל.

כל פרט מהשבת "מתנה" לבשלעצמה

פעם בכולל תולדות יעקביסוף עת התווכח עם תלמידו הרה"ג ר' יצחק שרייבר ויצא ע"פ מה שהתווכחו כי דבר פלוני ופלוני מותר לעשותו בשבת...

התהרהר ר' נטע במקצת והתבטא ואומר, אם כן, אז גם דבר פלוני יהיה מותר לפי זה...

הלא אם ראתי את רבי נטע עושה כך, פשיטא שכן הלכה...

מספרים בניו, לעצמו החמיר חומרות רבות, לדוגמא, מעולם לא הטמינו אצלו הקדירות גם לא מערב שבת, ולא כיסו את הקדירה מעליה עם בגדים ועוד חומרות שונות שיצא לו שיש לו ליזהר בהם, אבל כשאחרים באו לשאלו היה עונה בנועם ומוציא שולחן ערוך ואומר, לאמיר זעהן צוזאמען וואס שטייט אין שו"ע ולא החמיר כלל יותר ממה שכתוב...

בענין פתיחת פקקי הבקבוקים בשבת

סיפר ת"ח א', כי בתקופה שרעשה וסערה עולם התורה בענין פתיחת פקקי בקבוקי היין וכדו' והיו שעוררו שאם אסור לפתוח בקבוקי היין יש לאסור אולי עוד סוגי פקקים, ניגש הת"ח הנ"ל אל ר' נטע ושאלו מה עם השאלה על כך, אם אכן יש לחשוש בזה, ענה לו ר' נטע כי עלה על דעתו לפני זמן רב השאלה והספק בזה והוא עצמו אכן נזהר אף בזה...

וכידוע דרכו בהרבה שאלות שאף שלא אמר ולא העיר מילה לאחרים, אחרי שדעת הפוסקים להיתר, אבל הוא כשלעצמו היה נזהר ומחמיר ופורש מכל נדנדו ספק שאלה...

יודיע גם כי כמעט כל שאלה שעלתה על דעת ת"ח מסויים, כששאלו את ר' נטע, שמעו ממנו שיעור כללי ברור ומסודר על כל פרט וספק, כי כבר לפני שנים עלה על דעתו שאלה זו, וכך היה הגאון ר' סנדר פריינד מעיד, כי לא הצליחו להפתיעו בשום שאלה וחקירה הנוגעת להלכה למעשה, כי מרוב יראתו מדבר עבירה ואהבתו לעשות רצון ה' בשלימות, וגודל עמקותו בעיני ההלכה, לא היה שאלה והמצאה שלא עלתה על דעתו...

הלב חפץ לצעוק "שבת"...

הראש ישיבה ר' פישל רבינוביץ זצ"ל היה אומר משמו, שהיה אומר כי כשפוגשים ורואים מי שנוסע רח"ל בשבת, אין לדון תיכף לזכות ולומר שמסתמא זהו גוי או עבור חולה וכדו', אלא מקודם צריך לבעור בתבערת אש - "שבת" הלא שבת היום, ורק אחר הכאב הגדול על חילול השבת, אז יש להמליץ זכות שמסתמא הוא בהיתר. אחרת חסר בהתלהבות של השבת.

אודות השמל בשבת

מספר הגה"צ ר' מרדכי ברים שליט"א, בדקדוקו בהלכה, היה חפץ מאוד לבל ישתמשו כרגיל במאור החשמל בשבת, ער האט געקערט וועלטלן ביחד עם אבי זצ"ל, שיתקינו 'לוקסן' בקלויז. אכן התקינו הרבה לוקסן שם.

וסיפר לי רבי נטע, כי רבי וועלוול מינצברג לא הרשה שיאיר אור החשמל במקוואות בשבת, למרות שאמרו לו כי ע"י החשמל יוכלו להבחין יותר בהחציצות וכדו', עכ"ז לא התיר בשום אופן את הדלקת החשמל במקוואות.

כשהתחילו להחם המקוואות ע"י ראדיאטור שיהיה מים חמים גם בשב"ק, מאוד לא הוה ניח"ל לר' נטע מכך באמרו שחושש משום גזירת הבלנים והוה חושש לאיסור... אמנם הודה לי כי משום בישול ליכא בזה... (הגרמ"ב הי"ו)

מנהג מלבושי שבת בירושלים

פעם בדברו אודות מנהג בני ירושלים לבישת קפטן צהוב בשב"ק שיש הנוהגים כן ויש שלא ויש המקפידים על כך מאוד ויש שמקפידים פחות.

התבטא בתבונתו ואמר, הנה בעצם הלא בזה"ק ובספרי המקובלים כתוב מאוד בגודל מעלת מניעת לבישת בגדים שחורים ומנהגם בני ומיוסד למעשה רבים נהגו ונוהגים ללבוש בגדים שחורים ומנהגם בני ומיוסד ע"פ הכרעת רבותיהם וראשי הדורות הקודמים במשפחותם, ומנהג

לכבות את האש. ואכן רץ מיד לשם, ואף בזכרוננו איך שתיארו אז עדי ראייה איך שפנה מיד אל כל הנערים שהיו שם: "זה הבית שלי, אני בעל הבית", בהראותו עם ידו על לבו, ומתרה שאף אחד לא יעשה כאן מאומה לכיבוי האש. ולא זו בלבד אלא שנענה ואמר: הרי זה הדלקה של מצוה, כמו הדלקת ל"ג בעומר לכבוד התנא האלקי רשב"י, שכן אך ורק משום השבת אין מכבים את השריפה. וכל כך בערה בו אש קודש בעמדו לפני ההדלקה של מצוה, עד שפצח בשירת "בר יוחאי"...

אהבת כל "איסור" של שבת

המז"צ הרה"ג ר' דוד בטלמן מספר כי א' מאברכי חסידי באיאן כשהגיע אליו לברר בהלכות שבת אם מותר איזה ענין, כבר ידע כי ב"מתנה" של שבת לא אוהב רבי נטע לשמוע ולדון ש"מותר" וא"צ להזהר. ע"כ השכיל צריך לשאול באופן זה... "אז ס' איז אסור ווייס איך שוין, רק באתי לברר אם דעת המגן אברהם הוא להיתר..."

שאלו ר' יצחק, נו, ומה בכך... שיהיה מותר, אם "מותר" אז "מותר"...
ענה ר' נטע בחביבות ואמר, אכן כך, אבל היות ש"שבת" הוא מתנה טובה, כמו שחז"ל, והמתנה כוללת כ"כ הרבה פרטים, כל איסור של שבת הוא חלק מהמתנה והנה עד עתה סברתי שדברים אלו הם אסורים וא"כ נכללים גם הם בתוך המתנה, עכשיו כשנוכחנו לדעת שזה מותר וגם זה מותר א"כ יש לנו ב' פרטים פחות ב"מתנה" זאת...

זה הבית שלי

סיפר הגר"א פריינד בהיותו מתגורר עוד בבית חמיו, למד בשבתות בישיבת מיר עם אחיו ר' יוסל, והנה באחד הפעמים הגיעו לומר לו כי פרצה אש במטבח ביתו ולהבות אוכלים בה, מיד סגר את הספר וקם וביקש לרוץ לשם. תפסו אחיו ר' יוסל בזרועו, ושאל לו מה פשר הדברים, מה לך לרוץ שם כעת, ויען בהתלהבות: הלא הילדים בשכונה ינסו חלילה

נטיעה של מועד

אתה בחרתנו ואתה חוננתנו חיזוק לימים הפשוטים

מספר ר' יעקב חנון שליט"א במוצאי שמחת תורה, לאחר כל ימי החג, עת המעבר מימי עבודת השמחה לימים הפשוטים, ימי החורף, היה רגיל לומר: דער 'אתה בחרתנו' איז דער זעלבער 'אתה חוננתנו', ביידע איז דער זעלבער באשעפער...

שבת שובה

קודם נסיעתו להאדמו"ר מבאיאן זצ"ל באמריקא, ביקשו הגה"צ ר' אלעזר בריזל שליט"א שיביא לו מאמר מן הרבי ועשאו שליח לכך, כשחזר אל"א שהרבי אמר בשבת שובה: תשובה איז א גרויסע מצוה תמיד, בפרט שבת, און בפרט ימים נוראים, און בפרט שבת תשובה.

שבת מוצאי פורים

בפורים כשהיה שותה והיה בגילופין היה נפלא ביותר לשמועו, ופעם בליל שבת בהיותו בגילופין מפורים שחל בער"ש, פירש בין כל מזמור של קבלת שבת, פירושים ומאמרים נפלאים ורעיונות יקרות למאוד.

התענוג מ"פסח" שמחת החג

כשהיה מגיע פסח, מענטשן האבן עם פשוט מקנא געווען, לגודל שמחתו העצומה, ורוב תבערתו ב"אתה בחרתנו" כשהוא מאושר וצוהל עד מאוד... (מפי עד ראי'ה)

למנצח לבני קרח

מספר הגה"צ רבי מרדכי ברים שליט"א עמדותי בתפלה ליד ר' נטע בר"ה לפני תקיעת שופר באמירת למנצח לבני קרח מזמור, עמדותי ממש לידו, זה היה נורא ואיום, ובפרט באמירת פסוק "עם אלקי אברהם" בכל שבע הפעמים שאמרו את המזמור בפסוק זה בער באופן מיוחד, עד מאוד...

סוכה בצל מלחמת השחרור:

ה' אייר תש"ח, אחרי שהאנגלים עזבו את אר"י, התחיל פוגרומים מצד הערבים ופגזים, כך נמשך עד אחר חג הסוכות.

חג הסוכות תש"ט, הפגזים עפו, והלינה בסוכה נכנס לגדר מסי"ג, אעפ"כ לא ויתרו על הסוכה, ועשו משמרות בלילות החג, אחד עומד ושומר על "קול פגזים", כאשר הוא מבחין מקרוב, הוא מעיר מיד את הישנים...

ליל הסדר

מספרים עדי ראייה, שעברו בליל הסדר ליד ביתו של הגה"ח ר' דוד זעליג זלצמן זצ"ל בשכונת בית ישראל, ולעיניהם נגלה מחזה נפלא מעורר השתאות ורגשות קודש של התעלות והתרוממות, כאשר החותן ר' דוד זעליג וחתנו ר' נטע יושבים עם ההגדות בידיהם ופניהם קורנות מאושר שמחת וקדושת החג ושקועים לגמרי במלות הקדושים של ההגדה...

הדם ל"מצוה"

מספר הגה"צ ר' מרדכי ברים שליט"א שראה איך ר' נטע קונה הדסים... היה זה מחזה מיוחד לראות איך שכולו שקוע בחיפוש "הדסים לצורך קיום מצות ה'" ללא שום תערובת כוונות אחרות...

היה זה כשראיתי שלקח הדס בידו כאילו רוצה לקנותו והסתכלתי עליה וראיתי שהוא רחוק מהידור שאנשים רוצים ע"פ רוב וממשיך לחפש עוד, שאלתי, האם זה ההדס שאתה לוקח... השיב בפשטות, אויף צו קויפן איז דאס שוין... כלומר, הדס כשר הוא שאפשר לקיים בו המצוה ושוה לקנותו... אם אמצא יותר טוב אקח אותו שהוא יותר טוב...

שבע שבתות

מספר הגה"צ ר' מרדכי ברים שליט"א פעם בליל ל"ג בעומר כשהגעתי להדלקה שע"ג הציון נענה ר' נטע ואמר על הכתוב "שבע שבתות תמימות" מלשון "שבת" כלומר זיבן וואכן נאכאנאנד "שבת", שבע שבועות רצופים של בחי' "שבת".

שאלתי והיכן כתוב על שבע שבתות שזה בחי' "שבת", ענה שכן כתוב בטור (סימן תצגד) שאין עושין מלאכה בלילות ימי הספירה כי שבע שבתות הוא מלשון "שבות"...

נסיתי לומר לו שזה לא הכונה ממש לבחי' "שבת" אלא לשון שביתה... אמר לי במתיקות לשונו, וויפל דו וועסט אראפנעמען, שטייט אבער דער ווארט אז שבע שבתות איז מלשון "שבות" "שבת".

הכל "שמות"

בשבת הגדול בפיוט המונה הלכות הפסח, והמתחיל "קל אלקי הרוחות לכל בשר", אמר לי פעם: "ס' איז אלעס שמות", כמו שהתחלה הוא ב"קל אלקי הרוחות" שזה שם, כמו כן גם כל השאר הוא שמות.

בליל הושענא-רבה עפו הפגזים אחד אחר השני, ולא יכלו לישון בסוכה, אותו ליל היתה "ליל שימורים" נוסף.

הלחם: שחולק "ממחלקת האספקה" לפי הנפשות, היו לרוב מלא תולעים, ור' נטע עומד ובורר את הלחם כדי שיוכלו לאכול בכשרות.

שבת בראשית תש"ט נסע לתל-אביב לרבי מהוסיאטין זי"ע, ונשאר שם לכל השבת.

מחייית עמלק - וגם זו לטובה

(חג הפורים בזמן השלג הגדול)

אז מגייט אויפן שניי און מ'זאגט "גם זו לטובה", איז מען מקיים מחייית-עמלק, פארוואס?

המן האט געזאגט: "וכל זה איננו שוה" - גארנישט טויג אים נישט, דערפאר אז מ'זאגט גם זו לטובה איז מען מקיים מחייית עמלק...

(**בעת** הסעודת פורים חזר על הנ"ל והוסיף) איר זאלט מפרסם זיין די תורה! (פורים תש"מ)

חג המצות

על עבודות הנקיון בערב פסח היה מנצח בניגון שמחה: חג קדוש... מצוות גדולות... מה הבארדיטשיבער אמר? יעלו אלו המלאכים העולים מן קשר"ק (כשר'ן, שייערן, רייבן, קאלאכן)...

על נקוי המקרר ה' מקפיד ביותר: במקום שמכניסים בו חמץ, וצריך לשים שם מאכלי פסח! והוסיף: לפסח היה צריך במקרר מיוחד... הלא זה פחד!

ואמר בהתרגשות: את מנקה את המקרר בו ישימו את המאכלים שאצטרך לאכול בחג הפסח! [כן הכניס בילדים חיות וגישמאק לעבוד ולשמוח עם העבודה]...

אם ההכנות לחג היו בדקדוק רב, ושמחה, מה גדול היה שמחתו בעת החג ממש?...

שאל אביך

דער זיידע ר' יהושע ז"ל האט געזאגט פסח ביים סדר טיש:

דער רשע פרעגט: מה העבודה הזאת לכם? יעצט זאג מיר אלעס, איך וויל שוין וויסן.

דער חכם: כי ישאלך בנך, מחר. יעצט טוט ער נאך אן פרעגן, שפעטער זאגט ער: טאטע איך דארף יעצט אויך וויסן, נישט נאר נאכטאן... זה החילוק בין החכם לרשע, שניהם אכן חפצים ורוצים לדעת ולהבין, אבל הרשע רוצה מקודם להבין, ורק אח"כ יעשה, והחכם אומר מקודם נעשה, ואח"כ אומר אני רוצה גם להבין...

וחזר ע"ז בליל הסדר, יעצט טוט ער, אן קשיות, מארגן זאגט ער: טאטע ס'דא א מצוה פון לערנען, לערן מיר... (חג הפסח תשמ"א) (ערב שבת שירה תשמ"א)

חייב אדם לראות את עצמו

דער זיידע ר' יהושע פלעגט זאגן:

דאס איז די שווערסטע זאך אין די הגדה, זיך שפירן ווי מיר אליין וואלטן ארויס פון מצרים, וואלט מען געדענקט שטענדיג צו זיין צופרידן, מיט אלעס, ווייל אויף יעדע זאך טראכט מען: אין מצרים איז געווען שווערער... איז מען שטענדיג צופרידן. (ליל הסדר - בעת אמירת הגדה)

חודש הרחמים והרחצון

עת התקרבו הימים הנוראים, הרבה לדבר אודות מעשה התשובה וגדלות הימים.

הרבה פעמים סיפר על המעשה של ר' ש. מונקעס שהתאכסן אצל "ארינדער" ביום א' של סליחות, והיא בקשה מבעלה - הארענדאר -

להקיץ את החסיד משנתו, מ'קען זיך ח"ו פארזינדיגן

... אמר החסיד: על מה מעירין אותנו? - אמרו: הלא ידעתם שהיום כל היהודים מתאספין בבתי כנסיות לסליחות, על מה? - איר וויסט נישט, ס' גייט א ניי יאר, די קעלבאלאך דארפן זיך גוט קעלבלען, די גרינס דארף גוט געראטן וכו'.

אזוי! ענה החסיד - דעם ערשטן מאל זעה איך גרויסע מענטשן שטייען אויף אין מיטן נאכט בעטן עסן, מילא קליינע קינדער, אבער גרויסע?

וסיים: ער האט זי געוואלט לערנען אז דער עיקר פון די טעג איז נישט עסן, ס'דא עפעס העכערס...

להפקיר את עצמו

ערב ראש-השנה פגש בתלמיד אחד (של ישיבת בריסק) ואמר: ר' נטע, זאגט א ווארט אויף ר"ה.

אמר: פון חת"ס: שטייט דאך אויף ר"ה "איכלו משמנים וכו'", מ'דארף זיין בשמחה. און פון איין זייט איז דאך ספרי חיים ומתים פתוחין מלפניו, ווי קען עס זיין?

די עצה איז מען זאל זיך מפקיר זיין פאר דעם רבוש"ע!

(גם אמר את הנ"ל בראש השנה)

רחיצה בסבון בחוה"מ

עוד זכור לו, איך שפעם דיברו עמו על ענין רחיצת הגוף בסבון בער"ש חוה"מ, ושאלו את רבי נטע אם יש איסור בדבר, משענה בשלילה שאין איסור בדבר וכי מותר להתרחץ בסבון בער"ש חוה"מ, שאלוהו והלא יש הרבה הנוהגים שלא להרחץ בסבון? השיב רבי נטע: מסתמא זהו מחמת שאין להם די כסף... (היו שאמרו שסיבת הטעות נבע מזה שבחוה"מ פסח היו שנמנעו להתרחץ בסבון מצד הידורי פסח, ומזה טעו לומר שאין מתרחצים בסבון בחוה"מ גם בחוה"מ סוכות).

נמיעה לצדיק במועדים

סיפר הרה"ג ר' משה בוימל ששאל פעם את רבי נטע מהו הענין במה שאחז"ל "חייב אדם להקביל פני רבו ברגל", והשיב לו: איתא בספח"ק עה"פ "וידבר משה את מועדי ה' אל בני" כי הצדיק הוא הוא שמשפיע ומכניס לתוככי לבותיהם של ישראל את אורות וקדושת המועדים.

חלאקע בל"ג בעומר

מספר בנו הגה"צ ר' אביש שליט"א, יהודי א' בא בשאלתו אל אאמו"ר זצ"ל היות והוא לא יכול לעשות חלאקע לבנו בל"ג בעומר האם יעשה באמצע השנה... ענה לו ר' נטע, אם אינך יכול לעשות בשנה זו בל"ג בעומר תעשה בשנה הבאה, ואל תוותר על המנהג הקדום שיסודתו בהררי קודש לעשות חלאקע בדוקא בל"ג בעומר...

[**ומציין** מה ששמע מהרה"ח ר"מ יוזביץ שזקינו הגה"ח ר' נחום ארליך חלמ'ר זצ"ל שאל את הגה"צ ר' דוב'צע שובקס היות ובנו הקטן בן השלש חולה ויש לו חום גבוה ואינו יכול ליסוע בל"ג בעומר לעשות חלאקע ענה לו שיחכה על שנה הבאה ל"ג בעומר, לשנה הבאה שוב היה לו חום גבוה ושאל שוב את דוב'צע, ענהו ר' דוב'צע אתה רואה שהשטן מנסה למנוע ממך קיום המנהג הקדוש של חלאקע במירון בל"ג בעומר, ע"כ איעצך ושמע בקולי, אל תסתכל על הוצאת המעות, קח מונית ותעטוף את הילד היטב וה' יהיה בעזרך שלא יארע לך שום רע, ותיסע למירון בל"ג בעומר לעשות חלאקע וכן עשה ובאמצע הדרך כבר התחיל לרדת החום ולהתרפא...]

חלב בפורים מניין

בפורים היה הסדר בבית שלנו, כי הדבר הראשון לאחר התפילה, היה ללכת עם משלוח מנות אל רבי נטע. פעם בהיותי כבר אריבסר, כשבאתי אליו, וישב בראש השולחן סמוך לשולחן הקטן (של התפירה, כמדומה),

למוכרם גם בפורים... כזה היה החלבן הירושלמי... כך סיפר לי רבי נטע במתק לשונו, כתשובה שאכן מצות היום גם בחלב - כוס הקפה... (סיפר ר' יוסף גבירץ שליט"א)

שבת פר' בא

סיפר הג"ר מרדכי ברים שליט"א, כי בקריאת התורה בשבת כשהיו מגיעים בפרשת בא לפסוק "ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית" היה רבי נטע מתלהב מאוד ומתמלא בשמחה מהולה בערגה, בתקוה רבה כי זה יתקיים בקרוב ממש, וכבר יקחו הכבשים לקרבן פסח, כמוכן שבפרשת החודש כשקראו זאת היה מתלהב ביותר עד מאוד, אך גם בשבת פר' בא היה כבר מתלהב בזה.

הרבנית היתה אומרת לרבי נטע שביכלתו ללמוד כל היום, גם בימי ערב פסח, רק שלא ישכח מלבוא על בדיקת חמץ ותו לא מיד. (כנ"ל)

להיות עם ה"זמנים"

שמועתי מהרה"ח ר' יוסל פרידמן (מאשדוד) כי פעם ביום כ"ג סיון נכנס רבי נטע לביהמ"ד בשמחה גדולה, הניח את הס"ת על השולחן, וקרא ברוב צהלה כשכולו זורח: היינטיג טאג האט אחשוורוש געשיקט די אגרות שניות... כל כולו שש ושמח...

שאלני אם כבר טעמתי משהו, עניתי בשלילה וביקש מהרבנית להכין לי כוס קפה. והנה הייתי חפץ שיתן לי כוס יין, על כן העזתי ואמרתי לו: "מצות היום ביין"... בתגובה לכך סיפר לי בינתיים - עד שתבוא הקאווע, כמי שנותן תשובה לדבריי: האיך היה נראה החלבן הירושלמי לפני שנים, מה היתה צורתו ודרגתו הרוחנית. היה זה ר' נתן גרוסמן, [אביו של הגאון ר' שלמה זלמן גרוסמן שליט"א הרב באלעד. היה יושב לאחר מכירת החלב, במשך כל היום עם חברותא [ר']? בטשורטקובער שול]. שפעם מצאו רבי נטע בפורים פוסע ברחוב עם כדי החלב למכירתן כדרכו, (לא היה נוסע על האופניים, רק רגל אחת על הפידאל ורגל אחת על הקרקע וכך פוסע והולך צמוד לאופניים), וישאלהו רבי נטע הלא אין חלב מצרכי סעודת פורים - שיהא עליו למוכרו בפורים, ויען רבי נתן על אתר והחל לצטט לשון הרמב"ם (הל' ביאת המקדש פ"א ה"ב) "היה שיכור משאר משקין המשכרין, אסור להיכנס למקדש, ואם נכנס ועבד והוא שיכור משאר משקין המשכרין, אפילו מן החלב או מן הדבילה, הרי זה לוקה"... והוסיף ואמר: ממיילא לפי הטעם לשתיית יין בפורים מחמת הנס שהיה על ידי 'משתה היין', אם כן אכן הענין דייקא ביין ולא בחלב, אך לפי הטעם של שכרות מפני ענין 'עד דלא ידע', אם כן הרי גם חלב בכלל שכרות כמפורש ברמב"ם, ומיילא הרי זה מצרכי סעודת פורים, ושפיר עלי

נטיעה של יראה

"יראה" עד היכן

היה פעם יהודי נכבד בירושלים, ששמו הלך לפניו כמגיד עתידות ומגלה נסתרות, היה יושב עם יהודים ומספר להם דברים סודות נסתרים ומה שעומד לקרות להם, וגם ר' נטע שהיה זקוק אז לישועה בענין פקידת זש"ק היה פעם אצלו ושמע ממנו דברים נעלמים שלא ידעם שום בריה בעולם והיה לו התפעלות גדולה מדבריו.

אולם ר' נטע בהיותו ירא וחרד מכל סרך ונדנדוד של עבירה החל לחשוש, מי יודע מאין מקורו של האדם הנכבד הנ"ל, האם מן צד הקדושה או ח"ו מצד אחר... ואז מי אומר שמותר לשמוע לו, ומרוב יראת שמים וחרדת קודש לא עצר כח בנפשו לשתוק ושאלו מפורשות, אמור נא לי מנין לך כח זה, מן הקדושה או ח"ו לא...

הצטחק היהודי הנכבד הנ"ל, וגילה לו סוד סתרו ואמר לו, אין לך מה לחשוש ומה להתפעל, אין זה לא מן הקדושה ולא מן הטומאה, אין זאת אלא "חכמה" מסויימת שלומדים אותה...

ר' נטע שאש היראה בער בעצמותיו, ולא רצה להקל בדבר חשש איסור, הגם כי היה זה טובה ותועלת עבורו, אבל כשמיגיע לדבר שאלה של איסור, לא נגע ולא פגע כלל מה שיהיה לו תועלת אישית מזה, זה לא דיבר אצלו כלל ולא פעל עליו במאומה, רץ תיכף אל רבו הגה"צ ר' בנימין רבינוביץ ושאלו מה לעשות בכגון דא.

רבי בנימין ז"ל בירר הענין עם עוד רבנים ופסקו שזה אסור עפ"י תורה, והאדם הנכבד הנ"ל תיכף בשמעו כן פירש מכל הענין ויותר לא עסק בזה.

אמונה ויראה

החיים היו מתוך אמונה בהירה תמידית וחזקה, ללא שום פגם ודופי, כל מקרה שקרה כבר התקבל בשלוה וברוגע כי כך עשה ה' וכך היה צריך להיות, ללא רגשי אשמות וחרטות למה לא עשיתי כך וכך, לעומת כן לפני שקרה והיו יכולים לעשות השתדלות הצריכה, לא סמך על ה"אמונה" כי בין כך הכל עושה ה', כי הרי יש חובה לעשות מה שיכולים...

כשנפטרה בתו ע"ה מסיבות טראגיות, ע"י שנדחס ראשה בין הסורגים של השער ונחנקת רח"ל, כ"ז שהיתה חיה וחולה, הפך והרעיש עולמות בתפלה ותחנונים מעומק הלב, וכל עניני השתדלות ורפואה, וגם התחזק באמונה בתמימות ובהירות עצומה וכפי שנחקק בלב המשתתפים בעצרת תפלה שנערך לרפואתה איך שר' נטע שאג כארי בפסוק להגיד כי ישר ה' צורי ולא עוולתה בו, ודפק על הסטנדר, וכל דיבוריו אודותיה היו מלאי אמונה וקבלת יסורים באהבה,

אבל אחרי פטירתה, לא הרגיש שום רגשי אשמה וחרדה, אולי היו צריכים לעשות כך... ואולי אנו אשמים... וכדו', אלא בשוויון נפש קיבל את זאת, באמרו שהיתה זאת נשמה שהוצרכה ל"תיקון" ולצורך כך נתגלגלה לעוה"ז לשנתיים ונפל בחלקו הזכות לגדלה שנתים אלו.

לעומת כן כשקרה דבר שיש ללמוד מזה ענין זהירות וכדו', לא נח ולא שקט, והרבה לעורר ולהזכיר זאת, ולדוגמא, פעם נפטר יהודי א' ל"ע ע"י שאחד נתן לו מכה חזקה רח"ל, והוא ראה בזה דבר נורא המחייב לעורר ולהרעיש על כך ללמוד לזהר ולהזהר מן האיסור הנורא שלא להרים יד על יהודי... וחש מאוד שלא ידברו ע"ז בלי להזהר ולהצטמרר, שלא ייחלש ח"ו בעיני ההמון בכהוא זה חומר עון הרציחה, ושאל בסערת נפשו, מה זה להרים יד על יהודי, הלא יש להפוך ע"ז עולם ומלואו.

כמו כן כששמע על אנשים שמסיבות שונות של מחלוקת וחילוקי דעות וכדו' מרימים יד על יהודים, היה מזדעזע ומעורר על כך, וכשיכול היה פונה לאחראים על האנשים, להתריע על חומת הדבר, וכי איך יעני ויהיין איש ישראל להרים יד על אחרים...

את ה' אלקיך תירא - עד היכן - מעשה נורא

מספר הרה"ג ר' אליהו פארזיכערטער שליט"א ששמע מהגאון הגדול רבי ישראל גרוסמן זצ"ל מה שסיפר בימי ה"שבעה" על הגה"צ ר' יצחק דוד גוטפארב זצ"ל.

וכה סיפר, ר' יצחק דוד ראה פעם בביהכ"נ זכרון משה, איך שהגה"צ ר' נטע יושב ראשו רכון ע"ג הסטנדר ובוכה בכיה חרישית, וניכר בו כי

משהו נורא מצערותו.

(בזה רצה להורות כי מותר להשתמש במים).

וב"ה ראו ניסים גדולים, ובעזרת השי"ת ניצלו היהדות הפליטה לרווחה.

ספק ברכות

סיפר ר' משה בוימל כשהיה יושב בה"חבורות" עם הבחורים, הבחינו שהוא מקפיד להקדים ברכת שהכל על הפטל, ורק אח"כ מברך בפ"ג על היין. זאת מחמת הספק בהל' ברכות אם צריך דוקא שיעור להיין.

* * *

בכל פעם שעלה שאלה בהל' ברכות, והיה איזה ספק ברכה, ראו כי בענין זה של ברכה בספק היה מחמיר מאוד, ולא היה מיקל כלל בברכה בספק. עצם אמירת ברכה בשם ומלכות היה אצלו דבר נשגב שחש מאוד מלאומן בספק ברכה. (מפ"ר נ"י)

זמן ק"ש

פעם כשקראו אותו שישתתף ב'חבורה' בבני ברק, ורבי נטע כדרכו שלא היה קיים אצלו כלל מושג של שלילה כל אימת שביקשוהו לדבר (אולי ע"פ מאמרו בהא דראובן אהרן וכו'), ענה בחיוב ונסע יחד עם ר' אליעזר רבינוביץ זצ"ל. בהגיעם שמה הבחין רבי נטע במודעה המתנוססת על קיר ביהכ"ס, שם מופיע זמני קריאת שמע – הראשון והשני (בימים ההם לא היה מצוי זה כהיום בכל ביהכ"ס). רבי נטע התפלל ונהנה מזה עד מאוד, כשהוא מראה זאת להסובבים ומפליא את העינין.

כל דבר בחשבון ושקול דעת

מספר הגה"צ ר' מרדכי ברים שליט"א, ששמע פעם מר' נטע כי כשהוצרך פעם לקנות פעם בחוה"מ פסח - ביום ערב שש"פ - שני דברים, א' אָמָה לניקוי כלים, וגליונות נייר לבן, וסיפר כי קנה רק את הגליונות ולא את האמה, וזאת משום דאיתא בשו"ע שמותר לקנות בחול המועד לצורך יו"ט אחרון של חג וגם זה חידוש, אבל לקנות לצורך אחר החג אין היתר, ולכן האמה שהוא לניקוי הכלים במוצאי החג, כי לא השתמשו אז באמה בפסח, לא רצה לקנות ורק הגליונות שמשתמשים בו גם בחג קנה.

ורצו לדון עמו אולי כיון שקונה דבר א' לצורך החג מותר כבר גם להוסיף לקנות דבר נוסף שאינו צורך החג, אבל הוא לא קיבל זאת...

עוד סיפר, כי שאלו מה פשט בזה שרואים בתוה"ק שאברהם אבינו ע"ה חס על ישמעאל התפלל לו ישמעאל יחיה לפניך ולא אבה לגרשו גם כששרה אמרה לגרש... והשיב הלא כתיב טוב ה' לכל...

נטילת ידים

מספר הגה"צ ר' מרדכי ברים שליט"א, ר' נטע היה מדקדק מאוד בנטילת ידים, היה לו בזה עבודה שלימה.

רבי נטע סיפר לי פעם כי כאשר נסע הרה"ק רבי לייבאלע איגר [נכדו של הגרעק"א] לקאצק והפך לחסיד, בהיות ומשפחתו - בני הגרעק"א היו בדאגה גדולה ע"ז, כשעדיין לא ידעו חסידות מהי, שלח הגרעק"א שליח מיוחד שיבדוק את הנהגתו של רבי לייבאלע ולתהוות על קנקנו. השליח הגיע שם בעת שעסק רבי לייבאלע בנטילת ידים, וראה איך שהוא לוקח כלי גדול מאוד לנטילה ושופך הרבה מים על ידיו. כשחזר אל הגרעק"א, סיפר לו השליח מה שראה דברים תמוהים בנטילת ידים, איך ששופך המון מים על ידיו. נענה הגרעק"א - אם כך הוא הדבר, הריני סמוך ובטוח כי לא סטה מדרך הישר, כי קבלה בידי - איך האב א קבלה, אז אייב מגייט אראפ פון וועג, איז די ערשטע זאך איז מען מזלזל אין נטילת ידים...

* * *

כמו"כ היה מספר הרה"ח ר' אלכסנדר מילר ז"ל שלמד עמו בצעירותו בישיבת כפר חסידים, כשדיברו על אתרוג אודות ענין השווארצע

ר' יצחק דוד שהיה ידוע בלב רחום וחנן עד מאוד, מה עוד בהיותו י"ד נפש ומעריך נלהב של ר' נטע, לא היה מסוגל להישאר רגוע כשריעו וידידו הצדיק ר' נטע יושב ובוכה וחיכה בסבלנות לנסות לדובבו ולהוציא ממנו איזה מצוקה וצרה ארעהו שכ"כ הוא בוכה ולראות במה יכול לעזור ולהקל מעליו סבלו.

ר' נטע כמובן ניסה להתחמק ממנו, אולם ר' יצחק דוד ברוב רחמנותו לא הירפה ממנו, עד שנאלץ ר' נטע לספר לו מה אירעהו שעל כן הוא בוכה כ"כ.

וכה סיפר במר לבו, כי היום בתפלת שחרית בעת אמירת פסוקי דזמרה, נכשל בעת אמירת אחד מהשמות הק' ואמרו בביטוי לא נכון...

ר' יצחק דוד לא ידע את נפשו מרוב התפעלות, מעולם לא ראה כזאת, אדם שישב בכי תמרורים על שנכשל באמירת שם שלא כהוגן... וכי מה ואיך יכול לעזור לו והיה איככה יוכל להרגיע ולנחם אותו...

וידוע כמה היה זהיר כל ימיו בזהירות עצומה לומר כל שם ושם בכונה ובהיגיון נכון, וכפי שהתבטא בפני בנו הגה"ח ר' אביש שליט"א שמעולם לא אמר כל ספר תהילים ברציפות מחשש ופחד שמא ח"ו יוציא מפיו ש"ש שלא בכונה...

וכבר הובא בקונטרסים קודמים סיפור כיו"ב שאירע בסוף ימיו שפרץ בבכי נורא אחרי שנכשל באמירת שם שמים ב' פעמים במקום פעם אחת...

וציינו השומעים דבר נפלא, כי על אף הצער הנורא שאפפו אחרי המכשול באמצע פסוד"ז, עכ"ז בשעת מעשה לא הפסיק ולא עצר את התפלה ולא התבלבל, כי בעת שמתפללים ממשיכים להתפלל בחיות והתלהבות, ומה שיש להצטער ולשוב בתשובה יעשה אח"כ...

הפסקת העישון

סיפר אחיו הגה"ח ר' מוטל ציינר ז"ל, כי בצעירותו כידוע עישן הרבה ואמו הצ' ביקשתו להפסיק, ואז הפסיק ומרוב הרגלו אל העישון נפל למשכב ע"י שהפסיק, ואז כשראתה אמו שכ"כ קשה לו עד שנחלה מזה אמרה לו להתחיל שוב לעשן, וכשראתה שאינו רוצה צייתה עליו בפקודת כיבוד אם להתחיל שוב לעשן.

אבל הוא ביקש והפציר בה, מאמע! אנא תתחרטי מן הציווי, ותוותרי על כך, עד שהסכימה.

והסביר לה, כי היות שבאמת רוצה היא שלא יעשן ורק מחמת שנבחהל מן החולי מההימנעות לכן צייתה עליו שוב לעשן, אבל היות שאין זה פחד אמת, כי אחרי כמה ימים זה יעבור ויתרגל לכן, על כן רצונה האמתי הוא שלא יעשן... ועליו לכבדה ולעשות את רצונה האמתי... וכך היה... ויותר לא עישן.

מלחמת השחרור

הימים ימי מלחמת השחרור, ימים קשים לתושבי י-ם. בקיץ תש"ח, רוב היום ישב במקלט בביהמ"ד סלונים (בבית ישראל סמוך לרח' זונפלד) (או ב"מיר") שם גם ישב הצדיק ר' מרדכי מסלונים.

פ"א, הופצה שמועה כי נשאר אך ורק מים לשלשה ימים, לכן יש לצמצם במים ככל האפשר.

בבור-מים שבחצר משפ' זלצמן שיח', היה מספיק מים. התעורר שאלה אם מותר להשתמש במים כרגיל, מאחר וחילקו מנות מים לכל משפחה. ובבית-ישראל נשארו רק משפחות בודדות. ר' נטע שאל את פי הרה"ק הר"מ סלונים אם מותר להשתמש במי הבור, וע"ז ענה:

ביז 3 טעם, אדער אונז וועלן גיין צו די זיידעס אדער די זיידעס וועלן קומען צו אונז...

איסור דאורייתא ושומעים שיש היתר צריכים להתעלף... דארף מען חלישן... אח"כ יש לדון לגופו של ענין אם מותר או אסור...

* * *

היה לו חומרא לצחצח שיניו אחרי אכילת בשר, לבד מהמתנת שש שעות (קודם חלב) מחמת הב"ח, (ר' משה בוימל)

בדאיכא דרכא אחרינא

סיפר ר' ישראל יצחק כהן, בנו של ר' אברהם הערש כהן, על כל "איכא דרכא אחרינא" כשרק היה איזה סימטה צדדית, היה הולך דרך שם בטענתו, כי זה פשוט איסור, באיכא דרכא אחרינא הלא אסור ללכת בדרך האחר.

איך נוכל לקיים מצות מניעת אכילת נבילות וטריפות

היה אומר: מתי והיכן היא האזהרה של טריפות, ואימתי מקיים איש יהודי את האיסור של אכילת טריפה, כשהוא הולך ברחוב ולפניו שני חנויות א' מוכרת בשר כשר ואחת טריפה, והוא בוחר ונכנס בהכשריה ולא בהטריפה, וכי בזה הוא קיום איסור טריפה?! בטח שגם זה נכון, אכן לא זה העיקר, כשאיש יהודי יושב בסעודתו בשב"ק בבוקר ומביאים לפניו את הטשולנט המבהיל וריחו הערב חודר לאפו וממלא את גופו, והנה מתברר לו שעצם א' שאינו בכשרות נפלה לתוך הטשולנט אשר ע"ז יש כאן איזה שאלה של טריפות על כשרות הטשולנט, והאדם מורה היתר לעצמו ומדמה שמסתמא זה כשר, וכי לאחר הסעודה כבר ישאלו את הרב ובטח ימצא שיש להקל, הנה בזה הוא עיקר הקיום של איסור טריפות, ההתגברות כעת להתאפק ולפנות עתה דייקא אל הרב לברר רצון השי"ת, האם אי"ז שאלה של טריפה...

במשל זה היה משתמש לעוד נושאים וכגון על ענין הכעס שהיה אומר כך, מתי הוא עיקר איסורו של הכעס וחובת האדם להתגבר לבל לכעוס, כשהוא חוזר לביתו ומוצא סעודה דשינה ובריא מוכנת עבורו, זוגתו מקבלתו בסבר פנים יפות, נוטל ידיו וסועד ומברך ברכהמ"ז והכל כשורה, ולבסוף הוא אומר משהו והיא צועקת קצת ואז עליו לשתוק ולא לכעוס בחזרה עליה, וכי בזה הוא עיקר עבודת הכעס? לא ולא! אלא בשעה שהוא חוזר לביתו ותיכף הוא מוצא באלעגאן והסעודה אינה מוכנת כלל וכו' וכו' אז הוא חיובו ואזהרתו לשמור ע"ע מכל משמר לקבל הכל בדומיה ולא להיכשל בכעס ח"ו.

כשיש יראת שמים אזי החכמה והיכולת מביא להכיר גדלות הבורא ושפלות עצמו

אמר לי בשם ראש ישיבת כפר חסידים, ר' נח שמעונוביץ, כי כאשר היה החכמה הראשונה שעשו במה ששלחו את החלילית הראשונה על האויר, אמר ר' נח כך: "כי אראה שמך מעשי אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננת", כשעוסקים בחקירה במעשי אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננת, אזי "מה אנוש כי תזכרנו" אז ס' בריינגט צו צו א' ענוה וממילא זה מביא לגדלות הבורא, מגיעים מזה לשפלות, אבל אם "ותחסרהו מעט מאלקים" אבער טאמער האט מען נישט קיין יראת שמים, אזי "וכבוד והדר תעטרנהו" שנעשים עוד בעל גאה מזה. אם זה ללא ירא"ש, אזי אדרבה, באים מזה לכבוד והדר תעטרנהו.

עליה לתורה

מספר הגרמ"ב כי הוא לא לקח אף פעם עליה, גם לא כשהיה לו יארצייט, לא קנה אף פעם מפטיר ולא שום עליה, רק כשהגבאי כיבד אותו היה עולה וכשהוא בירך ברכות התורה לא היה א' שדיבר בכל הבי"כ... והוא בירך בקול, מלה במלה בלא ניגון, כל מלה בנפרד במתינות וכוונה, ובקול אדיר וחזק... [אולי הטעם היה כי ידוע גודל פחדו מאמירת ברכה ומכל אמירת שם שמים...]

ומספר בנו הגה"צ ר' אביש שליט"א כי אף שלא קנה ולא ביקש אף

פינטאלאך, נקודות שחורות, כמה יש להקפיד ע"ז, נענה ואמר, אצל ר' נטע ראיתי שיותר הוה חושש ונזהר מהנקודות השחורות באצבעותיו לפני נטילת ידיים... בהיותו עומד ומנקה סביב הצפורניים כל נקודה שחורה בחרדת קודש מתוך יראת שמים עמוקה, לפני נטילת ידיים, שלא יהא חשש חציצה כלשהו...

שמירת עינים

מספר הגה"צ ר' מרדכי ברים שליט"א, שמירת עינים שלו היתה באופן מופלג ביותר. הרבה עבד על ענין זה.

יש להדגיש בזה, שלא הסיר את המשקפיים מעיניו בלכתו ברחוב. גם לא הלך כלל בכפיות ראש באופן מיוחד, ועכ"ז לא ראה כלל את העוברים לידו בדרכו ברחוב. אפילו את האנשים הכי קרובים אליו, אף את בניו ובני משפחתו לא הבחין בעת לכתו ברחוב. הוא צמצם את ראייתו לבל יראה כלל את הנעשה ברחוב, רק כפי ההכרח לעבור את הדרך. בנוסף לזה העמיק את מוחו ומחשבתו בדבר תורה והלכה, באיזה סוגיא, כך לא הרגיש כלל בכל הסובב. גם כשעברו מולו ובסמוך לו ממש, לא הבחין ולא ידע כלל מזה. זאת על אף שלא עשה שום דבר חיצוני, או דבר בולט בענין זה וכו'.

פעם בלכתי במאה שערים, פגשתי את רבי נטע בסוף שוק מאה שערים, כשהוא עומד לפני משה שרייבר'ס טויער [שער מא"ש שברח' בהר"ן], פניו אל הקיר, כשנראה כמו שקורא שם איזה מודעא. כך עמד שם זמן רב, קורא וקורא. הדבר היה מוזר בעיני, כשהמשכתי קצת הלאה ליד השער, הבחנתי בקבוצת נשים שעמדו שם, באופן שאי אפשר לעבור כך. כעת היה הכל נהיר וברור, רבי נטע אינו קורא מודעות, הוא אינו עומד סתם באמצע הרחוב. רבי נטע הרגיש בהנעשה שמה, ובהיותו נזהר בטהרת עיניו הנה זהו מה שמונעו מלכת בדרכו, לכך עומד הוא כעת במקומו. כשהוא מסתיר את גדלותו לבל יבחינו הבריות בעבודתו את ה' אלקיו, הריהו מפנה פניו אל הקיר ומראה את עצמו כקורא מודעת רחוב.

משום כבוד הספר תורה

עוד מספר, כי בשבת אחת, נשתתק הבעל קורא באמצע קריאת התורה. רבי נטע - שמקומו היה מתחת לעמוד - לא ראה את הנעשה שם, אך הבין כי מן הסתם מצאו טעות ונתעוררה איזה שאלה על הספר. כיון שכן, קם רבי נטע תיכף וניגש בריצה אל הבימה לראות מה השאלה ולהורות את הצריך לעשות.

הדבר היה בתקופה קודמת, כשעדיין היו עוד פוסקים בקלויז, ולא היה הוא הפוסק הקבוע שם, כך שהיה הדבר לפלא בעיני, והיה זה בולט אצלי, מה ראה לחרוג ממנהגו של שנתא הרבנות, ולרוץ לפסוק את ההלכה כשאף לא שאלוהו עד"ין.

משחזר למקומו, שאלתי - ככל שאלתי שהיו במטרה 'להתלמד' - וואס זענט איר צוגעלאפן? בשלמא כששואלים אתכם אין לכם ברירה ומוכרחים אתם להשיב, אבל כיון שלא שאלו אתכם מה לכם לגשת מעצמכם - וואס זענט איר אזוי צוגעלאפן? ענה רבי נטע: "וועגן דעם כבוד פון די ספר תורה", אזוי וואלט איך נישט געלאפן, רק שבחששו שמא יפסוק מאן דהוא שלא כהלכה, ובעבור זה יגללו את הספר ויוציאו ספר אחר, לכך מפני כבוד התורה ניגש תיכף לבדוק הענין בגודל זהירות כבוד התורה.

חרדת קודש ויראת חמא

כשדיברו פעם על היתר מסויים של רב גדול א' לענין שאלה של איסור חמור מאוד, שבאופן מסויים נוכל לעשות שזה יהיה דרבנן ובמקום צורך גדול אולי להקל... כשבאו לדבר עם ר' נטע על כך, נחרד ונודעזע והתבטא ואמר, **מקודם כשבאים לדבר על ענין חמור כזה שיש בזה**

געסלאך - רחובות צדדיים שלא לעבור ברחוב הראשי.

איך אפשר להציין בעתון שהוא נגד ה'

הרה"ח ר' מרדכי דברמדיקער מספר שבזכרוננו כי פעם בדיבורו נגד קריאת עיתונים, דיבר גם על דבר הענין כשעוברים במכולת לקנות מצרכים ורק מרפרפים בהסתכלות ממרחק על העיתון, וצעק ע"ז: ווי קען מען אפגעבן דעם כבוד פאר דעם שונא, שמסתכלים בהעיתון...

כמ"פ בלכתי ברחוב, פגשתי, ולא הכיר בי כלל ולא הבחין בברכת שלום שלי כלל, ראיתי בבירור איך שהוא מרחף בהלכו ברחוב, הוא איננו כאן כלל. (בן אחיו)

שמועתי מר' מיכל רבינוביץ ז"ל שכאשר נתאחרר השעה, לא היה אוכל ארוחת בוקר בכדי שלא לאחר בכולל או בתולדו"א, בהיותו שכיר יום, כך היה מזכיר לעצמו כמ"פ בתוך סעודתו, כי בשעה כך וכך צריך הוא להיות בישיבה לבל יתמשך או ישכח וח"ו לא ייכשל באיחור.

פעם עליה, כך היה במשך כל השנה, מלבד ביום שמחת תורה שאז הידר לקנות עליה ורצה בדוקא, לעלות בתוך ביהכ"נ הגדול, והוא היות שאז בין כך עולה כל א' לתורה והעדיף לכן לעלות בהיכל הקלויז שם נוכח קהל גדול ואין כמעט חשש שלא יהיו תשעה עונים ושומעים לקול הקריאה והברכות, משא"כ במנינים שנערכו ב"בתים" לפעמים אין תשעה שומעים והוא שוב נכנס לחשש שאלה של ברכה לבטלה וכדו'.

ואף שבדרך כלל היו כמה מנינים בכל שטיבל והקפידו שיהיו תשעה עונים, אבל אעפ"כ בהיכל הקלויז היה קהל יותר גדול והרגיש יותר רגוע בענין הזה...

כשהיה מדבר לפני הבחורים בענין שמירת העיניים לא הרבה להיכנס לפרטים רק היה אומר הרבה כי קודם היציאה לרחוב יש להתבונן ולוודא אם אכן מוכרחת היציאה, ואם כבר צריך לצאת, צריך לחפש אונטער

נטיעה של חסידות

שוב אל הגבאי וא"ל נחמן זאג איהם ויפן הגבאי אל ה"גוי" וא"ל בתקיפות ובצעקות כי לא יניחוהו לצאת מכאן עד שיתן גט ולא יעגן בת ישראל לחנם, והגוי שוב עשה עצמו כאינו מבין, וכשפנה הרבי פעם שלישית להגבאי וא"ל שוב נחמן זאג איהם, הבין הגבאי כבר שאין ברירה והרים ידו והכה אותו מכה רבה בהוסיפו לאיים עליו כי אם לא יודה על האמת ויתן גט יצא מכאן בריסוק איברים, ואז כשראה הגוי כי כלתה אליו הרעה מאת הגבאי והרבי, וידם תקפה עליו נכנע והודה כי הוא אכן הבעל של האשה, והביאו עדים ורבנים וכו' וסדרו כל הענינים ע"צ היות טוב עד שיצאה האשה משם עם גט פטורין כשר כדת וכדין.

כששמוע הרה"ק ר' אלעזר מנדל ספורי המלמד על גדלותו ורוחו קדשו של הראדושיצער פנה אליו בתמיה ושאלו, וכיצד יתכן הדבר שאחרי שראית מעשים נפלאים כאלו בחצר קדשו ולא נתקרבת לחסידות, נענה המלמד וא"ל ברוב בורותו, נו, תאמרו לי אתם, וכי אין זה כישוף? כי המלמד לא היה אמוון על אמונת צדיקים וע"כ נראה היה בעיניו כך ח"ו.

ויהי למחרת אמר הרה"ק ר' אלעזר מנדל לאנשי ביתו, כן, המלמד עושה תשובה יפה מאוד לפני הלימוד, אבל בשביל הדויד שלי הוא לא יותר מלמד, ומאז לא שלחו יותר ללמוד אצלו.

אצל רבו הרה"ק מהוסיאטין זי"ע

ידוע התקרבותו אל הרה"ק מהוסיאטין שהיה באופן מיוחד ונפלא ביותר, וכמו שמספר בנו הגה"ח ר' אביש שהתבטא פעם אליו כי חושש שלא נהג נכון בזה שהסכים שהרה"ק מהוסיאטין יקרבו קירוב גדול כ"כ... כן מספר הגה"ח ר' חיים יצחק פקשר שלר' נטע היה הדרכה מפורטת מהרה"ק מהוסיאטין בעניני עבודת ה' בפרטות על פרט ופרט...

הקידוש אצל הרה"ק מטשורטקוב ומהוסיאטין

הגה"ח ר' נטע ציינווירט זצ"ל היה מספר מה ששמע מהרה"ח הישיש ר' ישראל זלמן שלובסקי ז"ל, שהיה הגבאי של בעל הדברי שמואל מסלונים, ונסע עם רבו בעל הדברי שמואל אל חצרות האדמורי"ם, וכשהיו בטשורטקוב אצל הרה"ק ר' ישראל מטשורטקוב זי"ע [היה אז בעת שבנו ושיפצו מחדש את ההויף, והסתובב עם הגבאי וכשהגיעו אל המקום שהיה שם חדרו של הטשורטקובער התרגש הדברי שמואל וצעק אל הגבאי ישראל זלמן תזכיר כאן את כל מי שאתה זוכר מאנש"ו [היינו להזכר לישועה] כאן הוא המקום שקיבל את הקהל כאן היה ליהודים

המלמד תורה צריך שי"ל הרהור תשובה ואמונת צדיקים

סיפר הגה"ח ר' נטע ציינווירט זצ"ל כי הרה"ק רבי דוד בידרמן מלעלוב - ירושלים בהיותו ילד שלחו אביו הרה"ק רבי אלעזר מנדל זי"ע ללמוד אצל מלמד א' שהיה ירא שמים אבל לא היה מן החסידים המסתופפים בצלם של צדיקים ור' דוד סיפר לאביו כי דרכו של המלמד מדי יום ביומו לפני תחילת הלימוד הוא ניגש אצל החלון ומתבונן ומהרהר בתשובה עד שפורץ בבכיה ונחלי דמעות וזולגות מעיניו ורק אח"כ הוא מתחיל ללמוד עם התלמידים.

הרה"ק ר' אלעזר מנדל בשמעו זאת התפעל מאוד מגודל היר"ש של המלמד וא"ל כי הוא חייב ללכת לראות זאת במו עיניו, ואכן הלך הרה"ק לראות את המחזה הנפלא הזה, והתפעל מאוד מגודל מדריגתו ושאלו הרה"ק ר' אלעזר מנדל מנין לך מדרגות כאלו, וסיפר לו המלמד כי היה אצל הרה"ק ר' ישכר דוב מראדושיץ ושאלו הראדושיצער במה הוא עוסק וכשאמר לו שהוא עוסק במלמדות בירכו שכל יום לפני לימודו עם התלמידים יהיה לו הרהור תשובה, ומני אז מדי יום ביומו לפני התחלת הלימוד הוא מתעורר בתשובה עד שפורץ בבכיה.

ושאלו הרה"ק ר' אלעזר מנדל אם יש לו לספר עוד סיפור מהרה"ק מרדושיץ וסיפר המלמד כי בהיותו אצל הרה"ק מרדושיץ הגיעה לשם אשה אחת עגונה ובבכיה עצומה שפכה את לבה לפני הרה"ק כי בעלה עזבה לאנחות מזה הרבה שנים ואין לה שום אות חיים ממנו ומצפה לגט פטורין, והרה"ק בראותו גודל צערה פנה אל הגבאי ואמר לו, נחמן, רד למטה אל הרחוב, ותספור שלשה אנשים ואת השלישי תקרא ותביא הנה.

וידד הגבאי מיד ויעשה כדברי הרבי, והנה האדם השלישי היה גוי שנשא עצים למכירה להסקה, וחשב הגבאי האין יקרא אותו אל הרבי, והחליט להגיד לו כי הוא מזמין עצים למעלה והגוי ישא את העצים למעלה וממילא יכניסו אל הרבי לקבל התשלום, וכן עשה והגוי נכנס אל הרבי, ואז פנה הרבי אל הגבאי וא"ל נחמן זאג איהם, והבין הגבאי כוונת הרבי ופנה אל הגוי וא"ל שיתן גט פטורין לאשה הזאת.

והגוי הזה כמובן עשה עצמו כאינו מבין והתחיל לענות בשפת נכרים דברים שלא מן הענין, כאילו אינו מבין מה שרוצים ממנו, אבל הרבי פנה

ושאלו הרה"ק זי"ע, מה אמר אז, וואס האט ער גיזאגט, וענה וסיפר שאמר מיטאר שוין נישט דאוינען.

וחזר הרה"ק ושאלו עוד פעם מה אמר, ואח"כ עוד פעם, ויהי לפלא. **וכשיספרו** סיפור זה לפני ר' נטע, שאל אותו הגה"צ ר' מרדכי הנ"ל, האם ידע והכיר הרה"ק מהוסיאטין את הבריסקער רב.

ענהו ר' נטע ואמר, בא וראה, הרה"ק מהוסיאטין **כידוע כשענה תשובה ושאלוהו שוב פעם על כך ענה ואמר איך האב דאך שוין גיזאגט... דהיינו שלא היה חוזר על דבר פעמיים מובלי צורך... ואם כאן שאל וחזר ושאל ג"פ "מה אמר", האם עדיין יש לשאול אם הכיר את הרה"ק מבריסק...**

ושאלו שוב אם הגאב"ד דבריסק ידע מי הוא הרה"ק מהוסיאטין ענה ואמר, הוא הכיר אותו והוא גם הכיר אותו, שניהם ידעו כל א' מגדלותיו וקדושתו של השני, אלא שהם ב' דרכים, ב' מהלכים...

[צוין מה שמספר א' מן המחנות של הגה"ח ר' חיים ברים זצ"ל ששאל אותו פעם פשר הדבר איך יתכן שיהיה חסיד נלהב וחזק כ"כ של רבותיו הק' לבית רוז'ין ומאמין ומתלהב בדברי וסיפורי רועי ומנהיגי החסידות, ובד בבד הוא קשור כ"כ לגדולי התורה שלא משתייכים כלל לגזע החסידות, כהחזו"א והבריסקער רב ועוד, ענהו הגר"ח ואמר לו, כי אם היית מכיר את ר' נטע ציינורט לא היה לך כלל את השאלה.

מי שהכיר את ר' נטע ידע והבין כי אין שום סתירה וקושי להאמין ולהיות דבוק בכל נימי הנפש לצדיקי הדור והצדיקים הקודמים באמונה וביטול עצום, ולהיות מאמין וקשור בכל גדולי התורה בהכנעה ואהבה נפלאה, כי כולם שרי צבאות ה' המה, וקרובים למלכות, מלך מלכי המלכים הקב"ה, הגם שהדרכים שונים ומנוגדים, הפנימיות והמטרה היא אחת, לעשות רצון ה' ולעבדו בלבב שלם.

וכידוע המשל של הרה"ק המגיד מקוונ'ין זי"ע מ"ש עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים, שענין המחול הוא שכל א' רחוק ומנוגד לחבירו בתכלית הריחוק וקרובים כולם באותה מדה לנקודת האמצע וקרובים בשוה לנקודת האמת. (הובא בדרך פיקודיך מצוה טז)

נח הצלה

בזמן ממשלת המנדט בירושלים, היה לו כמסופר נס גדול שחייל רדף אחריו ורצה לירות בו ולא הצליח וחזרתו נעמד באמצע למנוע הירי...

כעבור איזה זמן, היה אצל הסיאטינער זי"ע ואחד סיפר את הסיפור הנ"ל לרבי באמרו: "הוא רצה ממש להרוג אותי". הגיב הרבי ואמר בלש"ק: "ער האט אים געוואלט איבערשרעקן..."

חביבותו אצל הרה"ק הבית ישראל זי"ע

סיפר הרה"ח ר' נחום כהן הי"ו כשבא לברך ברכת מזו"ט, לפני שה"בית ישראל" נה' לרבי היה ר' נטע איתו מאוד מקושר, ושעות דיבר אתו. אחר שנה' לאדמו"ר אמר פעם האדמו"ר מגור להר' נחום כהן: וואס, ר' נטע איז ברוגז ער קומט נישט אריין? הלך ומסר את הדברים לאבינו, אמר לו: אז ער איז געווארן א אדמו"ר איז אנדערש, (איך האב מורא?) הכל נשתנה... הלך ר' נחום ומסר לאדמו"ר, אמר: אבער אויף איהם... ער איז דאך מיט מיר א חבר...

אח"כ נכנס ר' נחום עם ר' נטע, הגערער ביקש לר' נטע לשבת אבל לא ישב: ב"י א רבי'ן ... אמר: אויף דיר בין איך נישט קיין רבי'ן...

מדוע הגיע ה"רבי" לחיפה

עוד סיפר: פעם, אלס בחור'ל איז דער רבי (מבאיאן זצ"ל) געפארן אין מירון צפת טבריא, אנדערע האבן געטענה'ט אז דער פארן שטערט דעם סדר, ר' נטע האט געזאגט אז דאס איז דער סדר: מ'פארט,

וואו מ'האט זיך אפ געשטעלט האט ער גלייך געלאפן אין שול נעמען די גמרא...

הרהורי תשובה, כאן היה מתפלל, כאן היה מיחד יחודים וכו' [ובליל שבת קודש היו אצל שולחנו הק' של הרה"ק מטשורטקוב, והקידוש היה בגודל התלהבות והתרגשות, ואח"כ שאל הדברי שמואל את הגבאי מה אתה אומר על הקידוש, ענה לו ר' ישראל זלמן, כי הרגיש בעת הקידוש שהוא נשרף וכל הבית מדרש נשרף מגודל הקדושה שהרגישו בעת הקידוש.

ויהי לאחר זמן היו אצל הרה"ק ר"י מהוסיאטין, וגם שם היו בעת הקידוש אבל שם לא ראו מבחוץ את ההתרגשות והתלהבות של הרה"ק, וכשהלכו משם שאל שוב הדברי שמואל את ר' ישראל זלמן, מה אתה אומר על הקידוש, והתחיל לענות לו כי אמנם מבחוץ לא ראו כ"כ התלהבות כמו בטשורטקוב, אבל עכ"ז נראה לו כי בפנימיות הוא ג"כ בוער כאש להבה כמו שרואים בטשורטקוב אלא שכאן לא רואים... והפסיקו הדברי שמואל עוד באמצע דבריו ואמר לו איהר זענט א מבין.

והוסיף ר' ישראל זלמן כי בהיותו בארץ ישראל היה שוב בעת הקידוש של הרה"ק מהוסיאטין, ואמר כי כאן היה כבר יותר באיתכסא מאשר בחו"ל. (מפי הגה"ח ר' בנימין רבינוביץ שליט"א)

הלילה אחרונה אצל אביו ר' יהושע

מספר היה אחיו ר' מוטי'ל ז"ל, נוהגים היו בניו של ר' יהושע לבקרו ע"פ רוב בכל לילה או ביום, ומפעם לפעם גם נפגשו יחד חלק מהאחים או כולם.

בליל פטירתו של ר' יהושע היה דבר פלא, היה זה בליל י"ט מנחם אב תשל"א, ור' יהושע שכב במטתו בביתו ולא היה חולה, ואז בדיוק נפלא נזדמנו כל האחים, ורואוהו ודברו עמו לפני השינה, ובאותה לילה הלך לישון ולא קם בבוקר.

ר' נטע אמר אז לאביו שהוא ממהר ומזדרז קצת עקב שהיום יום ההילולא של הרבי הק' מבאיאן טשורנוביץ זי"ע "הטשורנוביצער" ויש סעודת הילולא בקלויז בבתי הורנשטיין, האמא ששמעה דבריו שאלה אותו אם הוא עושה ה"סעודה", ענה לא, והוסיף כי הוא עושה את הסעודה בליל ההילולא של "הבארדיטשובער".

איזה שייכות יש לך עם הבארדיטשובער, שאלוהו האמא ואז כשהאבא ר' יהושע שמע את השאלה הגיב ואמר, הרב הקדוש מברדיטשוב כשירד לזה העולם, הוא תיקן כל ה"נשמות" מזמן אדם הראשון עד הזמן שהוא נולד, וכן כל הנשמות שירדו מיום לידתו עד ביאת המשיח.

ממילא, כל יהודי יש לו שייכות עם הברדיטשובער, סיים ר' יהושע את דיבוריו - מקור לדבריו לא שאלוהו אז, אבל אח"כ כבר לא יכלו לשאלו כיון שכבר נפטר -

ור' נטע הוסיף ואמר, כי מרן הרה"ק מרוז'ין זי"ע היה מדבר כל יום כפור מהרה"ק הברדיטשובער רב -

באותה לילה עלה ר' יהושע למרומים כנ"ל, ור' נטע היה תמיד מציין בסיפוק וקורת רוח על שזכו באותה לילה לפני עלייתו לעולם האמת לדבר גם מהברדיטשובער רב ומהרוז'נער ומהטשורנוביצער, וציין בפליאה וחדוש דברי אביו שאמר כי תיקן כל הנשמות... ושכבר לא הספיקו לשאלו על המקור.

אלו ואלו דברי אלקים חיים

מספר הגה"צ ר' מרדכי ברים, הרה"ק מהוסיאטין זי"ע כידוע היה דרכו לשהות בירושלים בחודשים תמוז - תשרי, לפני תפלת מנחה הוצרכו לפעמים לקבץ מנין לתפילת ציבור, ועמד א' בחוץ וקרא לאנשים ליכנס.

יום א' עבר שם הגה"ק הגר"ז מבריסק צוק"ל וכששאלוהו אם יוכל ליכנס לתפילת מנחה, הסתכל על השעון והתבטא ואמר, מ'טאר שוין נישט דאוינען, [כי היה כבר כמה דקות אחרי השקיעה]

למחרת, כשהאיש הנ"ל הלך עם הרה"ק מהוסיאטין סיפר לו על הדרך מה שהיה אתמול עם הגאב"ד דבריסק שלא רצה ליכנס להשלים המנין

כי הוא ממש אויס מענטש, הוא התלהב בדבריו באופן מיוחד בהתלהבות ופניו היו מתאדמות, ממש מורא'דיג, הוא יצא מכליו לגמרי, נראה היה בבחי' נפשי יצאו בדבריו... ער האט זיך צופלאמט מיט אזא ברען ער איז ארויס אינגאנצן פון די כלים ער האט זיך ממש פארלוירן ווען ער האט גירעדט פון סייאטינער...

מספר א' ממקורביו ששמע פעם מר' נטע כשדיבר עמו אודות הרה"ק רבי אהרן ראט זצוק"ל בעל שומרי אמונים התבטא ואמר רבי אהרן האט גיצויגן מיט הארץ דער אשלאגער האט געצויגן מיט מוח... [בעל השומרי אמונים משך אליו ע"י ה"לב" והרה"ק מאשלג משך ע"י ה"מח"...]

לא הבנתי למה דיבר עכשיו על האשלאגער... אח"כ מצאתי ספר תולדות של האשלאגער שם ראיתי כי כשעלה מפולין לא"י האיש הראשון שנמשך אליו כשהיה בעיר העתיקה בירושלים הוא ר' יהושע הורוץ והשלישי היה ר' יהושע ציינוירט אביו של ר' נטע...

הכנה לסליחות אצל הרה"ק מהוסיאטין זי"ע

רבי נטע סיפר כי היה פעם אצל הרה"ק מהוסיאטין זי"ע, בסליחות של ערב ראש השנה, בו אומרים הפיוט "זכור ברית". ער"ה חל אז ביום ראשון בשבת, ואת הסליחות אמרו בחצות ליל מוצ"ש. דרכם של אדמורי"ר רוזין הלא היה מאז שהם היו דופקים מחדרם על הדלת, לאות שיתחילו באמירת הסליחות וכדו'.

באותו מוצ"ש הנ"ל, במקום לדפוק - פתח הרה"ק את דלת חדרו, ושאל את הגבאי שעמד שם - אויב ס' שוין דא אַיז פאר די פיש? משהשיב בחיוב נענה הרה"ק ואמר: נו, אשרי! - התחלת הסליחות!

רבי נטע האט געארבעט מעשים בזה: "איז מיט פיש, מיט די סליחות, מיט ראש השנה, איז געווען ביי עם אלעס איין זאך"... [הרי שאין לנו כלל מושג בצדיקים, ובכלל שהכל העכער לגמרי - ס' א אנדער ענין].

מדוע לא נסעתי לליל הסדר

אמר לי פעם, כשהוא תמה על עצמו: איך ווייס נישט אוואו איך בין געוועזן, וואס איך בין קיין איין מאל נישט געפארן צום הוסיאטינער אויף פסח [איני יודע אם כוונתו היתה על ה'סדר' או באמצע החג], הגם כי לא היה אז מסודר אש"ל להבאים לחסות בצל הרה"ק, אכן - איך וואלט אָפּ-געפֿרעגלט די פיש, לבל יתקלקל משך זמן נסיעתו, און מיט גענומען געזיגנע וואסער פון ערב פסח, מדוע לא נסעתי אליו על פסח?!

כנראה שאכן בכל שאר החגים והמועדים היה בצלו של הרה"ק מהוסיאטין זי"ע. (הגרמ"ב)

מספר הגה"צ ר' מרדכי ברים שליט"א כשהגאון ר' משה יהושע לנדא היה חולה שאלתי אותו אם הוא מכירו, ענה לי כן, וסיפר לי כי ר' משה יהושע ביקש ממנו שיקשר אותו עם הגה"ק רבי נחום יאסער...

תפלה מתפללים עמי

היה מספר בהתפעלות, שהרה"ק הזקן מטשורטקוב זי"ע שהיה מתפלל מאוחר. פעם ביום הושענא רבה התאחר למאוד, עד שקודם חבטת ההושענות היה כבר קודם השקיעה, ושלח לשאול את הרב אם מותר עדיין לחבוט ההושענות.

ושאלו להרה"ק מה עם התפלה, הלא אחזו לפני מוסף ומנחה ועומדים להתפלל עדיין וכבר ירד הלילה, השיב הרה"ק ואמר תפלה מתפללים עמי, דאוינען דאוינט מען מיט מיר...

רבי נטע סיפר ששמע פעם מהגה"צ רבי בנימין רבינוביץ, כשאחד דיבר עמו [או הוא בעצמו או ששמע איך שאחד מדבר עמו] והזכיר על

האט מען זיך אפגעשטעלט אין חיפה מ'קומט אריין אין שטיבל - כלום לא הכינו בעדנו!

הייתי מאוד רעב, ... רוף איך זיך אן: אויף וואס האט דער רבי געדארפט קומען אין חיפה? ר' נטע באמצע לימודו גיט מיר א קוק אן מיט א פאר אויגן, און זידלט מיר אן: - אזוי געשמאק - וואס רעדסטו? אז דער רבי איז געקומען אין חיפה דארפן מיר נישט וויסן אויף וואס, אזוי דארף זיין! שנעל האב חרטה, אויף די ווערטער...

חרטה היינט חרטה מארגן - אבער איך בין הונגער. ער זאגט ווייטער: אבער שנעל האב חרטה, אז דער רבי טוט אזוי איז זיכער אזוי דארף זיין.

למחרת האט מען אין רבי'נס צימער אריינגענומען א אויוואלע (תנור חימום) זאגט דער רבי: מ'דארף חיפה אויך אנווארעמען... ר' יהודה הערש ברנדווין קומט אריין און דערציילט, לויפט ר' נטע און זוכט נחומען, קומט מען און מ'דערציילט נחומען אז ר' נטע זוכט אים, וואס איז?

הערסט - דער רבי האט געזאגט מ'דארף חיפה אויך אנווארעמען... ווייסטו שוין אויף וואס דער רבי איז געקומען אין חיפה?

אינימאל ביי א סעודה, איך פלעג זיצן תמיד קעגן איהם - איך בין געווען שטארק הונגער, זאג איך דעם טיילער אז ער וועט ענדיגן טיילן און ס'וועט בלייבן סלט וויל איך נאך אביסל... ביים סוף ברענגט ער מיר נאך, זאג איהם איך אז איך דא האף שוין נישט ערשט, זאגט מיר ר' נטע, **יעצט זאלסטו נעמען נאך! פריער האב איך נישט געהאלטן, אבער יעצט נעם נאך...**

כלה - האט דיין טאטע געזאגט מאכט:

כי לה' המלוכה!

מסי'נ עבוד השי"ת

סיפר כ"ק אדמו"ר מרחמסטריווקא שליט"א ששמע מהגה"ח רבי נטע ציינוירט, שסיפר כי פעם הגיע אל הרה"ק מטשורטקוב זי"ע בקשה מקהילה אחת שבערים יש איזה ראש הקהל שלציבור היה תרעומות קשים עליו ולא חפצו בו, והוא אינו רוצה לוותר על כהונתו בשום אופן ופרצה מחלוקת גדולה בעיר ולא יכלו להגיע עמו לעמק השווה.

בהיות ובעיר התגוררו מחסידי טשורטקוב, שלחו את הענין אל הרה"ק. והיו אז בטשורטקוב - הרה"ק רבי שלומקע זויהלער והרה"ק רבי שמואל סלאנימער, ואמר להם הרה"ק - הנה אשלח לכם את רבי שמואל שהוא איש חכם ובחכמתו הוא יסדר את הדבר לשביעות רצונם.

בהגיע הרה"ק רבי שמואל לקהילתם, שם פעמיו אל ביתו של ראש הקהל ושוחח עמו מה זה ועל מה זה, ושאלהו למה אינו עוזב את כהונתו, הלא רואה הנך שאין חפצים בך, אין הם סובלים אותך ויש צרות ממך ולמה לא תעזובם לנפשם, מדוע עליך להתקוטט עמם ולגרום מחלוקת? **השיב** הלה שמרגיש שאם יוותר על תפקיד ראש הקהל - ימות תיכף כי לא יוכל לסבול כזאת!

אמר לו הרה"ק מסלאנים - האם קורא אתה קריאת שמע פעמיים בכל יום? האם אומר אתה כל יום "ובכל נפשך" ומקבל הנך על עצמך מסירות נפש למען השי"ת? האם מוכן אתה למסור חייך למען השי"ת? הרי יודע אתה שהקב"ה שונא מחלוקת, א"כ עוזב נא את הדבר, ומה יהיה לכל היותר, שתמות, ומה בכך והרי בזה אתה מוסר נפשך לכבוד השי"ת.

שמע האיש לדבריו וויתר על התפקיד, וכמובן שנשאר בחיים ולא מת מזה, ונעשה שלום ושלחה. (מילין קדישין, מכ"ק אדמו"ר מרחמסטריווקא שליט"א, תשס"ד - תשס"ה עמ' תלז, תלא, קכו)

התרגשות כשדיבר על ה"רבי"

סיפר הרה"ח ר' נח ייגער שלמד ביישיבת באיאן וזכור "כי בכל שנה בימי החנוכה היה ר' נטע נושא דברים ובווער מהוסיאטינער זי"ע ובדבריו ראו

ה"חסד" שעושה הצדיק

ידוע שאמר הגדרה על הבית ישראל ז"ע, וכה אמר: הבית ישראל עושה המון חסד, והסביר דבריו: יש לו מח עמוק וגדול, וכל אימת שאיש יהודי בא במחיצתו הריהו מוסר עבורו חלק גדול ממוחו כשהוא מעיין ומתאמץ בעבורו לטוב האיש שמולו.

הוא היה אומר: מ' דארף טאנצן אין די גאסן מדי יום ביומו, אז מ' האט זוכה געווען זיין אויף איין עולם מיטן סייאטינער ז"ע.

יפאר עניים בישועה

מספר הרה"ג ר' משה בוימל מאמר שחזר רבי נטע בשם צדיקים עה"פ "כי רוצה ה' בעמו" ושולח להם רפואות וישועות אך "יפאר עניים בישועה" ה' רוצה בדוקא שתבוא הישועה ע"י הצדיק,

מספר הרב ר' יוסף גבירץ שליט"א סיפר לי אבי, שישבו פעם החברים ביא"צ של הרה"ק מבארדיטשוב ז"ע טרם שנושע בזש"ק, ונענה אחד מהם [הרה"ח ר' לייב כהן ז"ל] ואמר לרבי נטע - אולי תעשה סעודה ליום ההילולא ותיושע בזכות כך, ומני אז החל בסעודה זו, ונמשך שנים רבות עד שאף לאחר פטירתו המשיכה הרבנית במנהג זה כנודע.

רבי נטע אמר - די בעסטע נסיעות להוסייט אין שהיה לי, היו בפעמים הראשונות כשעדיין לא ידעו שם את זהותי.

סיפר הרה"ג ר' מיכל רבינוביץ ז"ל:

כשהגיע האדמו"ר מבאיאן זצ"ל כאן לא"י, בשנת תשי"ג או תשי"ח, שהה בתל אביב אצל הפשעמישלער, קהל רב התאסף מהגלילות והעיריות, ביניהם זקנים שזכו עוד להיות מרואי פני המלך הפחד יצחק ז"ע, והנה לאחר תפילת ערבית דליל שבת - בשבת הראשונה לביאתו, מסר הגבאי כי הרבי אינו מרגיש בטוב וכי החום עלה אצלו ביותר, כך שלא יתקיים "טיש", לא זו בלבד אלא שאף לא יצא הרבי מחדרו לברכת "גוט שבת", ציבור החסידים פנו אל בית האכסניה לסעודת השבת, ואני שנשארתי קצת בביהמ"ד, שאלתי את הגבאי למעשיו של הרבי כעת, ויאמר כי הרבי כבר הספיק בעשרים דקות או החצי שעה שעברה - לומר שלום עליכם וקידוש, טעימת כזית וברכהמ"ז, ואף ביקש כבר גמ' כתובות, מחוץ לחדרו היה גדר הסמוך לחלון, עליתי על הגדר והצצתי דרך החלון על הרבי, ראיתי לומד בקול עד ששמעתי את קולו לבחון למרות היות זה בימות החורף כשהחלון סגור.

לאחמ"כ פניתי גם אני אל האכסניה לסעודת השבת, מאחר וידעו שלא יתקיים עריכת השולחן, האריכו בסעודת השבת כשעתיים ושלוש, בזמירות שירות ותשבחות ובדברי תורה, משסיימו את הסעודה ופנו למקום הלינה, עליתי שוב על הגדר הנ"ל, ולפליאתי הנני רואה את הרבי כשהוא עדיין לומד גמ' כמו שראיתי מקודם, למרות היותו שלא בקו הבריאות.

בלכתי עם רבי נטע - שהשתתף גם הוא באותו השבת - חלקתי עמו את מחשבותי ושאלתי את חקירתי, הלא הרבי מלבד כל גדלותו בתורה ועבודה, היה ידוע גם במדת טוב לב מופלג, והרי ידוע הרבי כי חסידים רבים מצפים בכליון עיניים לעריכת שולחנו הטהור, טרחו וכתתו רגליהם, אברכים עזבו ב"ב וזקנים התאמצו מעל לכוחותיהם בנסיעתם אל הרבי לזכות להשתתף ולהינות מזיו אורו בעת ה"טיש", אעפ"כ מפני חולשתו של הרבי לא התאפשר עריכת השולחן, והנה יושב לו הרבי ולומד כשלשה - ארבעה שעות רצופות בהתמדה ובהתלהבות למרות

אחד שהוא יכול להחיות מתים. נענה רבי בנימין ואמר: מחיה מתים זיין?! האט מען געזאגט אויפן נעשחזער! דער נעשחזער האט געקענט מחיה מתים זיין!

רבי נטע סיפר, שגאון וחסיד אחד סיפר פעם להרה"ק מהוסייט אין זי"ע סיפור מרבי הערש לייב אליקער, סיפור ארוך, כשסיים - נענה ההוסייטנער ואמר: "דער אידישער פאלק איז א שיינער פאלק". והמשמעות לכאורה היתה כי אף שלא היה הסיפור אמת מ"מ דער אידישער פאלק איז א שיינער פאלק...

כשהעמידו ראש ממשלה הראשון מצד ה"מין", דיברו כולם על ישועות ישראל שהיה נראה שיצא מזה שהעמידו את ראשם בשלטון, אמנם רבי נטע האט זאך נישט געקענט אין האלטן ואמר: דער הוסייטנער האט געזאגט אז "אצ"ל - זי זענען די פושעים... זיי האבן אריין גענומען כלל ישראל אין א סכנה...

פעם הייתי והשתתפתי באיזה שלום זכר, והיושבים פטפטו שם על עניינים שונים. כשנכנס שם רבי נטע וראה את המצב, לא היה הדבר לרוחו שיושבים ומשוחחים כך בליל שבת, כיון שכן פנה אל ר' ישראל שרייבר, שהיה בן בית אצל הרה"ק ההוסייטנער זי"ע, ואמר לו: "שטעל פאר ווי דער הוסייטנער האט געמאכט קידוש..."

אחיו הגה"ח ר' יוסף ציינוירט זצ"ל מספר (גליון פתגמין קדישין, סאטמער, מקץ תש"ע, גל' תקטז) בזה"ל: "אין האב געהאט א ברודער פון די בארימטע צדיקים אין ירושלים, הגה"צ רבי נטע ציינוירט זצ"ל, וועלכער איז מורא'דיג שטארק איבערגענומען געווארן פון רבי'נס עבודה אין די הייליגע טעג, יארן ארום פלעגט ער רעדן מיט א שטארקע התפעלות פון דעם הייליגן סאטמער רב און פון זיין גרויסע עבודה".

היה לו שיעור עם הגה"ח רבי שלמה שרייבר זצ"ל בספה"ק 'תפארת מנחם' להרה"ק מבאיאן-טשערנוביץ. כידוע שהוא ספר קשה ביותר.

ירננו על משכבותם

פעם כשרקדו בביהכנ"ס וא' מן הרוקדים סמוך לרבי נטע בהיותו אז עסוק בטירדה מסויימת רקד ברפיון וניגן בשפה רפה ובחלישות שמחה, נענה רבי נטע ואמר לו: ווי אזוי זאגט מען אז מ' זינגט אזוי צוגעלייגט? הוא מוטיב לה והוא מפרק לה: ירננו על משכבותם... (רמ"ב)

מקודם "יהודי" ואח"כ "חסיד"

רבי נטע היה אומר: צריך להבדיל בין חסיד לאיד, יש לזכור כי קודם צריך להיות איד, ואח"כ יש להיות חסיד, (ר' פנחס צעצ"ק).

סיפר הרה"ג ר' דוד אריה ציינוירט (בר' יוסף)

שמעתי מרבי נטע שאמר על הספר הק' "בית אהרן" שהוא חסידישער לומדישער ספר...

ספרו נא לי

פעם אמר להג"ר מרדכי ברים עה"פ שאמר יוסף לשר המשקים ושר האופים בבית האסורים "הלא לאלקים פתרונים ספרו נא לי", (בראשית מ' ח'), איר הערט וואס דא שטייט? יוסף הצדיק אומר להם "הלא לאלקים פתרונים ספרו נא לי", ובהזדמנות אחרת ביאר יותר כוונתו, איר הערט וואס דא שטייט? יוסף הצדיק זאגט זיי - הלא לאקים פתרונים, נו, ווער איז דער אדרעס? איר ווילט אן קומען צום אייבערשטן? "ספרו נא לי"...

מצב בריאותו,

ההוסיאטין'ער, והזדעזע ואמר "רק זכיתי להסתובב שם", ער האט זיך ציקאכט און גיזאגט בהדגשה, איך בין "גיווען" ביים הוסיאטיןער זי"ע."

סיפר הרה"ח ר' יוסל בוימל ששמע מהמגיד ר' אברהם יודלביץ מביתר בשעת ההלווייה של הגר"ר מאיר ברנדסדורפר זצ"ל: **רבי נטע ביקש בצעירותו** מן האדמו"ר מהוסיאטין זי"ע ברכה על יראת שמים, והרה"ק השיב בלשון תמיהה: "יראת שמים"?! כאומר אין זו בקשה לברכה כי אם לעמול על כך. לאחר מכן נכנס אחד לבקש על כסף, וקיבל ברכה, והיות והלה לא היה קונה מעולם לוטו, הזמינו לפניו מן השמים הזדמנות שיקנה הגרלה, היה זה בנסעו במונית והנהג לא היה לו לבסוף עודף, ופקד עליו לפרוט את הכסף בקיוסק סמוך, אך בעל הקיוסק לא אבה לפרוט חנם, רק כאשר יאות לקנות דבר מה בזול - ישיב לו עודף, כך קנה בפרוטות אחדות הגרלת לוטו, ובבוא הזמן היה הוא זה שהגריל וקיבל סכום גדול.

- רבי נטע היה מספר עובדא זו רבות להורות יסודי האמונה, כי אשר מגיע לאדם יקבל גם ללא שיעשה שום השתדלות מעצמו לקנות הגרלות וכדו' וכשיגיע זמנו לכך יביאוהו משמים לקנות בעל כרחו.

- משראה רבי נטע כן, נכנס שוב אל הרה"ק מהוסיאטין זי"ע ושפך את צקון לבו לפניו, מדוע זה אנכי ביקשתי ברכה על יראת שמים ולא נענית, ויהודי זה אך ביקש על ממון וכבר זכה לישועה כה מופלאה. השיבו הרה"ק: אילו היה רצונך ליראת שמים באופן כה חזק כפי שהלה רצה כסף, היית גם אתה נענה...

אומרים שאכן מיני אז התעלה ביתר שאת ועד שרצונו ליראת שמים גדלה אף על רצונו של פלוני לכסף.

וחקרתי בזה אחת משני פנים, או כי רואים בזה עד היכן גדלה עבודת הקודש של עריכת השולחן של הצדיק, שעבודת עריכת השולחן העמוקה מני ים, גדולה וקשה כ"כ באופן שאינו שייך לערכו כעת לפי מצב חולשתו, ואילו העיסוק בלימוד התורה"ק עדיין באפשרותו, או שביאור הענין הוא כי ההתלהבות ותבערת אש קדשו של הרבי אל דף גמ' (דער ברען זיינער צו א בלאט גמ') נורא נוראות, עד שזה עובר כל גבול, ואף בחולשה עצומה כזו שאין באפשרותו לערוך ה"טיש", ואף לא לצאת לברכת "גוט שבת", עכ"ז פורצת ההתלהבות אל הדף גמ' כל הגבולות ואינו יכול להימנע בשופו"א מלימוד שעות ארוכות בהתמדה.

הרהר רבי נטע קמעא, אחר הגיב בתור תשובה - תיבה אחת, כשהוא מבטא בקרבה המון, תוך שהוא כולל בתוכה עומק הבנתו וידיעתו המופלגת במסכת "אמונת חכמים", וכה השיב: "ביידע!" אכן שניהם אמת, הן כי אמנם עבודת עריכת השולחן הטהור אשר לפני ה' גדלה ועצמה למאוד, מלנהלה במצב חולשה כזו, והן שאכן למרות זה - ההתלהבות העצומה בגודל רשפי אש שלהבת קה אל הדף גמרא, גדולה ונשגבה לאין שיעור, כך שעל אף הכל, אין ביכלתו לפנות לנח, מוכרח הוא לשקוד בהתלהבות שעות על שעות בתלמודו.

היה אומר כי ידע על ר' אהרן ראטה (הגה"ק בעל שומ"א) כי הוא מורם מעם מזה שהיה אצל הרה"ק מהוסיאטין משך חצי שעה.

בנו הגה"ח רבי אביש שליט"א אמר לו פעם שהנך חסיד של

נטיעה של רוחניות

במדריגה זו של אבילות על חורבן ירושלים,

אכן הענין הוא שיש לזכור ולהתעורר שהיו פעם יהודים כאלו שצערם על צער השכינה היה גדול כ"כ עד שמסוגלים היו להגיע לידי כך... לכן אנו מטמינים הסכין לזכור ולהתעורר להיות לנו עכ"פ נגיעה במקצת בדרכי הקדמונים...

כמו"כ אמר על ענין המלח דאיתא שזה לצורך "כפרה" כמ"ש "ברית מלח" לכפר על העבירה של הפסק בין נט"י להמוציא, ותמוה לכאורה וכי רק על עבירה קטנה זו צריכים כפרה, ועל כך תיקנו תקנה תמידית לכפר על דבר קטן כ"כ...

וביאר הענין כנ"ל, שבדוקא עושים תיקון וכפרה על עבירה זו בתמידות, להזכיר ולזכור כי היו פעם יהודים כאלו שזה היה אצלם העבירה היחידה שהיה להם והוזקקו לכפרה רק על זה...

אמת ללא דמיון

כדרכם של חסידים הראשונים, היה, תובע עבודת "אמת" ולהתרחק מדמיון, ובמליצת לשונות היה אומר לפעמים על מה שאומרים בזמירות מוצ"ש אשרי מי שראה פניו בחלום, שאין הכונה על מי שחלם שראה פניו... אלא מי שראה אותו בבירור בחלום...

ואיש לא יעלה עמך

הרה"ח ר' עקיבא יוסף שלזינגר בבואו להגדיר פעם את ר' נטע, היה מצטט מדברי התולדות עה"פ ואיש לא יעלה עמך, שהכוונה, **שכשאדם עולה ומתעלה עבודת ה' לא יסתכל ולא יחשוב כלל על "בני אדם", שלא**

כולנו בני איש א' נחנו

היה מודגש בחביבות מיוחדת ב"חנוכה" איך שרואים שאף שבנ"ח חלוקים במנהגייהם עכ"ז כל א' לעשות רצון אבינו שבשמים חפצו ורצונו. **דהיינו** שבכל יום החסידים מדקדקים להדליק בדוקא אחרי שקיעת החמה, **עכ"ז ביום עש"ק כולם רצים מדליקין מבעוד יום**, הלא מגיע שבת, כמו"כ הנוהגים להדליק כל יום בדוקא קודם השקיעה במוצאי שב"ק גם המה מאחרים ההדלקה לאחר צאת הכוכבים...

הוי אומר, איש איש ומנהגו ודרכו כולם רצונם רק לעשות רצון ה' ובא לידי ביטוי נחמד בחנוכה.

ואם תימצוי לומר, הרי השבת קודש מאחד ומחבר את כולם לעבודה שווה וזמן אחד כמ"ש שבת רזא דאחד...

עוד חייל להשי"ת... השמחה בהולדת "בת"

עוד סיפר, כי פעם כשאברך ערך קידושא רבא בשב"ק בבוקר לרגל הולדת בתו, נענה ר' נטע בסיפוק, אה, השמחה שהיה בשנים קודמות כאשר נולד היה בן או בת לאחד, אז ס'איז גיבורן געווארן א אידיש קינד, אשר כעת נולד כעת עוד חיל, נאך א סאלדאט, לצבאו של המלך מלכו של עולם.

לזכור שהיו פעם יהודים כאלו...

היה אומר על האדמו"ר ה"טו"ל מהשולחן בעת ברהמ"ז כנפסק בשו"ע וא' הטעמים כי פעם היה חסיד א' שמרוב צער על חורבן ירושלים דקר עצמו בסכין, ותמוה, וכי יש חשש שמישהו מתוכנו יעשה כן, וכי אנו

להמתין הרבה זמן - כחצי שעה, כדי שילכו כל הציבור, וישארו רק אלו הקרובים ממש.

עומק ה"עבודה"

מספר הרה"ג ר' יהושע קליקשטיין שליט"א, ששמע מהגה"ח ר' סנדר פריינד זצ"ל הפלגות גדולות על עבודת ה' של ר' נטע ציינורט זצ"ל, ופעם אמר לו, אין לך השגה בגודל עומק ה"העמקה" והטיפקייט של ר' נטע בעבודת ה', עמקותו ודקותו בעניני עבודה היה למעלה מכל השגה, עמוק עמוק מי ימצאנו...

ר' סנדר פריינד, הלא הוא הגבר הידוע בעמקותו המדהימה, במוחו הכביר אשר בכל סוגיא שלמד היה לו מעל עשר מהלכים ודרכים להבנת הסוגיא, בעומק ובגאונות, בדקות השכל וסברות עמוקות, הוא אשר התפעל מה"עמקות" והטיפקייט שלו בעבודת ה'...

הדברים מזכירים את דברי הגה"ק המסילת ישרים בהקדמתו כי רבים יעמיקו וישקיעו את מוחם וכשרונותיהם בעיון התלמוד והפוסקים ומעטים שיש להם שכל להעמיק ולעיין בעניני מוסר ועבודת ה'... אשר שם הוא צורך גדול וחשוב לא פחות מעיון הלימוד...

תאר לך שיש לך עוד "צעצועי" יפה

בשבת אחת הגיעו שלוחי דרבנן הגה"ח ר' הלל שלזינגר זצ"ל ועוד להתרים את הקהל עבור שומרי שביעית עברו בין השולחנות לקבל הבטחה מכל א' כמה יתן ור' נטע אמר שיתן 5 לירות...

אחרי שהלכו התאונן א' באוזניו כי למה מוטל לאנשים מעוטי יכולת, שבקושי יש להם לחיות, לתרום עבור צרכים אלו, שכפי הנראה יש להם מספיק כסף ואינם צריכים להגיע לתרומתו...

ר' נטע שכמובן לא ערבו לאוזניו דברי הלה, לא אבה ליכנס עמו בטוען ונטען האם יש להם מספיק כסף או לא והאם הם באמת נצרכים לכספי התרומות, אולם ענה להנ"ל כפי דבריו... כמ"ש ענה כסיל כאיוולתו וכך אמר לו **תאר לך שקנית "צעצועי יפה" לביתך**... כאשר זוכים אנו להיות שותפים ויש לנו חלק במפעל הגדול של שומרי שביעית הרי זה לכל הפחות לא פחות מצעצועי יפה שאנו קונים לפעמים בבית... א שיינע צ'אצ'קע איז דאס נאך... יש לי עכשיו בבית עוד צעצועי יפה... גם אם נניח שהם אין להם צורך בכסף הזה, אבל הזכות שיש לנו שנותנים לנו חלק במצוה הוא גם כדאי עבורנו...

אילו בביתי היה רק ארון ישן ואיני קונה אף פעם דבר חדש שאינו הכרח, נו, הייתי עוד יכול לשמוע שאין לנו כסף מיותר עבור דברים שאתם הכרחיים... אבל אחרי שקונים לפעמים תמונה יפה או צעצוע חדש... ודאי שיש לנו זכיה לרכוש לעצמנו עוד "צעצועי" והוא ה"חלק" שאנו משתתפים עם מצות שביעית... גם אם נאמר שאינו הכרח... א שיינע צ'אצ'קע איז דאס נאך...

רבי מכבד עשירים

מספר הגה"צ רבי מרדכי ברים שליט"א אמר לי בשם אביו ר' יהושע שאמר על מה דאיתא (עירובין פו.) "רבי מכבד עשירים", ולכא' מה הביאור בזה, מה היה הענין לכבד עשירים, ואמר, כי בדרך כלל הלא אצל בני תורה אין ענין העשירות נחשב למעלה ויחוס, אבל עי"ז שרבי היה עשיר, בזה החשיב את ענין העשירות אצל כלל ישראל. במה שרבי היה עשיר, בזה עצמו כיבד את ענין העשירות, שיש בזה ענין. וזהו מה שאמרו שהיה מכבד עשירים.

רבי נטע הוסיף משל ע"ז, וכה אמר: בימים ההם היה שמה של ישיבת 'עץ חיים' גדולה יותר מ'ישיבת חיי עולם', ב'עץ חיים' למדו מופלגים והיה פקיע שמה הרבה יותר מ'חיי עולם'. אמנם בזה שהגאון הענק רבי חיים יעקב קלפהולץ למד בחיי עולם, עי"ז הגדיל את שמה של 'חיי עולם' שיהיה בשוה עם 'עץ חיים'. כמ"כ בזה שרבי היה עשיר, עי"ז נתוודע

יתפוס אצלו מקום כלל מה אומר פלוני אלמוני ומה חושב אלמוני... **אלא** תהא עבודתו נקיה בעבור ה' ללא פניות... וזהו ואיש לא יעלה עמך, שכשאתה עולה בעבודת ה' אל תקח אתך אנשים.

"כזה היה ר' נטע", סיים ר' עקיבא יוסף, כשעסק בעבודת ה' לא נגע ולא פגע בו הרהור כלשהו על אנשים, זהו מדריגה גדולה מאוד וראו את זה במוחש עליו.

ומוסיף ר' עקיבא יוסף, רובא דאינשי לדאבוננו חושבים הרבה על אחרים, המליץ א' פעם ע"ז, שפעם היה א' שהחליט שלא טוב להתפלל באריכות, כי זה יהא שאנשים מסתכלים בהתפעלות עלי, והחליט לקצר, אח"כ שוב התלבט היות שאני מקצר בגלל שלא יהא יוהרא הלא שוב מזה יש לי יוהרא... כך הוא דרכו של עולם שכשחושבים על אנשים מה יאמרו ומה יגידו א"א לצאת מזה, כי להיכן שתלך תסתבך במחשבה אחרת, מ'קריסט נישט ארויס, ולכן צ"ל ואיש לא יעלה עמך, שלא יעניין אותך כלל מאנשים, כי אם מהש"ת... ר' נטע היה בדרגה זו שלא עניין אותו כלל מאנשים... כלל כלל לא...

כששח ר' עקיבא יוסף ז"ל על ר' נטע יצא מהכלים, באמרו ידוע לי קצת מעניין "קדושתו" של ר' נטע, "כמו מלאכים ממש"... אינני יכול לפרט אבל אני אומר ברורות כי היה קדוש למעלה מגדרי אנוש... זהירות על גבי זהירות פרישות ע"ג פרישות, כשצרכי גופו אף ההכרחיים ביותר אינם מדברים אליו כלל כשמדובר בחסרון כלשהו דק מן הדק ברוחניות...

מתי רצים בשמחה ומתי הולכים ב"מוכרח"

מספר הרה"ח ר' מרדכי קלייס הי"ד: מילתא דשכיחא היה זה לפגוש את ר' נטע כשהוא מתווכח ומתפלפל בדברי תורה עם צורבי מזדבנן, אברכים תלמידי חכמים בגילו או יותר מבוגרים ממנו או אף צעירים ממנו בעשרים שנה ויותר, אצלו לא היה משנה כלל, גם צעירים ממנו בהרבה זכו להתייחסות ולאהבה, בפרט תלמידי חכמים, שזכו אצלו לכבוד רב.

מטבע הדברים, כאשר יש וימוחים בדברי תורה, מפעם לפעם הולכים להביא ספר לבדוק מה כתוב, לראות עם מי הצדק ואיך יש ליישב הסוגיא, או איך צריך להתנהג.

ר' נטע שלא היה עצלן כלל וכלל, רץ לא פעם הוא בעצמו להביא את הספר לראות מה נכתב, האם כדבריו או כדברי החולקים עמו.

אולם גם לפני שהגיע עם הספר אל הלומדים המתווכחים, ניתן היה לדעת לפי צורת הילוכו, מה אכן כתוב בספר ועם מי הצדק.

כי אם ראה בספר שהצדק עם החולקים עמו, אזי היה רץ בהתרגשות ובשמחה להראות כי צדקו בדבריהם וב"ה שזכה אף הוא לעמוד על האמת.

אבל אם היה הצדק עמו, או אז היה הולך לאטו וקצת בחוסר נוחות... ניכר היה עליו כי מעדיף הוא לא להראות כלל מה כתוב במקרה כזה, אולם מה יכול לעשות הלא תורה היא וללמוד צריך ומגיע גם לשאר אנשים לידע האמת ואיך ניתן למנוע זאת מהם...

חינוך ב"אמת" ולא בגלל "מה יאמרו"

הגה"ח ר' יהושע ברים (ר"י בהוש) אומר על איזה חשבון של רבי נטע שזה כחשבונותיו של רבי ישראל סלנטער. על מה שאמר רבי נטע כי כשילד עושה עוולה בביהכנ"ס, אין להענישו ולחנכו בביהכנ"ס לעיני כולם. זאת משום כי בדרך כלל באופן זה אין התוכחה באמת לאמיתתה כמו שצווה מהש"ת לחנך דורותיו, אלא הוא מתבייש לשתוק כי אז יאמרו כולם שאינו מחנך כראוי את בניו, נמצא כי חינוכו בביהכנ"ס הוא מחמת בני אדם שיראו שהוא מחנך...

בעת עריכת המצוה טאנץ' אחרי החתונה אצל צאצאיו, היה נוהג

וראו כי עשירות אינו ענין של מה בכך, יש דברים בגו.

והוסיף ר' מרדכי, שעד"ז ניתן לומר על ר' נטע, שבין הדברים בעיה"ק ירושלים רבי נטע מכבד חסידי באיאן, שהיות ובני ירושלים לא ידעו כמעט על חסידות באיאן... אבל ע"י ר' נטע נתוודעו רבים לחסידות "באיאן" והכירו במעלתה וגדלותה...

ב' דרכים במלחמה עם הציונים

סיפרה בתו תליט"א כי פעם כשאמרו לו על 'נטורי קרתא' שהם לוחמים נגד הציונים, נענה ואמר: ביידיע קריגן זאך קעגן די ציונים, נאר זיי פון אינעווייניג און זיי פון דרויסן...

עלה מעלות רמות

הרה"ג ר' צבי גרבור ז"ל סיפר לי ששמע מהגה"צ רבי בנימין רבינוביץ זצ"ל, שהפליא ביותר את רבי נטע על שהיה ביכולתו לעלות במדרגות נעלות ואף בפעם אחת. למרות שבדרכו של עולם מן ההכרח לעלות בסולם העולה בית קל, ואם יקדים למדרגות נעלות יפול לגמרי, אכן רבי נטע היה בכוחו להעפיל אף לפסגות רוחניות גבוהות ולהשאר על עמדו ואף להוסיף ולעלות. רבי בנימין הפליא זאת.

גודל הזהירות מכלים אסורים

בענין שמיעה מכלי התקשורת, אמר פעם על ה'רדיו' (בימינו כשהיה הרדיו מיוחד לדברי איסור וחולין, ולא היה קיים אז המושג של ערוצי קודש): אפילו אם אכן יהא שידברו בו דברי תורה, ג"כ יהיה אסור לשמוע אותן, כי הרי זה כמו "כשרע פלייש וואס מ' האט געקאכט אין א טרייפנעם טעפל".

עוד אמר: אפילו אם יעבירו דברים אלו הנאמרים ברדיו לכלי כשר וישמענו אותן דרך הטייפ, ג"כ אסור, כי הדברים בעצמם הם דיבורים אסורים וטריפה, וע"ז המליץ כי זה כמו "טרייפנעם פלייש וואס מ' קאכט אין כשר'ן טעפל"...

כן ידוע מה שאמר בביתו על ההבטה ב'טלוויזיה' באותן ימים, כי מי ששומר עיניו כעת מראיה אסורה בכלי טמא כזה, לעתיד בביתא גואל צדק יוכל לחזות בהיתר כשיהפך לטהור, [כדאיתא בחז"ל על 'דבר אחר' שיוכשר לעתיד, ומצדיקים מפורש על זאת], ואמר - על מה יהיו מסתכלים אז ומה יראו שם, אלא כאשר ישאלו את הגאון רבי משה פיינשטיין שאלה דרך הטלפון, יוכלו אף לראות דעם קנייטש מיטן פיינגער בעת תשובתו לשואל... (מבטו תליט"א)

מספר הרה"ח ר' אביש ב"ר ציינורט, בשמחות משפחתיות היה זה לפלא לראות את ר' נטע יושב שעות ב"שמחה" ללא צורך לקחת ספר ולעיין וכדו', לא ראו עליו הרגשה של איבוד הזמן, כל כולו היה שקוע בעולם אחר לגמרי, הוא איננו כאן כלל... הוא יודע מה שהוא עושה...

סידורים גשמיים לדחותם כפי האפשר

רבי נטע גילה פעם לידידו עצה טובה שהוא נוהג בה תדיר, להנצל מטירדות שונות הגורמות הפרעה לסדר הלימוד ועבודת השי"ת. והיא, לדחות את ביצוע ותיקון הענין לזמן מאוחר יותר, כך יעבור תקופה בשופי ללא הטירדות, כשלבסוף לא פעם נמצא כי הענין סודר גם ללא שיתעסק בכך...

זיכוי הרבים

כאשר כיבדוהו לדרוש ברבים, לעורר הלבבות ולחזיק לצורך השעה, היה נענה תמיד בחיוב, ולא מיאן אף פעם. היה נראה שיש לו ענין בכך. ואף כאשר המזמין היה איזה בחור צעיר היה מתרצה תיכף לבוא ולדרוש.

סיפר גיסו הרה"ח מתתיהו ויינברג כשהגיעה זמן שהייתו בחו"ל אצל האדמו"ר לקיצה, והחל להתכונן לחזור לא", שיגרו עמו מכריו "מיקסר

ידני" אותו יביא מתנה לבני ביתו, בהגיעו אל נמל התעופה, עצרוהו בודקי המכס כדרכם ושאלוהו אם יש עמו כלי חשמל וכדו' (כמו שהיה נהוג בימים ההם לבדוק ע"ז), רבי נטע שנוהר תמיד על נקיות וטהרת לשונו, לא יוציא אף מילה אחת שאיננה בתכלית האמת, תיכף ומיד השיב רבי נטע - כן, יש לי כאן מיקסר... הללו החלו לבדוק ולחפש בין כל חפציו ומטלטליו בכדי למצוא את המיקסר, משגילו להפתעתם כי המדובר במיקסר פשוט וידני, פרצו בצחוק גדול בו התגוללו זמן רב, אכן רבי נטע "שומר לשונו" בשלימות היה.

ב' סוגי מצבים בעבודת ה'

אמר פעם כמדומה בשם התניא עה"פ "ועשה מטעמים לאביך כאשר אהב", הנה ישנם שני סוגי מטעמים, יש "מטעמים" מתוקים כדבש ונופת צופים, וישנם כאלו "מטעמים" שלמעשה מרים הם אך גם המוה הם מטעמים, כמו"כ בעבודה ישנם ב' סוגי מטעמים אלו, יש והוא מטעמים מתוקים, תפילתו כעת במתיקות נפלאה, באור וחיות לאין שיעור, ויש אשר קשה העבודה וצריך לה יגיעה גדולה, אכן שניהם הם "מטעמים לאביך כאשר אהב".

זהירות מאביזרייהו...

סיפר הרה"ח ר' מיכל רבינוביץ, כי רבי נטע היה אומר תמיד, כי כשצריך לצאת לרחוב לסדר משהו, יש לדחותה לזמן אחר, כשמגיע הזמן המיועד יש לדחותה שוב לפעם אחר, וחוזר חלילה, עד שבהכרח א"א עוד לדחותה ולאחריה, והדבר מוכרח כעת ללא שום דיחוי, אז אפשר לצאת,

אחרת - אמר רבי נטע - הרי זה בכלל "אביזרייהו".

מספר גיסו ר' דוב זלצמן שליט"א: אבי - רד"ז - ואמי ע"ה - הסבתא מרים - היו מחשיבים מאוד את רבי נטע והעריצוהו באופן נפלא.

רבי נטע היה גם בזמנו דבר חידוש שלא היה מצוי כמותו, אולי יחידים ממש.

הוא היה יושב הרבה בבית יעקב שול ולומד גם בלילות, יומם ולילה, שם למדו גם ר' יוסלע רובין ור' גרשון לפידות יומם ולילה, בימים ההם לא היה מצוי ספרים כ"כ, וכשהגיע שם ש"ס חדש שלם, היה השמחה עצומה עד מאוד, עד שלקח שם כ"א כרך א' מן הש"ס ורקדו "הקפות" סביב הבימה לגודל שמחתם על הש"ס שהיה בעיניהם יותר ממוצא שלל רב, ש"ס חדש שאינו קרוע למחצה לשליש ולרביע, שאינו שחור ומיושן בו הקושי לקריאה ולימוד גדול, ושכלול בתוכו כל כרכי הש"ס, מציאה גדולה היה זה בשנים ההמה.

גם בביהמ"ד ב"באר שבע" שבשכונת בית ישראל כמדומה שהיה לומד.

רבי נטע היה יהודי שלפני כל דיבור, כל תנועה, האט ער אויסגערעכנט קודם מה צריך לעשות ולומר, כל צעד ושעל היה אויסגערעכנט.

בהלווייתו הספידו ר' סנדר בבכיות עצומות ובדמעות שלישי, יש בכי ויש בכי, בכייתו של ר' סנדר אז היה בכי תמרורים כמי שאבד מחמודו היותר גדול.

מרוע צריכים "בית"

אמר פעם: לעולם היה צריך להיות שאיפתנו שנהיה כמו הארחי פרחי היושנים בבתי מדרשות ואין להם כלום בעולמם, הם אינם חוטאים כלל, נמצאים הם תמיד בביהמ"ד ומה יש יותר טוב מזה, רק שככה אי אפשר לגדל משפחה ולהעמיד דורות ישרים - אויפשטעלן שטיבער - ולפיכך יש צורך לבית, אבל לעולם לזה היינו צריכים לשאוף...

"תפילין מהדרות"

שח פעם ר' נטע, מה זה ועל מה זה שזכה דורנו למה שלא זכו כל הדורות

היפך דעת תורה. (מבנו הר"ר ישראל יצחק כהן)

סיפר א' מצאצאי הגאון הגדול ר' יששכר דוב גאלדשטיין זצ"ל שלמרות שלא היה מחלק תוארים והיה מקמץ במילים עכ"ז התבטא על רבי נטע כי הוא אדם מורס שלא כרגיל.

לא להיות במ"ש על שהיה במ"ש

סיפר לי ר' יחיאל טוסיג שר' נטע פריינד א"ל בשם רבי נטע שאמר: "מ' זאל נישט זיין מרה שחורה פארוואס מ' איז געווען מרה שחורה" (ע"ד שאמר לר' יחיאל על כעס, ע"י במקו"א).

עוד אמר לו ר' נטע, שרבי נטע היה חוזר הרבה (בשם צדיקים) עה"פ כי רגע באפו חיים ברצונו, כל רגע הוא דבר חדש ומגיע ונשפע חיות חדשה בכל רגע, וממילא אין כל קשר להעבר, העיקר מעתה מרגע זה "חיים ברצונו" בהתחדשות ושמחה.

קנאות באמת

סיפרה בתו תליט"א כי רבי נטע היה אומר שיש כאלו אשר היו רוצים ומתאוות להם מפעם לפעם געבן א בריק פאר א קנאק בייזיק, (לבעוט באופנוע - ווספא) ורק שאין זה מתאים לעשות כן באמצע יום בהיר, ולזה ממתנים הם לשעת הפגנה בשבת וכדו' שאז הם ממלאים תאוותם זה באיצטלא דקנאות ה' צבקות.

מוצאי יו"כ האחרון

במוצאי יו"כ"פ האחרון שלו, הגם שלא ידעו עוד קרוביו ומכריו גודל מחלתו, אך היה ביו"כ"פ בערב בבית ידעו כי חלוש הוא, כשרצתה זוגתו (בתו של רבי נטע) ללכת לביהכנ"ס על "נעילה" אמר שיותר טוב יהא אם תהיה בבית ותשאר כאן, לפליאתה ושאלתה ע"ז השיב כי אם תהיה בבית יוכלו תיכף להבדיל במויז"כ.

בשעה שדיברו מבניית הפרוייקטים באשדוד, היה רבי נטע חוכך בדעתו לעבור בעצמו ג"כ לאשדוד,

סיפר לי הרב ר' אשר פריינד ב"ר ישעיה ששמע כי רבי נטע נכנס פעם לביהמ"ד ופגש כמה ממכריו מדברים עליו שהוא "א חשוברער יונגערמאן", נענה וא"ל: איר פארשעמט דעם אייבערשטן'ס בריאה, אם אני מהחשובים איזה פנים יש לה לבריהא, הרי"ז בזיון ח"ו, משא"כ כשאני אדם פשוט אי"ז כ"כ בזיון, כי יש לו להקב"ה בעולמו אנשים חשובים יותר.

חינוך הבנים עד היכן

סיפר הרה"צ רבי אברהם חנון שליט"א אדמו"ר מקהל חסידי ירושלים שהיה פעם בוחן ביישי"ק דחיי עולם, היה לרבי נטע ב' בחורים שם, א' מהבחורים אחר והפסיד את הבחינה (אינו זוכר בחי' זו על מה), ויבוא רבי נטע בעצמו יחד עם בנו הבחור לביתי להיבחן, כך דאג על חינוך הילדים והתמסר בעצמו, יהודי אחר בגיל כזה - בן חמישים - לא היה כ"כ מצוי שינהג כן.

סיפר הרה"ח ר' צבי גרובר ז"ל כי שמע מרבי נטע כי כאשר התבטאו לפניו על קהילת "אהל ישרים" דמתקריא בשם נדחים, הגיב בזה"ל: עולם הזה'ניקעס זענען נדחים, נישט קיין עוזה'ניקעס איז נישטא קיין נדחים...

תאוה לשבור התאוות

אחותו (מרת חוה שור ע"ה) סיפרה שלפעמים היה שותה קפה בנתינת קפה לפיו ולגימת המים חמין בפיו עליהם, באמרו וכי מה משנה אם

הקודמים שנתפשט בעצה של ר' נתנאל סופר איך לעשות תפילין מעור בהמה גסה תפילין מהודרות מאוד, בעוד שבדורות הקודמים הסתפקו בעור בהמה דקה.

וענה ואמר, בדרך ה"עבודה" כדרכו, כי כידוע בדורות הקודמים היו רבים שהיו מורמים מעם מופשטים לגמרי מעוה"ז וכוונת המצוה היתה אצלם בשלימות, הכוונה לשם שמים לעשות רצון ה' באמת ובתמימות, ממילא גם מצות תפילין כשאר המצוות קיימו ברום המעלה והדרגה.

לא כן בדורותינו, דור עני ומותכך, שהכוונה והמחשבה של המצוה זקוקה לישועה גדולה, בקושי ניתן לכוון במקצת לשם שמים, וחסר אם כן בחשיבותה ורוממותה של המצוה ורצה הקב"ה לזכותינו אף אנו שנקיים מצות תפילין ביתר הידור ושלימות, ריחם ה' עלינו וזיכה אותנו בהידור גדול במצות תפילין, שאם הכונה איננה במעלתה הראויה, אזי לפחות שהמצוה תתקיים בהידור וביופי... למען תשלים מה שחסר מן הכונה...

יודע לחשב היטב

שח הגה"צ ר' יעקב מייזליש זצ"ל, ער האט געוואסט וואס צו מוותר זיין פאר וואס! נישט יעדער חומרה וואס מענטשן טוהען היה עושה, לפעמים בעשיית חומרה כזו קען קאסטן אנדערע זאכן טייער, ע"י חומרה קטנה הוא מאבד ומפסיד ענין גדול יותר. די חומרה קען ברייגען צו אנדערע קולות וכדו', ער האט שטענדיג געהאלטן די לייז'עס לדעת היטב וואס דארף מען יא און וואס נישט.

ער האט שולט געווען אויף די טבעיות, ער האט געהאט אויף די טבעיות גוט די שליטה.

אפשר לשתות גם קפה קר

סיפר הג"ר הערשל גרובר זצ"ל: פעם כשישבתי יחד עם רבי נטע ושוחחנו, הוגשו לפנינו שתי כוסות קפה. רציתי לברך על כוסי ולשתות, אך כיון שרבי נטע עדיין לא בירך על שלו, לא רציתי להקדים לשתות לפניו. כך עבר זמן רב למאוד שישבנו ונדברנו יחד כשלפנינו ב' כוסות קפה המתקדמים בינתיים ועדיין לא בירכנו עליהם. עד שאכן היו הכוסות קרים לגמרי, אז אז נאות רבי נטע לברך ולשתות. בכך לימדני רבי נטע כי אפשר להתאפק מלשתות הקפה תיכף בהיותו חם, ולא זו בלבד אלא אף הוסיף ללמדני שאפשר לברך על כוס קפה קר ולשתות... כך עבד רבי נטע על תאוותיו, וכך לימד גם אותי...

להכיר טובה להשי"ת

סיפר ר' יחיאל טוסיג שר' פישל רבינוביץ סיפר מה שמע מרבי נטע, שפעם כשיהודי אחד הוצרך לו ישועה וביקש מהחפץ חיים שיתפלל עליו, התחנן אל השי"ת שישמע תפלתו, וכה אמר: רבש"ע, זיכית אותי ונתת לי לחבר ספר החפץ חיים, נתתה לי לחבר ספר משנה ברורה, וכו' וכו', זכה אותי עוד ותן לי ישועה לאיש זה...

ורבי נטע היה מפליא בזה, שלא ביקש שבזכות הספרים הרבים שחיבר יושע האיש, אלא להיפך, זה גופא גם חסד ה', שהכל מתנת חנם, וכמו שחננו בזאת יחונן אותן גם כעת, זה היתה תפילתו.

היה אומר בשם הגה"ח ר' אברהם הערש כהן זצ"ל: דרך העולם כי כאשר הילד נכנס לבית השכן ומזיק שם חפצים, והשכן מתרעם וצועק בקולי קולות על ההיזק, הרי שתיכף יורדים אל השכן, משלמים ומנסים להרגיעו בכל מה שיהיה, משא"כ כשפרה או שור יזיקו אצל השכן, אזי יאמר: וכי מה יכול אני לעשות? הפרה היזיקה!

והאמת הפוכה לגמרי, כי הלא כשהילד הזיק פטור הוא לשלם, וכדאיאתא דחרש שוטה וקטן שהזיקו פטורים, ואילו בהמות ותרנגולות שהזיקה הרי הוא ממונו המזיק וחייב בתשלומים, והרי לך דעת בעה"ב

צי"ט) אינו לש"ש רק מחמת המעמד שאינו מתאים עבורו לבטל הזמן...

בעת הלילה

מספר הרב ר' יוסף גבירץ שליט"א זכורני שבעת הלויית רבי נטע, כאשר המיטה עמדה בחצר בחוץ, וירדה הרבנית שרה פייגל את המדריגות כשמצד אחד אוהזה אחותה - אמי גבירץ, ומצד השני שרה'קה סאמעט, הפליטה בצער רב כמה פעמים "וואס וועט זיין מיט די הבטחה". נישגתי אל אמי ושאלתי על מה כוונתה, וסיפרה לי שכבר אמרה כן בבית, על הבטחת אחד האדמו"רים שיהיה בריא.

לאחר מכן, כשעמדה למטה וקרעה קריעה, נענתה ואמרה בשעת הקריעה: "ס' זאל צוריסן ווערן אלע שלעכטע גזירות..." הדבר השפיע עלי רבות, שבשעת מעשה כאשר מתו מוטל לפניו והיא כל כך שבורה ורסוסה, תוכל להתנער מן הצער האישי ולדאוג ולהבין זאת כצער כללי ושייקרעו כל גזירות הרעות מכל כלל ישראל...

נפע לחו"ל לקנות יראת שמים ולא לר"א

סיפרה לי אמי, שבחזרתו מארה"ב בהיותו אצל הרב, פתחו את מזוודתו ומצאו מכונה חשמלית. וישאלוהו מה זאת ואמר שאין לו מושג על כך כלל. היה זה כי אנשים בחו"ל ביקשוהו לקנות משהו בחו"ל עבור בני ביתו, אך הוא השיב להם שלא נסע עבור 'איינקויפן', ואולי התבטא גם שנסע רק עבור 'איינקויפן' יראת שמים. וקנו הם מכונה זו והכניסו לו בין חפציו, והוא אף לא ידע מה זה בכלל. היה זה מיקסר קטן.

שח הגר"ח"א פריינד שליט"א אחי ר' נטע היה אומר כי לפתע הוא התעלה עד מאוד, למעלה מכל ערך חבריו וידידיו. ואני סבור כי סיבת התעלותו כל כך הוא מחמת מה שקיבל מרבי נחום יאסער. הוא קיבל ממנו המון. בעצמי שמעתי ממנו רבות על מה שקיבל מרבי נחום והפך לחלק מחייו.

הוש"ה ה"ריח"

היה לו קופסת טבק, אשר היה מריח מפעם לפעם, אף בתפילה היה לפעמים מפסיק, מריח ושוב ממשיך בתפילתו, וגם בר"ה היה מריח הטבק, היה לעתים שאחרים ג"כ היו באים אליו עם קופסותיהם לכבדו בהרחת הטאבאק... ופעם אמר בשם א' אולי הרה"ק מקאצק, שאמר: על אכילה ושתייה שהגוף נהנה מהם ביכלתי לוותר עוד, אבל על דבר שהנשמה נהנית ממנו, ע"ז אין ביכלתי לוותר...

הכל תלוי איך שניגשים לה"חתונה"

סיפר לי ר' דוד אריה ב"ר יוסל ציינווירט (מביתר) ששמע מחותנו ר' בנימין שטיינברג, שאמר בפרשת שמות, הנה עמרם הקים את כלל ישראל, הוא הוליד את משה אהרן ומרים, משה יסוד התורה שהורידה והביאה לכלל ישראל, אהרן עמוד העבודה, ומרים גם היא גדולה היתה, הרי יש להתבונן בתורה מה היה עמרם, מה התורה כותבת עליו, האין זכה להקים בית כזה ודורות כאלו? והנה בתורה הק' כתוב רק דבר א' עליו "וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי", ווייזט אויס כי בזה הכל תלוי, ווי אזוי מ' גייט צו צו די חתונה בזה תלוי איזה דורות יעמידו, (א,ה, ע"י בזה"ק על פסוק הנ"ל עד"ז).

ידידי אחרי הקירונה

מספר הגה"צ ר' מרדכי ברים שליט"א, ששמע מר' נטע, כי בשנת תש"ח, בתקופת המלחמה והפחד הנלוו אליה, שבה שהו אז אלפי תושבי ירושלים במקלטים אחוזי אימה וחשש מוות כל רגע, כל יציאה לרחוב מלווה היה בחששות ופחדים גדולים, שמועות רעות ובשורות מסמרי שיער נשמעו מדי יום ביומו על נפילת חללים רח"ל מטובי בני ירושלים עיה"ק, אחרי כל זה, כאשר שכנו הדי המלחמה והתושבים יצאו בס"ד בשמחה מן המקלטים, הרגישו שמחה ואושר גדול, מעין שחרור

מכניסים הקפה לכוס או ששותים כך כשהקפה בפה... היה לו תאוה לשבור את התאוות....

שמעתי מהג"ר חיים אורי פריינד שליט"א (שב"ק וירא תשע"ח)

היה לי חלק גדול באירוסין חתנו הראשון של רבי נטע זצ"ל, ר' בערל בידרמן ז"ל. והנה שלשה פרטים ממה שהיה אז:

טרם השידוך ביקשני לשלוח קוויטל אל הבאיאנער רבי בחו"ל, ועמד עלי ואמר לי לרשום בלשון זה: "משה נתן דב" בלבד. ללא נטע.

לא על חשבון אחרים

כאשר כתבתי את התנאים לאחר שהתפשרו על דין ודברים שהיה בענין ההתחייבויות בסכומי המעות, ביקשתי לעגל את המספר של רבי נטע שהיה קצת פחות מעיגול, ושאלתי אותו על כך, ומיאן בדבר ולא הסכים. לפליאתי על כך וכי מה לו לעמוד על סכום קטן זה, השיב: אילו היה זה מכספים אישיים שלי - נחא, אך הרי אין לי את המעות, ויהודים טובים יעמידו זאת לפני, אם כן אינני יכול לעגל ולהוסיף אפילו סכום קטן. הרי ככל שיכולתי כבר היה דין ודברים להפחית כל מה שאין מוכרח, ולאחר שכבר נסתיימו הדין ודברים אינני רשאי לוותר עוד כי הוא זה על חשבון אחרים.

ביומו תתן שכרו

עם סיום כל הפרטים להכנת האירוסין, אמר לי רבי נטע כי מאחר שנצטוונו במצות עשה של "ביומו תתן שכרו", ומאחר שכעת בלילה אין לו עדיין את המעות עבורי, על כן לא יסיים את השידוך עד שהיו לו את המעות ומשום כך ביקש לאחר את השמחה ליום המחרת, ורק כאשר הבהרתי מפורשות שהנני מוותר זאת בלב גמור, הסכים וסיימו את השידוך בשעה טובה ומוצלחת.

על ערש דוי

עוד סיפר: הייתי בבית חולים יום האחרון שלפני פטירתו:

היה פלא איך שהיה כל כך רגוע ושליו, ולא זו בלבד אלא מלא שמחה, שהשרה והשפיע על הנוכחים בשמחתו.

היו לו יסורים אדירים, והיה פלא איך בכוחו להתאפק כל כך, ולא ביקש אף פעם להחליף את הכדורים ליתן לו כדור להרגעה, אף פעם לא ביקש כן למרות היסורים הנוראים. (אצל שנים ראיתי כן, אצל רבי נטע ואצל ר' משה יהושע לנדא שגם הוא לא ביקש אף פעם להחליף הכדורים להרגעה).

הוא היה כבר אז כמעט עצמות ועור בלבד. יסוריו היו כה מופלגים עד שכאשר הנחתי לו תפילין, והדקתי את הקשר על זרועו, לגודל היסורין פנה אלי רכות ואמר: "חיים אורי, קצת לאט יותר..."

עוד סיפר: אחי רבי נטע סיפר לי דבר מעניין שאין אחד מהבנים שידעו מזאת, כל מי שאני שואל אין יודע מזאת מאומה, אך אחי רבי נטע היה מספר שרבי נטע ציינווירט זצ"ל הראה לו בעצמו את המכתב הזה.

הכוונה למכתב שקיבל מאת הלייפציגער זצ"ל, עוד טרם נושע בילדים, ושם כתב מפורשות: "קיבלתי..." [כמו: מכתבך. או דומה לכך], ותיוושה הפעם..."

עוד סיפר: אחי היה עמו כאשר הפרופסור אמר לו שאם יצמחו שערות על כף ידו יהיו לו ילדים.

עבודה באמת לשם שמים

סיפר לי הג"ר מיכל רבינוביץ שליט"א כי רבי נטע אמר לו כמתלונן ע"ע שאין עבודתו לש"ש כלל, וכה אמר: "מ' ארבעט דאך נאר פאר די שטעלע..." בהסבירו כי כשרוצה לדבר באמצע התפילה אינו מדבר מחמת שאין מתאים לו לאיש כרבי נטע שידבר באמצע התפילה, אבל אי"ז לש"ש, כמו"כ מה שאינו מבטל הזמן לריק (פאפאטשקעט נישט די

ויציאה ממוסר לחופשי וממנות לחיים.

באותה תקופה פגש את הרה"צ ר' מוטל סלונים זצוק"ל, ובראותו אותה נענה ר' מוטל אליו ואומר לו, "עכשיו" הוא ה"זמן" לחזור בתשובה ולשוב על עונותינו... איצטער קען מען שוין תשובה טאן...

ר' נטע התפלא על הדברים ולא הבין, וכי מהי ההדגשה "עכשיו", הרי פשטות הדברים הוא להיפך, כי בעת המלחמה שהיה עת צרה ליעקב ושעת דחק גדול, שהוא אות וסימן לעורר אותנו ממרומים לתשובה, ככתוב בחז"ל ובראשונים, ע"ז שייך לומר שהוא זמן לשוב בתשובה, משא"כ עכשיו מתאים יותר להדגיש שהוא זמן הודאה, להלל ולשבח לה'...

הסביר לו ר' מוטל, בצטטו את לשון הנביא (ישעי' מד. כב) **מחיתי כעב פשעיו וכענן חטאתיך שובה אלי כי גאלתיך**, משמע מפשטות דברי הפסוק, כי אחרי זמן מחיית הפשעים והחטאים, אז הוא הזמן לשוב אל ה', ככתוב מחיתי כעב פשעיו וכו' שובה אלי.

והסביר לו, כי בעת ששהו במקלטים, שהיה עת צרה ודחק ויסורים גדולים והיו בפחד ומורא גדול, **הלא היתה זו תקופה של מירוק וליבון גדול, למחות ולהעביר החטאים ופשעים**, כמו"ש כי יסורים מכפרים, וממילא עכשיו אחרי שזכינו לתקופה של מחילת עונות ומחיית הפשעים, הזמן הוא לשוב בתשובה...

הגה"צ ר' מרדכי נוהג לספר זאת אחרי יום הכפורים, באומרו כי נשמע מכאן שדוקא אחרי יוה"כ פ' שזכינו לסליחה ומחילה, אז הזמן לשוב בתשובה מחדש...

בתקופתנו אנו, נזכרו כמה אנשים מסיפור זה, וצינו כי נאים הדברים ומתאימים לתקופה זו, שאחרי זמן ממושך בה חיו רוב אנשי העולם בפחד ובבלבול רב וקושי גדול, הרי היה זה בחי' מחילת עונות, וב"ה עתה אשר זכינו להרחבה והרווחה, ומקוים אנו בע"ה ליתר הרווחה, ממילא עכשיו הזמן הנכון לתשובה...

היה דבוק בהשי"ת גם בזמנים קשים ביותר שאנשים עוברים נסיונות גדולים מאוד, והוא עמד בהם מיט א קלארקייט וישוב הדעת, למרות המצבים שאחרים לא היו יכולים לעמוד בהם. ער איז געווען א אויס געהאלטיגער מענטש, וואס איז דא צו רעדן.

רבי נטע היה 'בחד קטירא איתקטר' ער האט נישט מסיח דעת געווען א רגע פון אויבערשטן. ער האט געקאכט, געברענט, עשרים וארבע שעות ביממה.

מוספר א' ממקורביו: רבי נטע לא היה מתקשר אלי שאלך לבחירות. ואדרבה כשהבין פעם רבי נטע מאיזה טעם כי אינני הולך לבחירות. לימד עלי זכות ואמר לי כי האדמו"ר הרה"ק רבי מרדכי שלמה זי"ע היה אצל הבית ישראל מגור זי"ע ושוחח עמו בדבר שכיום כבר אין ללכת לבחירות, ואף שלבסוף נשאר ביניהם להשאיר ההליכה לבחירות, אך מ"מ הרי הסאטמער רב הוא נשיא בב"ד של הבד"ץ כאן בא", ממילא אפשר להקל לבל להשתתף בבחירות...

על מה עשה ר' נטע "תשובה"

מוספר הגה"צ ר' מרדכי ברים שליט"א פעם עמדתי על יד ר' נטע בעת פתיחת הארון בשבת תשובה כאשר כל הקהל עומדים ואומרים בהתרגשות בריך שמיה, כידוע שהוא עת רצון, לפתע רואה אני איך ר' נטע מתרגש ומתלהב מבעד לטליתו שומעים איך הוא מתייחד עם קונו ומבטיח לעשות תשובה, וכה אמר, **רבש"ע, בשנה אחרונה לא הייתי מוספיק ב"שמחה", מבטיח אני לך להשתדל בשנה הבאה להתחזק במדת השמחה ולהיות יותר "שמח"...**

בקרית ת' במקומות שנהגו לעמוד היה נעמד מיד, אבל בעשרת הדברות שלא נאמר כן בשו"ע לא היה נעמד, רק נשאר לשבת במקומו ורק לאחר שהציבור נעמדו היה קם, נמצא הוא קם באחרונה...

[הרי איתא בספרים שלא לעשות שינוי בעשרת הדברות לבל יסברו שזה העיקר יותר משאר התורה... עיין שו"ע סימן א'...]

ברוך שפטרני

כשא' מהמתפללים דן עמו אודות אופן אמירת ברוך שפטרני **כשבנו נכנס למצוות ענה לו התשובה** והוסיף ואמר לו... אבל לא בקול רעש גדול... דו ווערסט נאך נישט פטור... [עיין מ"ש במ"ב סימן רכה ס"ק ז' שדן בזה אם נפטר תיכף בגיל י"ג מחמת שלא ודאי שהוא כבר גדול...]

מה יהיה משפט הנער ומעשהו

פעם בשב"ק נשא בהפטרה שאומרים מה יהיה משפט הנער ומעשהו... נענה ואמר, דער טאטע חאפט מלאכים אין הימל אבער וואס וועט זיין מיט דער אינגאלע, מה יהיה משפט הנער... והובנה כונתו כאומר שלפעמים האבא עסוק בתורתו ועבודתו במדרגה גבוהה אבל שוכח מלרדת ולהתעסק בחינוך בניו...

שח הגה"ח ר' ברוך שטרן (חתן רבי אברהם אהרנבוין זצ"ל): רבי נטע היה "מופלא באנשים" ממש, מושלם בכל בחסידות בתורה ובעבודה.

עליו הכירו תיכף כשראוהו כי הוא דערהו יענער יונגערמאן, הליכתו ברחוב היתה בדביקות וראו עליו שדבוק בשרעפי קודש ואינו מבחין כלל ברחוב והעוברים בו.

היה קשור בידדות גדולה עם חמי ר' אברהם זצ"ל, ממש ידידי נפש ושוחחו רבות יחד, (הייתי עמו יחד ר"מ בתולדו"א, וכשנסע להרי"ל לחול"ל מילאתי את מקומו בשיעורו).

אביו רבי יהושע היה בר דעת, רבי יידאלע הורוויץ אחז ממנו הרבה, היה הולך ביישועה"ד נפלא.

ראה אנכי נותן לפניכם "היום" ברכה

בבוקר היה יכול לומר: מגיע 'גאסט' שלא היה אף פעם וגם לא יהיה עוד... ה"יום החדש".

שיחת זקנים - והלימוד מזה

סיפר אחיו הגה"ח רבי יוסף, מה שאמר לו ר' נטע פעם, קום איך וועל דיר דערציילן מה ששמע פעם שמועס שנדברו הזקנים בשיבת "חיי עולם" [הישיבה היה אז ממש מלא, געפאקט, ור' נטע היה נשאר שם, ולכן שמע גם מה שדיברו הזקנים בבין הסדרים, היה שם הרה"ח רבי מרדכי הערש שמערלער ורבי העניך פאדווע ורבי בנימין (רבינוביץ) ורבי מרדכי'לע זווילער, ובבין הסדרים זענען זיי צוזאמען געקומען ודיברו פעם על נושא זה], שמעתי שדיברו בענין כשר'ע געלד, מהו כשר'ע געלד, אם אברכי הכולל - הלא אולי הנדיב נותן ע"ד שלומדים יותר שעות יותר רצופות, ואם מה שמרויחים במשא ומתן - הלא מי יימר אם זה כשר'ע געלד, אם לא נכשלים בהונאה או שקר וכו', (ואם מה שמרויחים ממצוה מי יימר שאין זה על חשבון העוה"ב), וכך חישבו כל האפשרויות האין שייך "כשר'ע געלד".

עד שנענה רבי מרדכי'לע זווילער ואמר: איך וועל אייך זאגן וואס הייסט כשר'ע געלד, איר קענט דעם גוף'י, היה זה איש אחד שבור א' צובראכניער מענטש' שקיבץ נדבות כל היום, כולם אכן חשדוהו אז ער האט אָן א שיעור געלד אונטער די באלאטעס ועשיר גדול הוא, און קיינער מיינט נישט אז ער איז טאקע אזוי ווי ער מאכט זאך, וכשנותנים לו המטבע הרי"ז אכן "על דעת" שיש לו ו"על דעת" שיצבור עוד ואכן זהו כשר'ע געלד.

[אח"כ כשנלווייתי אליו חזר ע"ז, ושאלתי: מה יש לזה עמנו והלא

(שיש לו באמת כשר'ע געלד שוואי שלו עפ"י תורה).

כשנבחר באמריקה הנשיא רייגן, הרחיב ואמר גם בביתו מזה שידוע ממנו על "שלא עשני גוי". ולאחר כל התלהבותו בזה, הוסיף ואמר בהלצה לבנותיו בדרך שמחה, שהיה פעם כאשר עמד להיבחר באמריקה נשיא בשם "ביק", היה פרסומות מהחרדים שלא היו חפצים בו, שפירסמו פסוק "לא תשתחוה" על משקל "נישט ביקן"... וכעין זה, הוסיף רבי נטע ואמר, אפשר לומר גם כאן, רייגן, שהוא לא מוכרח להמשיך בממלכתו זמן רב, גם הוא יוכל "זאך רייקן"... [עמוד והתבונן בכאן אחת מיני רבות דוגמאות כאלו, אשר עם כל היותו איש מורם מעם כנודע, בכל זאת היה יכול למצוא שפה משותפת גם עם בני ביתו בהלצה ובדיחותא, והיה לו אף מה לומר על ענייני הפוליטיקה, וללא להתערב בזה מאומה...]

אין אנחנו כאותו גורג', ואמר: **לכה"פ יש לנו לדעת מהו "כשר'ע געלד"** ולחפש מה שיותר שיהיה כשר, ואמר לי שנפל ברעיונו פעם, ואח"כ שמע זה גם בשם ר' ישעיה שיינברגר שכבר אמר זאת, בסוף פסחים דינין "הא פשיטא על פדיון הבן אקב"ו עפ"ה אבי הבן מברך, ברוך שהחיינו וקימנו וכו' כהן מברך "דקמטי הנאה לידה או אבי הבן מברך דקעביד מצוה", ולכאן מאי שקו"ט שהכהן יברך על קבלתו הה' סלעים "דקמטי הנאה לידה" וכי מי שמוצא \$ 50 ברחוב, שזה סכום בערך כיום של הה' סלעים מברך שהחיינו? ובפשטות י"ל דפעם היה השיווי יחסית הרבה יותר וכמו דממאה מנה היה לה לכל השנה, אבל י"ל דאכן, כשהכהן מקבל ה' סלעים שהתורה אומרת "אז ס' איז טאקע דייגע, מ' דארף דאס דיר געבן, אזי זאגט די תורה", זה אכן דייגע געלד, אכן צריך לברך שהחיינו...

נטיעה של שיחה

פארדריסן, היתכן - איך גיב אים שטענדיג, וואס עס פעלט אים, איך באזארג אים כסדר, און ער איז בדאגה? ער זארגט נאך?

און אויב דער טאטע גיט אים טאקע אויף שבת און נאכן געבן דערוויסט ער זיך אז:

דער זון מאכט עס גאר אפ. ער שפירט נישט גענוג די טובה וואס ער באקומט. פארדריסט עס אים אויך דאמאלס: איך גיב אים אויף שבת, און ער מאכט עס גאר אזוי פשוט?!

מיר האבן א רייכן פאטער! וואס מיר דארפן - גיט ער אונז, און מיר דארפן אים דאנקען פאר די גוטס, הודו לה' כי טוב כל"ח - ואמרו הושיענו!!!

(מוצש"ק כי תשא (פרה) אור לכ"א אדר תש"מ)

וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל וגו' לכן אמור לבני ישראל אני ה' וגו'

היינט האט מען געליינט אין שול (וארא) - ווייז איך איינעם וואס - עס שטייט: "שמעתי את נאקת בני ישראל וכו' וכו' זייערע צרות און צער, ביז ס'שטייט: **אני ה'**, זאג איך אים אז יעצט דארף מען זיך אפשטעלן, זיי ליידין טאקע צער הגלות, **אבער אין די מינוט ווי הקב"ה זאגט - "אני ה'"** - איך וועל זיי אויסלייזן און ברענגען די ישועה, ווערט אלעס קלאר.

זאגט מיט יענער, אז ער האט געהערט, פון הגאון ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל ווי ער האט צילייגט דעם ענין: (בשם החפץ חיים) - 10 ברידער זענען אראפ אין מצרים, זיי קויפן עסן אין לאנד צוליב דעם הונגער.

א גאנצע וועלט, פון אלע לענדער קומט מען אין מצרים קויפן עסן, פון פולין, רוסלאנד א. וו. פאר אלעמען איז אפן די טויערן, אלע קויפן און גייען אהיים מיט שפייז.

10 ברידער קומען קויפן תבואה - איז פלוצלונג פארמאכט אלע טויערן. שפעטער איז גאנצע פראבלעמען: מע'פנט די זעק, איז דא געלד. וואס איז דא? פארוואס דווקא אונז? אלע גייען אהיים מיט תבואה און געענדיגט, וואס איז עפעס אלעס אויף אונזער קאפ? ...איר האט א ברודער? ברענגט בנימינעל! וואס איז דאס פאר א זאך?

קומט מען אהיים צו יעקב'ן, דער גרויסער קאפ, דער למדן (והוסיף: איר ווייסט דאך אזוי איז זייער שפראך...) אויך ער פארשטייט נישט, וואס איז דאס אלעס דוקא אויף אונזער קאפ? נעמט שוין כסף משנה, מתנות, בעט איבער דעם משנה למלך... קומט מען דארט: דער קליין בנימין איז שוין א גנב. שמעון - זעצט מען איין.

לפני הישועה להיות רגוע ובטוח בה' ולהקמין הצער ואחרי הישועה להודות ולהגדיל גודל הישועה

פאר דער אויבערשטער העלפט, רעדט דער יצה"ר איין אנדערש דעם מענטש, און שפעטער - נאך דעם וואס ער ווערט געהאלפן, רעדט דער יצה"ר איין אנדערש.

פאר דעם וואס דער מענטש ווערט געהאלפן, מאכט דער יצה"ר פון דעם א גאנצע זאך, ער ברענגט מ'זאל דאגה'ן וועגן דעם: וואס וועט זיין? גיב א קוק, אלע מענטשן... און נאר ביי אונז... וכו' וכו'.

אז דער אויבערשטער העלפט שוין - מאכט דער יצה"ר אז דער מענטש זאל טראכטן: נו, איז וואס, אלע מענטשן ווערן געהאלפן, ביי אלעמען פירט זיך אזוי... וכו'.

די ארבעט פון מענטש איז: פריער - דארף ער האבן בטחון, דער אויבערשטער וועט העלפן, ער איז א טוב ומטיב, וואס איך דארף וועל איך האבן, מ'דארף נישט דאגה'ן, שפעטער, נאך דעם ווי דער רב"ש"ע העלפט שוין. דארף מען וויסן ווי צי דאנקען פאר די גוטס, אה, וואס וואלט געווען ווען ח"ו מ'ווערט נישט געהאלפן? מ'זעהט דאך נעבאך נעבאך ביי אנדערע... בה"ה הודו לה' כי טוב...

דער יצה"ר פארדרייט דעם מענטש, און רעדט אים איין פארקערט ח"ו. (אדר תש"מ)

גם היה מחזק ואומר: אז דער איין וועט העלפן, וועט דאך באנג טאן... הלא אז - בעת הישועה, יצטערו על שלא התחזקו אז בבטחון, עדיף שתבטחו עתה בבורא כל יכול, ותשמחו במהרה בישועתו!

החפרון והפגם של הראגה לפני הישועה והחפרון של הקמנת ה"נפ" וה"חסר" אחרי הישועה

שאלה: אויב אזוי, קען מען דאך ח"ו טראכטן די צווייטע מחשבה אויך פאר מ'ווערט געהאלפן, און דאס קען ברענגען ח"ו דו דאגה'ן?

תשובה: ניין, מ'דארף וויסן אז השי"ת איז א טוב ומטיב, און אלעס וואס מיר איז גוט - וועט ער מיר געבן.

משל, צו איינעם וואס האט גאר א רייכן טאטן און ער גיט אים שטענדיג וואס ער דארף, אפילו אויב ער גיט אים אמאל נישט געלד אויף שבת - איז עס אלעס בחשבון, ווייל ער ווייסט קלאר אז ס'איז גוט פאר אים ער זאל אביסל ווארטן אויף די געלד וכדו'.

אויב דער זון וועט זיך אויסרעדן פאר איינעם אז ער איז שטארק בעדאג'הט ווייל ער האט נישט אויף שבת - וועט עס זיין טאטן שטארק

שלא לבזות - לכבד את כל אדם

(ביום ה' בערב, בתחילת סעודת ערב, הוציא דף וקרא מה שמצא כתוב בספר של החיד"א מה שמצא בביהכ"נ "אהבת שלום" בו נהג ללמוד כמעט בכל ערב אחרי ישיבת תולדות-אהרן)

דבש לפי, מערכת ב' דף י"א: עון ביזוי. אין לבזות אפילו לדומים, כמשרז"ל ע"פ "אשר לא תגלה ערותך עליו" והמרגלים נענשו על שהוציאו שם רע על עצים ואבנים.

נמשך לזה פ' הרב המובהק חסיד שבכהונה כמוהר"ר יהודה הכהן ז"ל, פ' "כי כאשר משפטיך לארץ" וכו' כמ"ש בפני דוד פ' משפטים אות ט"ו.

ואמרז"ל שמש רבינו ע"ה מפני שמהפך והיאור קיבל טובה - לא ילקה אותם, וכתבתי ב"מדבר קדמות" מערכה כ' אות ט"ו **שמוזה למד הרי"ף שלא לזלזל בדומים** ע"ש.

ובצומח ארז"ל בתנחומא שמי שאוכל הפירות הטובות ומניח (ה)תרומים שלפניו - הוא גוזל, ועליו נאמר "אל תגזול דל כי דל הוא", ועיין לקמן מערכת ג' אות ח' ובפ' ח' אמרו בהגדה שאמר אליהו ז"ל למי שאמר על בהמה כי היא מסרחת, שיראה שיש לה שבת כי "לבנים שיניה" וזה היה לו לומר. והחי יתן אל לבו **לכבד כל אדם!** (יום ה' י"ט תמוז תש"מ)

בדרך שאדם רוצה... (שינה כפי הצורך)

(בשעת שיחה על "מיעוט שינה" אמר לי:) ...ווייל איר זענט טעמבאלאך... ווער הייסט אייך? דו נעם זיך פאר צו שלאפן יעדע נאכט 8 שעה. זאל דונערן און בליצן, "עושה מעשה בראשית" קען מען זאגן אויך אינדעפרי... אז דו וועסט אנהויבן וועסטו זעהן אז מ'קען, ס'איז אויך אזא בחינה פון "בדרך שאדם רוצה לילך בו מוליכין אותו"... (בערך י"ז תמוז תש"מ, בערב)

מארץ מצרים - ארץ איז דער גוף. מצרים - פייניגט, אז מ'פייניגט דעם גוף, מ'עסט נישט, מ'טרינקט נישט. (י"ז שבט תשמ"א)

אהבת ישראל!

במוצ"ש האחרון, אמר: דער אויבערשטער וועט ליכטיגמאכן זיין פאלק! **ביום** פטירתו, הראה סימני שאלה ושאל: נאמען, נאמען, התחילו לתפוס מה שאלתו, עד ששאלוהו: אויב מ'האט צוגעגעבן א נאמען? התחיל לנענע את ראשו כסימן בחיוב, אמרו לו: מ'האט נישט צוגעגעבן א נאמען, דער רבי שליט"א האט געזאגט אז דו האסט א "גוטן נאמען"... [כנראה לפי ענ"ד שרצה לדעת אם שינו לו את השם, מפני ששואלין לאדם מה שמו...]

חיים בעוה"ז ועוה"ב

כל זמן דער אויבערשטער גיט לעבן אויף די וועלט, איז חי-געלעבט אויף דער וועלט. נאכדעם איז חי - געלעבט אויף די אנדערע וועלט! (מנ"א ה' תשמ"א)

טוב ומטיב

[סיפר: בבוקר פגשתי בזכרון-משה (ביכ"ס) את הר' נ. כהן הי"ו ואמר לי אחר התפלה: "איך קען אייך עדות זאגן אז הקב"ה איז א טוב ומטיב?"] **האב** איך אים געזאגט:

איינער א איד האט מיר שוין געזאגט די ווערטער, האב איך אים דערציילט, אז איינער האט זיך אמאל געמוטשעט אויף א קשיא, האט ער געטראפן א תשובה אין תוספות וואס האט אים שטארק געפעלט, דער ת"ח האט געהייסן "ירוחם" האט ער צוגעשריבן: "גם אני ירוחם הקטן מסכים לדברי התוספות..."

האט מיר יענער געפרעגט: זאל איך נישט זאגן? האב איך געענטפערט: דו קענסט זאגן, אבער איך מעג דיר דאס דערציילן... (בשבוע פר' ורא טבת תשמ"א)

פארוואס נאר אינז? אלע קויפן אפ און געפאטערט?

2 ווערטער "אני יוסף" האט אלעס רעכט געמאכט, אלע קשיות פארלארן, אלעס איז קלאר!

די זעלבע אז הקב"ה וועט א זאג טאן ביי די גאולה עתידה אני ה', וועט אלע קשיות ווערן פארלארן, אלעס וועט רעכט זיין.

(והוסיף אבי מורי זצ"ל) די זעלבע איז אויך ביי די גאולה פרטית. אני ה' - ווערט אויס קשיות, אז ה' מאכט ליכטיג, איז אלעס קלאר, הכל לטובה! [זה הענין, מאוד חביב היה בעיניו וחזר עליו 3 פעמים, גם בשב"ק פר' וארא,] (יום ה' כ"ה טבת תשמ"א)

גם זו לטובה...

(כשנפל בביהכ"ס באיאן, וקיבל מכה בראש בבוקר אחרי התפלה)

אין סדום, אז אליעזר איז געקומען צום שופט מיט א תביעה אז איינער האט אים געמאכט א לאך אין קאפ, האט דער שופט געהייסן אז ער דארף גאר באצאלן ווייל ער האט אים ארויסגענומען בלוט דורכן קלאפ, (פעם היו הרופאים מוציאים את הדם הרע ע"י אופנים שונים). אזוי?! האט אליעזר צוריק געווארפן א שטיין פארן שופט, געמאכט א לאך אין שטערן, און געזאגט: די געלד וואס איך דארף יענעם געבן, גיב דו יענעם אנשטאט פאר מיר... (כמ"ש בסנהדרין קט:)

אבער אז דער רבש"ע גיט א קלאפ פאר א מענטש און ס'רינט אים ארויס בלוט, זיכער אז ס'רינט אים ארויס טאקע די שלעכטע בלוט וואס דארף ארויסגיין.

און ס'איז: גם זו לטובה! הודו לה' כי טוב כל"ח, ואמרו הושיענו. (כ"ו טבת תש"מ)

שבת שירה

מי מצוה?

4 כיתות צווישן אידן:

אריינווארפן אין ים.

צוריקגיין אין מצרים.

האלטן מלחמה.

שרייען צו ה'.

זאגט משה:

התיצבו וראו...

לא תוסיפו לראותו.

ה' ילחם לכם.

אתם תחרישון!

זאגט ה': דבר אל בני יסעו, זאלן זיי גיין אין ים, נחשון גייט דער ערשטער.

פרעג איך: פריער איז דאך געווען א גאנצע כתר וואס וויל טאנצן אין ים, וואו זענען זיי יעצט?

פארוואס פאלגן זיי נישט גלייך?

דער תירוץ איז:

פריער האט דער בעל דבר געזאגט.

יעצט איז א אנדער זאך...

גייט נחשון דער ערשטער...

(ערב שבת שירה תשמ"א ג"כ בסעודת צהריים שב"ק)

נטיעה של אבות

לקט עובדות על אבותיו וזקניו

הקבוע להם זה רבות בשנים.

בהיות בני מעיו מסודרים באופן נפלא כ"כ, מדי יום ביומו הוא שומר עליהם ואוכל מעט ואותו דבר כמו אתמול ושלשום וכו', כך נהג לפנות את עצמו עוד קודם שנתו, כשהוא אומר – אני מכין את עצמי אל התפילה עוד קודם שנתו. ואכן בלילה היה נעשה נקי לגמרי, ובבוקר פנה למקוה והתפלל כוונתיו בנקיות.

עוד סיפר הרה"ח ר' מוטל ז"ל ששמע בעצמו מדודו הרה"ח ר' פנחס בריזל ז"ל שבילדותו נסע עם אמו לחו"ל לרגל שמחת נישואי אחיו ר' חיים, בהיותו בוועליפאלי אצל זקינו הרה"ק רבי נטעלע, הגיע יהודי זר באיזה לילה וביקש למסור קוויטל ופדיון אל הרבי, הנוכחים שם הסבירו לו כי אינו באפשרות להעיר את הרבי כעת משנתו, אך הלה התעקש כי צריך למסור כעת בדוקא, בהיות ונוסע לדרכו, כשנוכח לראות שלא ייתכן ליכנס, הותיר בחוץ את הקוויטל והפדיון וביקש שיכניסו מחר אל הרבי.

למחרת בבוקר נדהמו כולם לראות את הפדיון בעצמו ללא הקוויטל, כמה שחיפשו את הקוויטל העלו חרס בידם, פחד גדול נפל על הסובבים, מי יודע איך יגדל קפידת הרבי על אבידת קוויטל של איש יהודי שהשאיר פדיון, ולא היה מי שירחיב עוז ליכנס לצדיק ולספר לו על אשר קרה, עד שבבילת ברירה החליטו לשלוח את הנכד, הילד פנחס, שבהיותו נכד, ועדיין ילד, יוכל להודיע זאת לרבי.

משסיפר הנכד לרבי נטעלע על דבר היהודי שמסר קוויטל שנעלם בשעה שנשאר רק הפדיון, הקפיד הרבי ושאל: מה זה שיהודי מוסר פדיון, ואין נזהרים בהקוויטל, לידע שמו לבקש ולהעתיק בעדו? ניסה הילד להתחמק, אני לא אשם, אני רק מספר מה שהיה, אך הרבי לא אבה להשלים,

עד שהילד קרא ואמר: דער זיידע האט געזאגט אמאל, אז איינער וואס ווייסט נישט ווען יענער שטייט נאך אנשטער די טיר, וואס ס'שטייט אין קוויטל, האט נישט וואס צו ליינען קוויטלאך דער זיידע ליינט אסאך מאל קוויטלאך... הרה"ח הרבי כמה דקות, אחר נרגע בפנותו – נו, הבו את הפדיון...

שמעתי מדו"ז הגה"ח ר' יוסף ציינווירט ז"ל:

זקנינו ר' חיים אורי (אבי אביו של ר' דוד בריזל) היה גר ברישא ואחזוהו לבעל מדריגה, הצאנזער רב אמר עליו: פון ר' חיים אורי קען מען אוסשניידן 46 רעבעס – ו"א שאמר 48 רעבעס – ורק שמפני ענוותנותו וויל ער נישט זיין קיין רבי און ער פארט ארום צו אלע צדיקים, אמנם היה לו בית – מדרש ברישא, והתלמוד תורה שם היה תחת נשיאותו, את התורה שלו רשמו, היה שם א גאנצער קאסטן עם תורותיו, אך משבדק כמה מהם ומצא שאינם בדקדוק הראוי, בנוסף לכמה דברים שאמר בשם אומרים ונרפסו ללא שם בעליהם, כאילו מפיו הדבר, פסל את כל הקאסטן ולא נשאר כלום מכ"ז.

ויען: כתוב בקטורת "אילו היה נותנים בה קורטוב של דבש, אין אדם יכול לעמוד מפני ריחה", נו, הלא מחפשים כ"כ שיהיה טוב ריח הקטורת, ומדוע אין מכניסים זאת, הנה יש לך כאן דבש שאין אדם יכול וכו', אלא התירוץ הוא: "מפני שהתורה אמרה "לא תקטירו" די תורה לאזט נישט, וכן בזה הגם אם טוב ונפלא בלא הקביעות הזמן, אבל די תורה לאזט נישט, הרי יש זמן תפלה.

ר' אביש נולד בירושלים לפני כ- 140-135 שנה, כשנהיה חתן אצל ר' אריה מרדכי ראבינאוויץ, הנה לר' ארי' מרדכי היה בן "ר' בער קוצקער" והוא סחב את ר' אביש לקוצק, עד שנסע ר' אביש לחו"ל לפילאוו והיה אצל השפת אמת עוד.

והיה ר' משה קוצקער, ור' הערש קוצקער (אביו של ר' שמעיה), קבוצה של (מופלגים). ר' משה היה יכול לשנות כוס י"ש, ולשבת לילה שלימה ברציפות ללמוד מסכתא שלימה בגמרא, ללא לקום אף פ"א, שארפע לערנערס זענען זיי געווען.

ר' חנינא שיף מספר, שפעמיים אמר לו הבית ישראל (בשנות תשטו-תשי"ח) דער טאטע (האמרי אמת) כשהגיע לא"י עוד קודם הקריג, האט ער גערעכנט זיין חבורה אין ירושלים, ואמר שיש ביניהם דריי מיוחדים און איינער פון זיי איז אביש'ל, זיינער א קינד מאכט היינט א שבע ברכות, לאמיר ארויף גיין... והגיע להשתתף בשבע ברכות, פעמיים הי' זה א' של ר' דוד בידרמן (חתן ר' שיע) ב' ר' מוטל ציינווירט.

אודות זקינו הגה"ח ר' דוד אריה בריזל זצ"ל

הסבא ר' דוד בריזל זצ"ל היה מתפלל תמיד כוונתיו. גם בתקופה קצרה במשך השנה, בהם לא היה מניין וותיקין בחסידישע שול, משבועות עד ט"ו באב, היה מתפלל בביהכ"ס אחר. עד שפירש משם ולא היה רוצה להתפלל עוד בביהכ"ס הלזה, סיבת הדבר היתה כי הבחין פעם לאחר התפילה, איך שהשירותים מלאים והרבה רצים לשם אחר התפילה. משראה זאת, סירב לבוא עוד לשם, מחמת כי אין עושים הכנות לפני התפילה רק לאחריה.

סיפר הרה"צ ר' מנחם מונדרר זצ"ל, רבי דוד'ל בריזל היה יושב תמיד על קצה הכסא, הוא לא היה נשען על משענת הכסא והספסל. הנכדים התבדחו ע"ז ואמרו לו – הלא בין כה כבר לא יכול מישוה אחר לשבת על הכסא כעת, מה לכם כי לא תשבו כרגיל על כל הכסא? ורבי דוד משיב תמיד לעומתם: לי מספיק בזאת, למה לי יותר מזה... כאומר הלא בעניני עוה"ז שאינו כי אם פרוזדור לטרקלין, הרי שכמה שאפשר לקמץ ולמטע בהם, עדיף טפ' כך היה חי וכך חונכו צאצאיו.

רבי דוד היה שותה כל בוקר כוס קקאו שחור, תוך שהוא אוכל חתיכת לחם. זה היה הפת שחרית שלו יום יום. גם כשהזקין לא שינה ממנהגו זה. ככל שניסו לשכנעו לאכול משהו יותר טוב העלו חרס בידם. והיה אומר תמיד באותו לשון: אל תתחילו עם המעיים שלי, אי אפשר לשנות אותם מסדרם

אודות זקינו הגה"ח ר' אביש ציינווירט זצ"ל

סיפר דו"ז ר' מוטל ציינווירט ששמע כמ"פ מאביו ר' יהושע זצ"ל, שהסבא ר' אביש ציינווירט היה עוד ילד כאשר התחתן וגיסו ר' בערל קוצקער נסע עמו לפילעוו ואל השפ"א, כששמעה אמו שר' אביש ביפו ועומד להפליג לחו"ל, אם כי שלא היה כלל דין ודברים ע"ז אם יסע או לא, אעפ"כ דאגה האין יהיה לו מאכל לפיו במשך כל ימי הפלגתו באניה, היא לקחה מאכלים המזיקים זמן רב ואינם מתקלקלים, ביחד עם סכום כסף, וקמה ונסעה ליפו.

בהגיעה שמה כשנודע לר' בערל קוצקער שהיא הגיעה ליפו, חשש שברצונה להניאו מנסיעתו, ע"כ ציוה על ר' אביש להתחבא על הגג, משבאה אל ר' בערל ושאלה אותו – איה בני ר' אביש? נענה ר' בערל – הוא כבר נסע והפליג... החלה היא להצטער, אבל מנין לו אוכל וכסף לצרכו במשך ימי נסיעתו? מששמע ר' בערל כך, נענה: א, ברצונך ליתן לו אוכל וכסף, הנה – קרא לר' אביש – רד נא והיפרד מאמך...

בימי מלחמת העולם נסע הסבא ר' אביש פעם שניה לחו"ל, הוא היה גר שם בחו"ל באיזה מחסן צר ועזוב, משהגיע הידיעה לבנו ר' יהושע כי אביו דר במחסן, הבין כי זאת בשל חוסר תקציב לדירה נורמלית, כיון שכן, עמד וכתב מכתב לאביו שיראה לשכור דירה, ואם חושב הוא ע"ד ההוצאות, נשלח לו מא"י מעות ובלבד שיודר בדירה מינימלית, תשובתו של ר' אביש במכתבו חזר היתה, כי אין הבעיה כלל משום חוסר כסף, רק בידוע כי אם ידור בדירה, יוקשה אח"כ לעזוב הדירה ולחזור לא"י, בהיותו במחסן, בטוח הוא כי עוד יחזרו לדירתו שבא"י...

ר' כתריאל כהן, מחותנו של זקנינו הגה"צ ר' יוסלע ציינווירט, (אביו של ר' העניך כהן), היה סוחר בדים, הוא היה מודד, גוזר הסחורות ומוכרם, מנהגו היה לנסוע מידי שנה לקאצק, מחודש אלול עד אחרי שמחת תורה, כל שנה כשחזר לביתו, הנה בדרכו עד לביתו, ראה רק בהמות... זה זורע וזה חורש, עוסקים בחיי שעה ומנחים חיי עולם, אח"כ היה מופרש לגמרי מעוה"ז עד אחרי חנוכה, בהם לא ידע מימינו ומשמאלו ולא הבין מה שדיברו אליו בענייני עוה"ז, לאחר חנוכה היו צריכים כל שנה ללמוד מחדש איך מודדים, ללמוד שמות הסחורות וטיבם ומחיריהם... והיה אומר תמיד, שהוא רק מן הבעלי-בתים שם בקאצק, בהיות והוא אינו זוכה לשמוע מן הרבי אפילו תיבה אחת, הוא רק עומד מרחוק ורואה איך שהרבי פותח פיו און ס' גייט ארויס פונקען פייער, מזה הוא כבר מתלהב כ"כ עד לאחר חנוכה כנ"ל. ע"כ מר"מ ששמע מאביו.

סיפר הגה"צ ר' יוסל ציינווירט: הסבא ר' אביש ציינווירט היה זוכר עוד איך שהחל האמרי אמת את נשיאותו, ושינה זאת בהעמידו זמן התפלה "האלב 8", ומשלחת זקנים נשלחו אל האמרי אמת, באמרו: דער טאטע האט זאך גערעכנט מיט די מוחין וכו',

אביו היה שמו ר' יוזעפ (יוסף) שהיה רב בעיר נאנאש, נאנאש שוכנת כבר במקום מודרני, סמוך לפראג, הוא רצה לעזוב ולעקור למקו"א, אך צדיקים לא הניחוהו לעשות כן, בהיות שע"ז האט ער דארט אויף געטאן אין אידישקייט, ואם יעזוב רבנות העיר מי יודע איזה מודרני או רפורמי יקום ויעמוד ברבנותה של העיר.

ר' יוזעפ נאנאשער ואחיו ר' מיכאל נסעו אל הרה"ק ר' אייזיקל מקאליב זי"ע, הם היו מפורסמים מאד, די גאנצע חסידישע וועלט האט געראשט פון זיי, לאחר פטירת הקאליבער, חיפשו רבי בעבורם, הם הגיעו אל הרה"ק מרופשיץ ואמרו: מיר נעמען אייך אויף אויף א רבי, ביז משיח וועט קומען, ווען משיח וועט קומען, גייען מיר צוריק צו אונזער רבין...

בנו יחידו של ר' יוזעפ, - ר' חיים אורילע - היה אז לפני הבר מצוה, התאונן ר' יוזעפ לפני הרפשיצער את דאגתו ממה שבנו הולך כבר להיות בר מצוה ועדיין אין לו אשה, אמר הרה"ק: אויב אזי, האבן מיר פאר עם א גוטן שידוך, ר' הערש יעקב שעדישבער האט א טאכטער וזה יהיה הזיווג, שענדישבו היתה סמוכה לרופשיץ, שניהם בגאליציה המפוארה, כשהגיע ר' הערש יעקב, אל"ה הרה"ק, מזל טוב, איך האב א שידוך געטאן מיט אייער טאכטער... עם מי - שאל - השיב הרה"ק - עם ר' יוזעפ נאנאשער, לפליאתו שאל רצ": מיט וועמען? מיטן אונגערשן רב? אמר הרה"ק: אויב איר ווילט נישט, האבן מיר גארנישט געטאן... תיכף ענה רצ"י - לא ולא, אם הרבי שידכם הרי שכן יהיה...

קעבור שבוע שבועיים, אמר ר' יוזעפ לר' צבי יעקב, מיינ חיים אורילע גייט שוין אן טאן תפילין, און איך וויל ער זאל אן טאן דעם טלית אין איין טאג מיט די תפילין, התעקש רצ"י והלא נותנים לכתולה י"ב חודש? הגיב ר' יוזעפ - אז די כלה האט נאך נישט קיין העמד, דארף מיינ חיים אורילע בר מצוה האבן און נאך נישט האבן קיין ווייב? כיון שכן הסכימו והיה החתונה בשעתומו"צ.

הזוג נשארו בגאליציה, ור' יוזעפ צויה לבנו יחידו לבל יחזור בשו"א "אין ארץ הטמאה" על הונגריה, כשחזר ר' יוזעפ לביתו, וסיפר לרעייתו על שידוכו ונישואיו של חיים אורילע, תמחה: איין בן יחידל האב איך שוין, האב איך נישט געדארפט זיין באיי די חתונה? השיב לה ר": אל תדאגי, יהיה לך יתור טוב בעולם העליון למעלה...

בהיות וחלתה מאוד, לא שמעו אליו והביאו את ר' חיים אורי שלא בידעתו של אביו, משראתה אותו אמו, ותחי רוחה עד מאוד, הגיעו וסיפרו לר' יוזעפ בבית המדרש, כי בנו יחידו, שלא ראה מכבר, נמצא אצל אמו, במקום לבוא ולברכו ב"שלוש עליכם", הגיע הרים מקל וצעק עליו: הלא ציוויתי אותך לבל לבוא לארץ הטמאה ושלחו משם.

ר' חיים אורי היה מצויין בהכנסת אורחים באופן נפלא, היו לו קישאלאך ומזרונים, עליהם היה משיב כל אורח שהוצרך לשניה, כל אורח שהגיע לריישא, כבר ידעו לשלחו אל רבי חיים אורי, פעם לאחר שהשכיב כבר את כל האורחים, הגיע אורח נוסף שאמר שאינו יכול לישון ללא כרית, כל הכרים כבר חולקו, ונשאר רק כרית קטנה תחת ראשה של הרבנית שישנה במיטתה, ניגש רבי חיים אורי אל מיטתה, ומשגרגש כי שנתה חזק, האט ער זאך ערלויבט ארויס צו שלעפן די קישאלע מתחת ראשה אך היא נענתה ואמרה: האב איך שוין איין

קישאלע, נעמסטע מיר דאס אייך צו? השיב רח"א: אין קבר וועט דיר זיין ווייכער...

קודם פטירתו אמר רח"א לבנו ר' הערש יעקב: אז מי וועט מיר קומען זאגן אין קבר אז דו האסט געבויעט א שיינע דירה אזי ווי די גבירים, וועל איך גאר נישט האבן פון דעם, אבער אז מי וועט מיר קומען זאגן אז דו האסט אסאך "שטרוי זעק" (מזרונים) מיט קישאלאך עבור אורחים, דאס וועט מיר ווארעמען אין קבר...

ואכן ר' דוד'ל היה מספר שאביו קיים זה בהידורים רבים, עד כדי כך שלאחר נישואיו של ר' דוד'ל עם הסבתא פייגאלע זי"ה, בתקופה הראשונה שהו אצל אביו - ר' הערש יעקב - אשר לגודל חביבותם אצל, רצה שיהיו בסמוך לו, הסבתא שבאבה ממשפחה אדמו"רית והורגלה לסדר וניקיון, לא יכלה לסבול את הלכלוך והבאלעגאן מכל האורחים שהיו בביתו של ר' הערש יעקב חמיה, שם אכלו וישנו, היה אורח אחד שממש הגעיל אותה בעת הסעודה, עד שלא יכלה לאכול, והלה התיישב שם תמיד כשישבה לאכול, עד ששאלה אותו פעם (וביקשה ממנו שילך כעת), נענה הלה ואמר: אני קבוע עוד לפניך, את אורח כאן... מששמעה כן, לא יכלה להתאפק, ניגשה לחמיה וסיפרה לו דברי האורח, נענה רצ"י ואמר: אמנם הרי כך הוא האמת... עד שלבסוף פעלו שלפחות לא ישב בסמוך ולא יפריע לה כ"כ.

לפני פסח אמר הרה"ק מרופשיץ לר' צבי יעקב: שיינקט מיר אייער פאר פאלק אויף פסח, ולקחם לביתו על כל ימי הפסח מליל הסדר עד אחר יו"ט אחרון ש"פ, והשתעשע עמם, ר' חיים אורילע היה מספר כי במשך ימי החג קיבל כוחות אדירים, גאר גיוואלדיג... וא' מהדברים שסיפר היה במשך החג היו בבחי' מכנים ואינו מוציא... ממש כמו באכילת המן...

בהגיע יא"צ הראשון של הקאליבער, נסע ר' יוזעפ על הציון, התלהב שם מאוד ומרוב מרירות קרע שוב קריעה על הרבי, כשחזר לביתו והרבנית ראתה הקריעה, לא קיבלה מה שאמר שזה מרוב מרירות על הרבי היא החליטה שהבן יחידל נפטר, וכל הסיפור על שידוכו ונישואיו בדיו... עד שחלתה און פון טאג צו טאג איז זי פשוט געווארן איינגעצאמט, והרופאים אמרו שלא יעזור כלום, אך כשחפצו להביא את ר' חיים אורי לאמו, לא הרשה ר' יוזעפ, כי הלא ציווהו לבל יבוא לארץ הטמאה...

מספר הגה"צ ר' אביש שליט"א: זקנינו הגה"ח ר' דוד אריה בריזל היה פעם אחת בטשורטקוב ומספר היה על כך שזכה להיות בעריכת השולחן ביום הפורים אצל ההייליגער טשורטקובער, ומציין היה בהתפעלות כי הטיש ארך במשך כשש שעות... ושמה תאמרו כי שרו הרבה נגונים וזמירות בטיש הלזה, לא ולא, שרו רק שושנת יעקב ורגנו צדיקים...

כל ה"טיש" היה "דביקות"... והציבור עמדו וראו והתבשמו בנועם קדושת הדביקות...

סיפר דו"ר ר' יוסף ציינווירט זצ"ל - ג' ויקרא תשס"ה ר' דוד אריה בריזל כשהגיע מחו"ל והיה בחיי עולם, שם למד, ראה שם ב' ילדים או נערים, שוועסטער קינדער, ר' יהושע ציינווירט ור' יעקב פריינד, שלמדו יחד כמדומה והי אומה, איך האב שוין יעמאלד געלייגט א אויג אויף זיי, שצריך הוא את שניהם

החתנים אצלו, וכך הוה. **די** באבע פייגאלע האט נישט געהאט קיין תעודת זהות, ווייל מי האט איר נישט געוואלט מאכן א ת"ז אן א בילד, ולא רצתה להצטלם, באומרה: דער טאטע (ר' נטעלע) אמר, אויף יעדן בילד איז שורה א קליפה.

אצלינו הקפידו שלא להצטלם, בטח. ובכלל כל ענין התמונות בחתונה ואירוע, בא מחסרון באמונה, כי אנו מאמינים שכל מה שנעשה בחתונה וכו' נעשה למעלה, ולאחר מאה ועשרים נראה למעלה, ואילו התמונות בא מזה שאין מאמינים כ"כ, וחושבים אחר החתונה, וואס איז געבליבן פון די גאנצע זאך? אין קעשינע! ע"כ מדברי ר' יוסף.

אביו ר' דוד אריה היה בן ר' צבי יעקב ב"ר חיים אורי ב"ר יוזעפ (יוסף) מנאנאש, ר' יוזעפ זה ואחיו ר' מיכאל נסעו אל הרופשיצער הראשון, ואחר פטירת הקאליבער נסעו אל הרופשיצער ואמרו לו, אנו נוסעים אליכם עד ביאת המשיח, וזא נשוב אל רבינו הקאליבער.

לר' יוזעפ הי' בן ר' חיים אורי (כנ"ל), והי' מגיע ומתקרב יום הבר-מצוה שלו ועדיין לא מצא עבורו שידוך, ונכנס אל הרופשיצער והתאונן בפניו שבנו חיים אורי עוד מעט קט יהיה הבר מצוה שלו ולא יהי' כבר נשוי, ואמר הרופשיצער, הלא לר' הירש יעקב (אשר על שמו הי' נקרא הבן של ר' חיים אורי אבי ר' דוד ארי) משענדישץ יש בת, ושלחו לקרוא לר' הירש יעקב, ואמר לו הרופשיצער, הירש יעקב, מיר האבן געמאכט א שידוך פאר אייער טאכטער, ושאל מיט וועמען, ואמר מיט ר' יוסלע אונגרישער (נאנאש הוא באונגרי), ואמר הרופשיצער אליו, ר' הירש יעקב, אויב סי' געפעלט אייך נישט דעם שידוך, וועל איך אייך ארויס לאזן פון דעם, וענה, ח"ו, ח"ו, הרבי עשה שידוך ולא ימצא חן בעיניך.

וישבו שם החבריא ודיברו וחיפשו מקור על המנהג שעושים סעודה ויו"ט ביום יא"צ, ואמר ר' יוזעפ מקור לזה, שזה רש"י ביבמות דף קכב. וז"ל: "לתלת ריגלי וכו', ובתשובת הגאונים מצאתי, כל הנך ריגלי דאמוראי היינו יום שמת בו אדם גדול קובעים אותו לכבוד, ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבצים תלמידי חכמים מכל סביביו ובאים על קברו עם שאר העם" עיי"ש, ואמר ר' הירש יעקב, שוין, האבן מיר שוין געהערט א דבר תורה פון מחותן, ונסע ר' יוזעפ לנאנאש ור' הירש יעקב לשענדושיץ,

קעבור זמן קצר והתקרב יותר זמן הבר מצוה, נסע ר' יוזעפ אל ר' הירש יעקב באומרו שצריך כבר לעשות החתונה, כי מתקרב יום הבר מצוה... וענה, ואמר לו ר' הירש יעקב, ביום הבר מצוה יהא בע"ה החתונה, וכך הוה, והרופשיצער הגיע באחד מימי השבע ברכות ורקד עם החתן ועם הכלה, ואח"כ אמר בזה"ל: "שיינקט מיר דעם פאר-פאלק אויף פסח". שרוצה את הזוג שיהיו אצלו על פסח, ושמוחו מאוד, ואכן היו שם כל ימי הפסח, וכשחזר ר' חיים אורי, אמר "דער רבי האט אונז געגעבן צו פארזוכן א טעם מן, ס'איז געווען נבלע באיברים, א גאנצן פסח ממש כמו המן..."

עוד סיפר הגה"ח ר' אלעזר בריזל אביו ר' דוד ארי היה גר בחו"ל, והמשפחה שלו היה "גליקלעך", והי' לו שם כבר ארבעה ילדים, והמשפחה רצתה לקחתו לעבודה בצבא, ונהי' חולה וכשהגיע הרופא אמר "ער וועט געזונט ווערן, און ער וועט דינען", וראה שכעסם גדול עליו, אזי החליט לנסוע לא", והלך

רבי. שאלו הוא – וואס פאלט איין ככה? ענה רבי יהושע: שמעתי בכולל שהשאצער צריך להגיע, און ס' וועט זיין פאר מיר א כבוד אויב איר זענט דאס...

משמע השאצער רבי דברים אלו, תהא בזה על קנקנו, והחלו לשוחח שעה ארוכה. מיני אז נקשרו זל"ז באופן מיוחד, **שעות על גבי שעות היו משוחחים יחד הן בעניני דעלמא והן בעניני עבודה, בתורה הלכה וחסידות. יהיה מה שיהיה.**

סיפר ר' יעקב חנון שליט"א בזכרוננו שבבחרותו היה בשעת מעשה בעת הלווייתו של רבי יהושע ציינווירט, ושמע בעצמו איך שהגה"ח רבי אברהם הערש כהן זצ"ל אמר בשעת ההלוויה על דירתו של רבי יהושע: אז מי וועט דארט אפ שיין די קאלאך, וועט נישט אראפ גיין קיין קאלאך, נאר פרי מגדים'ס...

צריקה בעין יפה

סיפר ר' ישראל יצחק כהן, כי אביו ר' אברהם הערש כהן סיפר לו על רבי יהושע ציינווירט זצ"ל שהיה פורט את המעות שרצה לתת לעני לכספים חדשים, בכדי שהעני ישמח באופן כפול, לא רק על עצם הנתינה, אלא גם על המעות החדשים והמבריקים...

הכמת חיים

יהודי אחד הגיע אל רבי יהושע להתייעץ עמו עד דבר השקעת כספים ב'מניות' האמורה להביא רווחים גדולים. סיפר לו רבי יהושע: היה פעם יהודי שלוח משכינו כף, ולמחרת החזיר שתי כפות. מששאל מה פשר הכף השני, השיב הלה כי הכף שלוח הולידה כף נוספת. גם כשעמד ושאל האיש זה שכף יוליד, לא לקח השכן את הכף ויהי כן. לאחר כמה ימים חזר ושאל קערה, וגם אז חזר הדבר על עצמו, הוא החזיר לו שתי קערות, הלה אינו מבין פשרן של דברים, והשכן אומר שנוולד קערה נוספת. לאחר כמה ימים לוח סכין ושוב החזיר לו שני סכינים.

באחד הימים ביקש ללוות את הפמוטים של כסף, שמח המלוה – למחר יולידו לנו פמוטים נוספים... אך עבר יום ושנים והשכן אינו מחזיר את ההלוואה. משהתקרב השבת וכבר צריכים להפמוטים, פנה אל השכן ושאל על הפמוטים, לפליאתו נענה השכן ואמר: הפמוטים מתו. איך יכולים פמוטים למות? – שאל המלוה בפליאה – והשכן השיב: "הילודים למות" אם יכולים להוליד יכולים למות ג"כ.

כך סיים רבי יהושע: שמע נא! הנך מספר מהשקעה במניות, ואתה אומר שהדבר מכפיל את הכסף, הנה כלל זה יהא נקוט בידך, "הילודים למות", מה שנוולד – יכול כך גם למות...

מספר ר"א בר"י ציינווירט, על הסבתו מרת ברכה ע"ה פעם כשחזר בנה ר' יענקל זצ"ל בילדותו מן החיידער, ביקש מאמו שהוא רוצה שיקנו גם לו "חולצה" עם "קאָלנער" כמו שיש לחבריו, בימים ההם היה זה לבוש מודרני, משמעה אמו את בקשתו, פרצה בבכי זמן רב כשדמעות רותחות זולגות מעיניה ללא הפוגות: מה פשעה ומה חטאתה שבנה ירצה דבר כזה! משראה את גודל צערה של אמו, חזר בו ר' יענקל ואמר להרגיעה: איך וויל שוין נישט... אך העלה חרס בידו, היא לא נרגעה כלל באמרה: הנך אומר כך כי אינך רוצה לראות אותי

שורה של מבקשים, כגון ??כמדומה?? אשה אחת צעקה רבי... ושאל הצאנזער רב "וואס איז?". וענתה שבכל יום היא מוכרת ביצים ומהכסף היא קונה עוד ביצים למכור למחר, והיום הגיע חתול ושיברה את כל הביצים, ואין לה כסף כדי לקנות ביצים למחרת, ושאל הצאנזער רב, כל הביצים נשברו, לא נשאר אף אחד שלם, ואמרה כן, לא נשאר אף אחד, ושאל הצאנזער רב, כמה הי' שוה הביצים, וענתה כך וכך, ואמר לגבאי "שרייב קאָפּ" [שיכתוב לה שייק על סכום זה], וכן הי' עוד כמה מבקשים כאלה, ג, רואים אח"כ את התפלה הבוררת בהתלהבות של הצאנזער רב.

הנאבע פייגאלע סיפרה שבאבע הינדא [אמו של ר' נטעלע, אשת ר' אריש בן האריה דבי עילאין] כשהיתה מעירה את הילדים בבוקר, "שטייט אויף צו עבודת השם", נפלו מהמטה מרוב יראה ופחד.

היא (הבאבע פייגאלע) היתה מקבלת כל שבוע קצת קמח, ע"י גיסו של בעלה ר' דוד אריה, (אשר הלה היה פעיל, והיה לו הרבה), ומזה אפתה בולקאלאך לשבת, ונתנה כמה מזה לר' ישעיה חשין, כי הוא היה המלמד של בניה ר' אהרן ור' זלמן, ופעם שמע ר' אלעזר ז"ל מאחד מבניו של ר' ישעי, שהיה תקופות שלא היה להם כלום, והבולקאלאך שהכניסה לו הבאבע פייגאלע, זה אחז אותם לכל השבוע.

וכן בכל ר"ח נתנה לו כסף, ואחרי שנפטרה, בתוך השבעה, קם ר' אהרן (בנה) משנתו ואמר, שכבר אינו יכול לישון, ואח"כ בבוקר שאל אם ר' ישעי חשין חי עוד, וכששמע שעוד חי, נרגע, וסיפר שאמו באתה אליו בחלום, ואמרה לו, למה לא שילם בר"ח אחד הכסף לר' ישעי, והמעשה היה שבפעם ההוא נאבד לו הכסף באמצע הדרך, וע"כ חזר ולא סיפר כלום, והיא צעקה עליו, למה לא שילם, ושוב לא היה יכול לישון, והלך לר' ישעי ושילם לו הכסף, וביקש ממנו שיאמר "התקבלתי", וימחול על שלא נתנו לו אז. וצדיקים אמרו שזה מראה המעלה שלה, שמיד בתוך השבעה כבר גמרו כל הדין שלה, ונשאר רק מה שפ"א החסירה מליתן כסף לר' ישעי (והוסיף ר' אלעזר, שהוא זכר זאת הטיב ממשי).

כשהייתי בן ארבע, בערך בן ארבע, נסעה אמי ע"ה אל החתונה של אחי ר' חיים בחו"ל, ולקחה אותו ג"כ בכדי שאזכה להכיר את הסבא ר' נטעלע (מויעליפאל), ואכן האחים האחרים שנולדו כאן בארץ ישראל לא זכו להכיר, ואני זכיתי אז לראותו ולהיות אצלו, והיה נותן לי כל יום כמה פרוטות כסף לחשק בהם, פעם בליל שב"ק כשחזר מביהכ"ס והייתי בן ארבע בערך, מצאני משחק עם המטבעות, ויאמר אלי (בער מאוד בהדברים, ואמרם בהתלהבות ובעניינות מיוחדת שלא שיין להעלות על הכתב): "אלעזר! ס'דאך היינט שבת! שבת טאר מען נישט האלטן קיין געלד!" הדברים נכנסו כ"כ אין מיינע ביינער ביז היינט.

אביו הגה"ח ר' יהושע ציינווירט זצ"ל

סיפר לי ר' יוחנן ציינווירט ב"ר יוסף:

השאצער רבי – חמיו של הטשאקווער זצ"ל – כשביקר בארץ ישראל, התפלל מנחה ומעריב בביהכ"ס חב"ד שבמאה שערים, שם היה מתפלל גם רבי יהושע ציינווירט. בפעם הראשונה, תיכף כשהגיע, עדיין לא הכירו זא"ז. רבי יהושע ששמע בכולל ר' השאצער רבי הגיע, כשראה אותו בביהכ"ס, שיער בדעתו כי זה צריך להיות השאצער רבי. לאחר התפילה ניגש אליו בברכת שלום עליכם כמו לכל אורח. אחר כך שאלו אם הוא השאצער

אל השינאווער (ר' משה בן ר' יחזקאל משינאווא), ואמר לו השינאווער, אותך היה גם אבי מרשה לנסוע לא"י, **אח"כ** נסע לאוהל על ציון הישמח-משה, ומצא שם את הקדושת יו"ט, והקדושת יו"ט בירכו, והי' שם עוד יהודי וביקש שיברך גם אותו, ונענה הקדושת יו"ט, "בין איך דען א בענטשער? דעם זיידנס אן אייניקל וויל פארן קיין א"י, און ער דארף ניצל ווערן פון גוישע הענט, האב איך עם געבענטשט", ומזה ראה כי גם הקדושת יו"ט מסכים שיסע, ונכנס אל אשתו (די באבע פייגאלע) ואמר שהולך לנסוע לא"י, ושאלה מה יהיה עם הבנים מי ילמדם, כי עד אז היה הסבא ר' נטעלע מוועליעפאליי (חותנו של ר' דוד ארי) מדריכם, והי' לו הדרכה חזקה מאוד, עד כדי כך שכל העיר היו צריכים ללכת אפ געשארן די האר (הנשים), ופעם ראה את בתו מדברת עם בעלה ר' דוד ארי בימי השבע ברכות משהו שלא הי' נחוץ כ"כ, וצעק עליה, "איך האב דיר געגעבן א מאן, צו קאָלקאטשען? צו לערנען, זאל ער גיין לערנען, וממילא מעתה מי ידריכם, וענה שאין זה נפק"מ לו, הוא נוסע, והשאיר אותה עם הילדים, והיתה לפני לידת בתה מרת ליכטנשטיין ע"ה נוסע, ולכן החליף המשפחה שלו לברזיל, דהיינו ב"ר יוזעפ ז"ל (בר"ה), והיא הלכה אל אביה ר' נטעלע, ולכן נקראה ליפשיץ שכן הי' משפחת ר' נטעלע כמו הסבא הארי דבי עילא, ואח"כ בעת לידת הבת הי' קשה מאוד, וצעקה "רבש"ע, אז דו שיינקסט מיר דעם לעבן, פאר איך צו מיין מאן אין א"י", ונושעה, ונסעה לא"י כעבור כמה חדשים, ואח"כ היה להם כאן עוד ארבע בנים.

אמו קמה ממיטתה באיזה יום ואמרה שר' אלעזר מרישא נפטר, ושאל אותה אביו, למה היא אומרת כן, וסיפרה שהגיע אליה בחלום ואמר שתקרא את שם בנה שיוולד לה על שמו, וציווה לה בעלה (אביו) שלא תספר זאת לאף אחד, וכעבור זמן קצר הגיעה הידיעה שאכן נפטר ר' אלעזר מרישא באותו לילה שאמרה כן, וזה היה שש שבועות לפני שנולד, ואכן קראוהו ע"ש ר' אלעזר מרישא.

אביו ר' דוד אריה היה נוסע אל השינאווער הראשון (ר' יחזקאל).

השינאווער הוציא פעם דיבוק, והמעשה הי' שבאו אליו וספרו על ילדה אחת שיש בה דיבוק, וצויה שתהיה בעזרת נשים בעת שינהיג סעודת השל"ס, ואכן העלו אותה לעזרת נשים, ור' דוד ארי עמד על החלון ליד העזרת נשים, וכשהתחיל השינאווער הפיוט "בני היכלא" התחילה לצעוק "ער שטעכט מיר, ער קוועטשט מיר" ומרוב פחד נפל ר' דוד ארי מהחלון לארץ, ולמחרת ביום ראשון שלח השינאווער את הגבאי אל קבר אחד בבית החיים, שיאמר לו "גענוג שיין..."

ור' אלעזר מרישא מצא את השינאווער אח"כ, והוא היה קורא את השינאווער "סטרופקובער רב" כי היה מקודם רב בסטרופקוב, ואמר ר"א לשינאווער "סטרופקובער רב, איר האט ארויס גענומען א דיבוק" וענה השינאווער "אני הוצאתי? הגבאי! והמשיר ר"א, הבה נראה איך שתוציאו את הדלות מהחסיד, [היינו שחסיד לא יהיה דל ועני], ואמר, שזה קשה מאוד, ועכ"פ פעל על עשיר שלא יאבד את עשירותו.

אביו של ר' דוד ארי היה כאמור ר' צבי יעקב, והוא היה נוסע עוד אל הצאנזער רב, והיה אומר שכאשר נוסעים אל הצאנזער רב לתפלת ערבית, רואים שלשה דברים, א, רואים את השיעורים שלו לפני מעריב, ב, רואים כשנכנס להתפלל עומדים

בצערי אבל איך זה שתוצה כלל לבוש מודרני? בכייתה גדול כ"כ עד שבאותו לילה לא יכול היה יענקל לאכול כלל, לרוב צערה של אמו ופנה לישון ללא ארוחת ערב... זה שמעתי מיענקל בעצמו.

זכורני כל שבת כשהיינו - הנכדים - באים אליו, אל ר' יהושע - היה בוחן אתנו מה למדו במשך השבוע, אחר כך היה לוקח כמה סוכריות, כורכם בנייר ונותנם לנו, היה לנו חשק ומתיקות גדולה לבוא להיבחן אצלו.

אני בעצמי הייתי שובב בילדותי והסבתא ברכה ע"ה הייתה זועקת עלי לפעמים, ותמיד כשקרה כן היה הסבא מרגיע באמרו: אברהם איז א גוטע קינד... היה מתיקות להיות במחיצתו. (א' הנכדים)

סיפר דו"ר ר' מוטיל ציינווירט ז"ל שהגאון ר' חיים קרייזוויט ז"ל היה אומר לו הרבה פעמים, כשעליתי בפעם הראשון לכולל גאליציה, סברתי כי עומד אני לדבר עם פקיד כלשהוא, נישגתי אל רבי יהושע ציינווירט וכך סחבתי את השיחה עמו למעלה משעתיים, חשבתי כי מדבר אני עם פקיד, והנה דיברתי עם עילוי.

סיפר בנו הרה"ח ר' מוטיל ז"ל: היה מאנשיו הנלהבים של הצדיק רבי דודל בידרמן ז"ע, וכל ימיו בער הימנו, זאת למרות שהכירו רק בימי בחרותו, שכן הרה"צ נסתלק בין אירוסיו של ר' יהושע לנישואיו.

כאשר הגיע הרה"ק רבי שמחה בונם מאוטוואק-וורקא זצ"ל לירושלים, ושמע על שקוראים לו רבי דודל, התפלל על כך וסיפרו לו שעם בואו התנה שאינו רבי, הן שיקראוהו בשמו, והן שאין הם חסידיו אלא אנשיו. מששמע כן הרה"ק רש"ב, אמר תיכף, אם כן גם אנכי לא מרשה לקרוא אותי אלא בשמי, ועמד על כך ואכן היו קוראים לו "ר' בונמל"...

עד כדי כך היה גודל התקשרותו אליו, בעת זקנותו של ר"י כאשר לא היה בכוחו להרחיק לכת לתפילה עד לחב"ד, והעדיף להתפלל בביהמ"ד טשאקווע הסמוך לביתו, ולאחר התפילה היו נוהגים לשוחח קצת בעבודת ה' ובדרכי הצדיקים. התפלל שם גם ר' יוסל וויינשטוק, שגם הוא היה מאנשיו של רבי דודל. וכאשר נסובה השיחה על הרה"צ, היו נשארים שם לספר ולהיזכר ממנו, במשך שעה ומחצה ברציפות, ללא גוזמא. פעם נענה הסבא ר"י ואמר לר' יוסל: אינך נותן לי עוד לבוא לכאן, "דו לאזסט מיר נישט קומען דא מער"... התפלל ר' יוסל, מדוע ולמה הנך אומר כן, ח"ו וכי לא ארצה שתבואו להתפלל כאן? נענה הסבא ואמר: אתמול לאחר ששוחחנו ונזכרנו ארוכות מרבי דודל, כל היום הייתי טרוד במחשבותי...

אנשי רבי דודל היו מפליאים הרבה את תפילותיו ובמיוחד את הובכסן שהיה הרה"צ משתתף לפני קונו בתפילות הימים נוראים. בחפצי לשמוע זאת מהם, פניתי לר' פנחס אליעזר פקשר ז"ל וביקשתי שיחזרו בפניי על הובכסן של רבי דודל. רפ"א אמנם ביקש להתחיל, אך תיכף פרצו דמעות מעיניו, ולא יכל לחזור על כך. כעבור תקופה ביקשתי בשנית, ושוב החל אך לא יכול להתאפק ופרץ בבכי, וכך גם בשלישית עד שנענה ואמר לי: אינך חפץ אלא לצערי, שכן יודע אתה שאני יכול והנך מפציר בי לחיים. מדוע לא תיגש לאביך ותבקש הימנו שישורר לפניך כפי שאמר רבי דודל. השבתי לו: וכי סבור הנך שאכן טרם אבקש ממך לא אנסה אצל אבי, אמנם

ביקשתי הימנו זה כמה פעמים, אך כל פעם שרק התחיל פרצו זרמי דמעות מעיניו ולא יכול להמשיך, לכן פניתי אליו...

עם זאת, אל כל רבי שהגיע לירושלים לזמן רב, היה רבי יהושע נכנע כליל ובא לתפילותיו ולשולחנותיו בהתבטלות גמורה כחסיד לרבו. כך היה כשהגיע השאצער רבי ז"ע מלונדון. וכן אצל הרבי מאמישינוב ז"ע. גם כשהגיע הסאטמער רב לירושלים וערך כאן את הימים נוראים, השתתף ר"י בכל התפילות, מר"ה ועד אחר שמחת תורה. (וואף לקח עמו את נכדו הילד - ר' מוטל שור, שהיה מתגעגע אחריו עוד בילדותו: היכן הרבי שזועק תמידין כסדרן "אוי ווי, אוי ווי"...) [מתי שרק לא היה בשעות עבודתו בכולל, היה תיכף פונה ורץ לשם].

השאצער רבי כשהגיע לירושלים, לא סיפר מי הוא, ולפנות בוקר נכנס ראשון לביהמ"ד (חב"ד?) והתיישב בספסל דרומית מקום ראשון הסמוך למזרח. שני אחריו נכנס הסבא ר"י. משנכנס והבחין באורח, נתן לו שלום והוסיף: האם אתם השאצער רבי? הרבי השתומם האין זה עלה כן ברעיונו, והשיב ר"י: כי בתוקף עבודתי בכולל גאליציע שמעתי כי השאצער רבי עומד לבוא לכאן, וכאשר הנני רואה אתכם כעת "פאסט דאס מיר אז איר זענט דאס"...

מיני אז התקשר אליו למאוד, עד כדי כך שכאשר חזר למעונו בחו"ל ופגש בר' דוד פרקוביץ הירושלמי ששהה באותה עת בחו"ל, ששאל אותו: מה הבאתם מארץ ישראל? נענה הרבי ואמר: יש לי שם ידיד (???) שכל הנסיעה היתה שוה ולו רק בכדי להיפגש עמו...

בביהמ"ד חב"ד בשכונת מא"ש שם התפלל שנים רבות, כל אימת שהוצרכו למגיד שיעור, לאחת השיעורים שהיו שם, היו מבקשים הימנו, ועל אתר היה מוסרו. גם אם היה זה במאמר חסידות וכדומה.

בכל אסיפה או התועדות רבתי שהיה שם, היה סדר בין המדברים מי קודם ומי אחריו. הבחנתי כמה פעמים שבסימו של דרשן אחד, עומד הסבא ממקומו ויוצא לחוץ עד שמסיים הבא אחריו את דרשתו, ורק אז נכנס וחוזר למקומו. פעם שאלתי: אבא, מדוע? נענה ואל: הוא אומר דא"ח בגרף של רע"י.

למד עם בנו ר"מ בכל בוקר, בחורף לפני ותיקין, ובקיץ שלא התפלל ותיקין, לפני התפילה. ועם נכדו ר' מוטל שור בכל ערב.

סיפר רבי מאטיל כי אביו רבי יהושע אמר כך: הפראנקפוטער אמר: לקבל יסורים באהבה עוד מצאנו וראינו אצל השיינע אידן, אבל דיינקען פאר גוטס דאס איז זעלטנס... [לא מצאנו אף אצל גדולים].

ולכאורה יש להתבונן מה פשר מאמר זה, ומדוע המקבל יסורים באהבה אינו גם מודה על כך, מדוע זה נחלק הענין למחצה.

וביאר רבי יהושע, משל למה הדבר דומה, נהוג היה לפני שנים רבות בעיריות שונות, כי החולה המסוכן שאין מי שיטפל בו וכבר אין סיכוי להחלמתו בכוחות עצמו, עמדו ונשאוהו לעבר האשפות שמוחוץ לעיר, שם התגולל עדי נפח נשמתו. פעם עבר יהודי ברחוב, והבחין בזקן חולה ותשוש השוכב לו למרגלות הרי הזבל באין אונים, עוד מעט ותעלה נשמתו השמימה. מעיו המו עליו ולבו הזהב לא נתן לו להמשיך בדרכו, ניגש אל הזקן החולה, הרימו ונשאו לעבר ביתו, ניסה להאכילו ולהשקותו כפי האפשר, קרא לרופא על הכליות, ולרופא עינים, רופא אזניים, וכנהה דאג לכל צרכיו ומחסוריו עד החל הישיש לחזור לחיים ולהשתקם מאנושות, כך

עבר כמה חדשים שבעל הבית טורח בשבילו בכל כוחותיו, עד שהבריא הזקן וחשב כבר לעבור לביתו שלו, אמר לו בעה"ב, לא ולא, אם כי הבראת אך עדיין טוב לך להשאר כאן עוד חודש ימים, בכדי שתחזור גם לכוחותיך עצמך ורק אז תחזור לביתך להסתדר לבדך.

באחד הימים פגש מכר באותו זמן, ושאל אותו: מה אומר הנך כלפי בעל הבית שמארח אותך? השיב הזקן: הנני מלמד עליו זכות... תמה הלה עד מאוד, מה פירוש דברך שיש לך ללמד עליו זכות. והשיב אותו זקן: כי כשנותן לי מרק והנני טועם הימנה, הנני מבחין שאין בה מלח מספיק כפי הראוי להיות, ואינו ערב לחיכי, עד שאני לוקח בעצמי קצת מלח, מערב במרק, ורק אז המרק מקבל טעם טוב...

כך - סיים רבי יהושע וביאר - מי שמקבל יסורים באהבה אינו מודה, זה לו יסורים ומקבל אותם באהבה, אכן גם זה מדריגה, אבל אין זה כלל וכלל דיינקען פאר גאט, מי שמודה לה' אין כלל מקבל יסורים באהבה... ודוק.

הוסיף רבי מאטיל מעצמו ששמע פעם עובדא נפלאה בענין זה: סבתא הלכה עם נכדה הילדה לציון של צדיק אחד. בדרכם האריכה הסבתא בדברי נועם בטוב טעם על גודל קדושת מקום הצדיק, ועל העת רצון ושאפשר לפעול שם ביתר עוז ותעצומות, וכי הקב"ה שומע תפילת כל פה, ויכול הכל, ושעל כל דבר יש לבקש הימנו יתברך וכהנה. לאחר שסיימו את תפילתם במקום, וביקשו לפנות ולחזור לביתם, שאלה הסבתא את הילדה, האם על כך וכך זכרת לבקש? השיבה הנכדה בשלילה והוסיפה לשאול את הסבתא האם את כן ביקשת על כך? לא! השיבה. מדוע? שכן התחלתי מקודם להודות להש"ת על כל הטוב, ועדיין לא סיימתי להודות על כל הטובות, ואיך אוכל לבקש...

סיפר הגה"ח ר' יוסף ציינווירט זצ"ל, שבבאגליטון שלו אמר לו אביו (ה"ה אב"ז ר' חיים יצחק יהושע זצ"ל) בוא ואומר לך מה שאמר לי ר' משה קוצקער להבאגליטון שלי, שאמר לי אז, מה שאמר לו החידושי הרי"ם להבאגליטון שלו, ששבת הלא הוא מקור הברכה, וכל ההשפעות של ימי השבוע הוא משבת, ומיניה מתברכים כל שתא יומין, והנה בהחתונה הרי מעתה מתחיל לקחת רחיים על צווארו, דאגת הפרנסה, ובמשנה באבות איתא כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, ולכן בשבת קודם החתונה שאז בא כל ההשפעות, נותנים עלי לחתן, לומר לו "דו, גיי נאר צו צו די תורה, און מ' וועט דיר שוין בארוואפן מיט אלע גוטע זאכן", (היינו מה שזורקים עליו הממתקים.)

ר' משה קוצקער אמר על עצמו אחר שחזר מאמריקה שהוא כבר לא אותו ר' משה, הוא כבר משה אחר...

סיפר הגה"ח ר' יוסל ציינווירט פעם בהיותי אצל ר' יידאלע הורוויץ (דייקוב), האט ער זאך זייער געבייזערט ע"ז שמתרבה המותרות והלוקסוס, דכידוע לא היה לו ילדים ולכן הי' עסקן וחיתן יתומים ואלמנות, ואסף מעות עבורם, ואילו הם קונים בזה לוקסוס וכו', ואמרתי לו, איך האב א מעשה פון מיינ טאטן אויף דער ענין, ורצה לשמוע (כידוע היה לו חביבות מיוחדת על ר' שיע, איך ווייס נישט פון וואו ער האט ער געקענט, אבל מאוד הי' חשוב אצלו), וסיפרתי לו, שפעם הלכתי ברחוב מצאני איש אחד

ז"ל סיפר לי כי בילדותו שאל לאביו ר' יעקב יצחק בלילה: אני רעב, מה אוכל לאכול? השיבו אביו - ה' יעזור, נראה מחר!

הגעגועים של הסערק היה כמו מלך, לו הביאו "פארטעגאל" (תפוח) והקליפה זרק, עשרות אנשים - ללא הבדל בין טיבם - עמדו בכליון עינים לזכות בהקליפה לשלל נפשם, פעם תפסו ר' דוד זעליג בהיותו ילד ולקחו לחיידער שם יאכלנו ברעבוננו, הרבי שהבחין בזה - לקחו הימנו ואכלו, כ"כ היה הרעב והבלבול הדעת, ובזמנים כאלו ישבו ולמדו ביגיעה גדולה כ"כ.

סיפר נכדה הג"ר ר' יוסף גבירץ שליט"א:

אמי [של המספר, רבקה ע"ה] עד היותה בת י"ח שנה, היתה סבורה בתומתה כי כל האבות קמים בחצות ויושבים בבכיות עם ספר התחינות והתפילות 'שערי ציון', עד שיצא לה להזכיר הענין עם אחת החבירות, והלה תמנה עד מאוד: וכי כך נוהג אביך? וכן חבירה נוספת ונוספת, עד שקלטה שאין זה כלל נוהג כשורה בין כל האבות...

ואכן לאחר פטירתו, בימי השבעה התקשר האדמו"ר רבי שמעון מלעלוב זצ"ל [שהיה בחו"ל כמדומה] ושוחח טלפונית עם הבן ר' אשר ז"ל, ולאחר השבעה כאשר הגיע בבית הסבתא, ביקש לראות את השערי ציון של הסבא.

רד"ז היה שותק מיוחד להפליא, וגם בתקופות של פוליטיק, לא דיבר מילה וחצי מילה בענין זה. אע"פ שהיו אשר הדליקו ובכל זאת לא היה מתערב במאומה כאילו אין הדבר נוגע לו כלל, עשה את שלו ולא דיבר מאומה בכך. ואף כאשר היה נקלע למצב שכולם מסביבתו דיברו על עניני פוליטיק הבורים אז היה יושב בראש מורכן ומופנם בתוך עצמו כאילו אין הדבר נוגע לו כלל, ואין לו מה לומר ולא להתערב. במקרים כאלו שידע היה כי אין בכוחו למחות על הדיבורים, העדיף לשתוק כליל ולהתעלם מכל הענין.

בכל יום שבת קודש כשהיו באים אליה הנכדים, במקום ליתן סוכריות וכדומה כמנהג הזקנות לנכדיהן, היתה נוהגת לקפל ולהכין "איין געפאקט" כמה מנות קוגל, ולמסור לנכד שיוליך זה אל פלוני, וזה אל פלמוני והיו כאלו שהיתה שולחת אליהם יותר ממנה ושתיים, ולשלמה מינסקי (ממשפחת החנות כפתור ופרח בשערי פניה) שהיה בחור גלמוד, היתה מגדילה לעשות לשלוח אליו בכל שבת כעשרה מנות קוגל, כשהיא מבארת פעם לשואלה "שכן נכנסים אליו גם עניים נוספים..."

כך היתה שולחת בקביעות לרבים, במיוחד לעניים או מסכנים, היו ביניהם: מינקע קאם [היתה גרה בבתי וויטנברג, ואליה היתה שולחת בדרך כלל בימות החול], שימקע [תופרת, שהיתה גרה בחצר ר' יוסף וינברג, ליד ר' מיכל אהרן], מלכה שטיינברג [אליה היו נכנסים הרבה עניים, שהיו אוכלים אצל סבתא וישנים אצל מלכה].

היה אף אחד בשם משה, שנתן עיניו בטיפה המרה והיה שותה רבות עד לשכרה, והיה מתהלך ברחובות קריה ומדבר סרה על הסבתא, והיה אומר: אני בעצמי ראיתייה "ווי זי מישט די לאקשן מיט די פיס"... וכשהיה נכנס אליה, לא פעם ראיתי בעצמי איך שהיא תוחבת לו בקבוק בראנפן... ושאלתי אותה הלא הוא מדבר עלייך סרה, **והשיבה: את פרנסתי איננו לוקח ממני בשום פנים...** כמה פעמים

נישט חתונה האבן, נו, זיי האבן נישט קיין געלד און מ'קען נישט חתונה האבן, גייט מען צו די צדיקים און זיי נעמען צוזאמען געלד באם די אידן וואס האבן איין נישט איבעריגע געלד, פדיון שבויים מ'קען נישט חתונה האבן.

אח"כ עובר א' לאחר כמה ימים ליד ביתו של הפריץ, און ער זעט ווי דער פריץ מאכט א נַשף, א צוזאמען קום פון נאך אסאך פריצים מיט די פֿלֶקֶטאַעס זייערע, און מ'פרעסט און זויפט, והלה שואל, רבש"ע, עבור מה האט מען צוזאמען גענומען מעניים כאלו כ"כ הרבה כסף, בכדי שיוכל הפריץ לעשות הנשף, און פרעסן וכו'! וואס איז דער תירוץ? אז יענער איד זאל שטארבן, איז בעסער? זאל מען נישט חתונה האבן? ס'איז דאך פדיון שבויים, וואס איז א חילוק וואס דער פריץ טוט מיט די געלד...

כן הוא בזאת - אמר לי ר' שיע - דער חתן וויל נישט דעם קנייטש, אבער ער איז א שבו, די כלה גייט נישט צו די חתונה אייב מ'וועט נישט זיין א קנייטש באיי די שאפע, פארוואס? ווייל אזוי האט זי געזען באיי די חבירעטע און דאס איז די מאדע, דער מחותן וויל דאס איין נישט, אבער ער איז דאך א שבו, זאל מען נישט חתונה האבן, איז דאך דאס פדיון שבויים, צוריק לקבץ מעות, ומה לי מה שעושים עם הכסף.

סיים השותף וסיפר לי - האב איך געזאגט דיין טאטן, ווייס וואס, איך וועל אריין גיין צום טשעבינער רב, און איך וועל עם פרעגן, מה שיאמר כן נעשה, והנה היום נכנסתי אל הטשעבינער רב, וסיפתי לו מה שטען אלי הנ"ל, ואמרתי שר' שיע חולק וסובר שכן צריך ללכת הלאה, און נאך פאר איך האב עם דערציילט וואס ר' שיע האט געזאגט, האט ער זאך אן גערופן: "ס'איז דאך פדיון שבויים", והרי אז דיין טאטע איז גערעכט!"

והנה לאחר זמן, שמעתי שר' יידאלע נהנה מאוד מזה, אח"כ מצאני עוד פעם השותף והוסיף מעצמו, כי לכה"פ אכן צריך שהחתן יבכה ולא ירצה זאת, כי בלא"ה אינו שבו.

והנה לאחר זמן, שמעתי שר' יידאלע האט זאך נאך אמאל געקאכט ע"ז הענין, ולא הייתי שם, ושמעתי מאחרים שאמר כדברים האלו: יא, ר' יוסף האט דאך א מעשה פון זיין טאטן, מיטן טשעבינער רב, פדיון שבויים, יא, אבער דאס אלעס איז ווען די ווייב און קינדער שטייען און וויינען, והבעל האבא לא רצה בזה זיי ווילן נישט, הם שבויים, אבל כיום שכולם רוצים זאת, אין אלע טאנצן מיט, און פרייען זאך, איז דאס בכלל נישט קיין צושטעל, ס'נישט קיין שבויים.

אזא מעשה ווען מ'דרוקט דאס, האט מען דאס אינגאנצן קאָלעקאָטשעט.

חותן הגה"ח ר' דוד זעליג זלצמן זצ"ל

מספר ר' דוב זלצמן אממו"ר ר' דוד זעליג בילדותו היה מהכי מובחרים בעץ חיים, היה שם 3 ר' דוד'ס מובחרים, הוא ור' דוד המבורגער כמדומה, ועוד א'.

בילדותו של רד"ז היה רעב גדול כפשוטו, היה מצוי תכופות לשמוע בבוקרו של יום, אצל פלוני נפטר ילד, אצל אלמוני מתו מהרעב והמחלות, כמובן שהאנטיבייטיקה עדיין לא היה אז, אנשי צפת וטבריה סיפרו כי בדרכם מצפת לטבריה וחזור מצאו שוכבים נפוחי רעב כפשוטו, ר' שמעון בירדמן

ואמר לי, זאג דיין טאטן, אז איך בין געווען באיים טשעבינער רב, ואמר כמוהו, אז ער איז גערעכט, והסכמתי, אך אמרתי לו כיון שאני השליח, ברצוני לדעת מה זה ועל מה זה, וסיפר לי שהוא שותפו של אבא ללכת כל לילה אחרי תפילת ערבית לגביית מעות צדקה, אז ס'איז געקומען א איד צו אבא והתלונן כי אין לו לחתן וכו' לקחו אבא להשותף והלכו מבית לבית און ארויס גענומען מזה ומזה התחייבות של 25 פונט, וכן כשבאו אל השותף הי לוקח את אבא והלכו ביחד לקבץ המעות, אע"ג היה חסיד והשותף מתנגד עכ"ז כל יום לאחר מעריב הלכו ביחד לקבץ.

המשיך השותף לספר: לאחרונה מצאתי איש אחד שטען אלי, הנה נכנסתי פעם אל ר' שיע וראיתי כסא שהוא צוגעקלאפט מיר א פאר העלצער, כששאלתי ע"ז, ענה כי הנגר אמר כי תיקון הכסא עולה 5 פונט, און איך האב נישט קיין 5 פונט פארן פארעכטן דעם ביינקל, וכך עם ההעלצער, קען מען זיצן אויף דעם וסגי בהכי, והנה אצל כאלו אברכים אתם הולכים ומוציאים התחייבות של 25 פונט בשעה שאין להם אפי' 5 פונט לתיקון כסא, ובעבור מה, הנה הייתי אצל א' מאלו שאספתם לו כסף, וראיתי בביתו שיש לו קנייטש למעלה בארון, (זה היה המאדע אז), ושאלתי, כמה עלה הקנייטש, ואמר 300 פונט, כגון שהנגר רצה על הארון 1000 פונט ועל הקנייטש ביחד 1300, והרי על 300 פונט אתם הולכים אצל 12 אברכים שאין להם 5 פונט לתיקון כסא, ומוציאים התחייבות של 25 פונט, למה, שיהיה לו קנייטש בארון, וכי מה יקרה אם לארון הבגדים שלו, לא יהיה קנייטש, ס'וועט זאך איבער קערן די וועלט! כך טען הלה, ולא היה לי מה לענות לו, אח"כ פגשתי את אביך ואמרתי לו: מער גיי איך נישט! וסיפתי לו טענת הנ"ל, ושע"כ החלטתי לבל ללכת עוד לקבץ.

אך אביך טען כך: לאמיר זאך פארשטעלן, די הייליגע צדיקים, דער בארדיטשבער, דער רבי ר' שמעלקע, החוזה, ר' משה לייב, ר' פנחס קאריצער, כולם עסקו בפדיון שבויים, וואס איז האס פדיון שבויים, דער פריץ איז באלעבאס אויפן גאנצן דארף, ער גיט איין מאל א יאר א פולער טייסטער פארן קייסער, און ער קען טאן אין דארף וואס ער וויל, ער דארף אפי' נישט פרעגן קיינעם, האט ער א קרעטשמע, ער גיט דאס א אידן אויף כך וכך, און סוף יאר - דער איד האט נישט צו באצאלן, נעמט ער און ווארפט עם אריין אין א בור און ארום און ארום מאכט ער א גדר קינער קען נישט צו גיין, די ווייב און די קינדער קומען און וויינען ווינו עוזר כלל, איר וועט בריינגען די געלד וועט ער ארויס גיין.

גייט מען צו די צדיקים, מ'וויינט, אין דער צדיק קומט צום פריץ, און פרעגט עם, וויפל מאנסטו באיי עם, וויפל קומט ער דיר, ועונה 10,000 רייניש, פרעגט ער עם: אז דער איד וועט שטארבן, וועסטע האבן די געלד? אז די ווייב וועט זיין א אלמנה און די קינדער יתומים, וועסטו האבן די געלד? לאמיר מאכן א פשרה, איך בין זאך מתחייב דיר צו בריינגען 5,000 (או 2,000) רייניש און לאז ארויס דעם אידן, דער פריץ האט נישט קיין ברירה, ס'בעסער ווי ער זאל גארנישט האבן, און ער איז מסכים און ער לאזט ארויס דעם אידן, גייט דער צדיק צו אידן, וואס האבן נישט קיין 5 פונט איבעריגע און שלעפט ארויס פון זיי געלד, פדיון שבויים.

וכן דער פריץ איז גוזר אז מ'קען נישט מאכן א חתונה אין דארף, פאר וואס דער חתן און כלה גיבן כ"כ, ער איז באלעבאס אין דארף און ער לאזט

ראיתי בעצמי איך שהיא תוחבת לו בקבוק בראנפן...
כך גם בכל יום מדי בוקר היתה יוצאת את ביתה בשעות המוקדמות, כחמש ומחצה, עם 'שאל' קפה, לעבר עיור אחד שקראוהו "דער בלינדער" למסור לו את כוס החמין... [א.ה. אמי זוכרת ג"כ שהיה בלינדער שהיו שולחים אליו מפעם לפעם].

כאשר היינו באים לביתה היינו רואים בכל יום עומד על הקנייטל [פתילייה באש קטנה] מרק ירקות עם כמה פליגאלאך שזרקה בו, וכל מי שנכנס היה לוקח מן המרק ומחיה את נפשו. עד שהיה המרק עומד להסתיים כליל, ואז היתה מזהירה את הנכנסים להשאיר את הנשאר עבור בעלה. לנכדים היתה אומרת: דאס איז פארן זיידן, ולזרים היתה אומרת: דאס איז פאר דוד. לבסוף כשחזר הסבא מאוחר בלילה, והיא היתה כבר במיטה, היתה אומרת לו שהמרק עבורו, והוא היה אומר 'בשום אופן לא, הרי לא אכלת היום מאומה מסודר, [שכן לא היתה אוכלת סעודה באופן מסודר, רק בשעת עבודתה היתה טועמת מהלאקשין וכדו', ועיקר מחייתה היה משתיית קפה ששתתה רבות ותעצומות, ועל כן זכתה לאריכות ימים ובריאים כנודע]. והיה הסבא מביא לחם ואת המרק ירקות שנשאר בנוסף עם מים וקערה לנטי' אל הסבתא במיטתה, ובעל כרחא היתה נוטלת ידיה ואוכלת את הסעודה הלזה, כשהסבא מסתפק לעצמו בכוס קפה בו היה טובל את הלחם, זו היתה סעודתו. ראיתי כן בעצמי כמה פעמים כל הסדר הלזה, ונדמה לי שבכל לילה היה כן, היא היתה משאירה עבורו והוא היה מביאו אליה כאמור.

גם היו לה 'קוגאלאך' מיוחדים מקמח [ברייזל] שהיתה מכינה, וכאשר היו באים אצלה היתה נותנת מהם לבאים לטעום ולהשביע הנכדים היו מספרים שהם מיוחדים להפליא. [א.ה. וכן מספרים הנכדים שבמיוחד היו אוכלים אצלה מדי יום הנכדים הילדים שהיה להם 'חברה' בערב, ומן החיידער היו באים אליה, שם סעדו ממטעמיה, ומשם הלכו ישיר לחברה, ורק לאחר מכן חזרו לביתם].

פעם אחת כשהגעתי אליה, מצאתי שהזמינו אצלה 'טשולנט' גדול לרגל שמחה, וכבר הכינה כל התפא"ר והבשר וכו', אלא שאת ה'בעבלאך' עדיין לא בדקה, ואמרה לבעלה רבי דוד זעליג שיבדוק את הבעבלאך. הוא הבין בטעות כי כבר בדקו אותם והכניסם לתוך סיר הטשולנט. כשהבחינה בדבר נבהלה מאוד. ואמרתי לא קרה כלום, הרי לא נתבשרו עדיין גם יחד (אף שכמדומה כבר עמד הסיר על מקומו על האש, אך עדיין לא נתבשל), והרי זה מותר. מששמעה את דברי, **החלה לנזוף בי: אתה גם כן כבר נעשית למיקל...** "הלא אנשים סומכים עלי על כשרותי, ואיך אני יכול ליתן להם דברים כאלו", זו היתה עיקר טענתה וחוסר שלוותה. עד שאמרתי לה שאני אסן את כל הטשולנט ואדאג להוציא את כל הבעבלאך ממנו, **ורק אז נרגעה**, ואכן כך עשיתי...

פעם בילדותי כשחזרתי מן החיידער והגעתי אליה, ביקשה ממני לעזור לה בבדיקת הביצים עבור הקוגאלאך. **הלא היה זה כמויות עצומות של ביצים**, וכל ביצה היו צריכים לשבור אל תוך צלחת של זכוכית כדי שיוכלו לראות גם מן הצדדים, ולאחר מכן להפוך את הביצה ביד בתוך הצלחת, כדי לראות טוב גם מאחוריו, ורק לאחר מכן לשופכו אל קערת הביצים הבדוקים. **לאחר שכבר היו כשלשים ביצים מוכנים בקערה, הבחנתי שביצה אחת שבדקתי והיה נראה טוב, מיד לאחר שפיכתה לקערה ראיתי שיש בה איזה אדום** וכבר מצויה הביצה בקערה. סיפרתי לה,

ואמרתי לה שאגש לשאול לרבי אלקנה (ווייסנשטרן) על כך, אך היא עמדה בתוקף **שמאחר וסומכים עליה על כשרות הדברים שהיא עושה, בשום אופן אין לשאול אפילו שאלה**. אמרתי לה: סבתא, הלא זו היא כל המשכורת שהינך מרוויחה כל השבוע?! אך בשום אופן לא הסכימה ליתן כזאת לאנשים שסומכים עליה, **"הרי סומכים עלי", ומיד עמדה ולקחה את כל הקערה, ניגשה עם כל הביצים שבתוכה אל השירותים ושפכה שם את כל תכולת הקערה**. (הוצאה מרובה בפרט באותם ימים, מלבד זאת גם טירחה יתירה, וזאת מלבד מה שמעתי צריך לחזור שוב על כל זאת מחדש).

פעם הזמין אצלה הגאון רבי מענדיל אטיק שליט"א קוגל או קוגלאך לרגל שמחת נישואי בנו ר' דוד שליט"א, וביקש שחפץ לבדוק את ה'לאקשין' בעצמו, ואמרה שהיא לא מצאה מעולם תולעת ב'לאקשין', אך אם הוא חפץ בכך - ביכלתו אכן לבדוק. ופירסו סדינין לבנין על הרצפה, עליה שפכו את ה'לאקשין', ורבי מענדיל השתטח על הסדינין שעל הריצפה ובדק את ה'לאקשין', ומצא תולעת, אותה הראה לסבתא. מיני אז, בכל שבוע היתה הסבתא מקפדת על בדיקת ה'לאקשין', ולחלישת ראייתה היתה מבקשת מן הבאים אליה כבר בימי השבוע המוקדמים, לעשות טובה ולעמוד לעזר לבדוק חלק מן ה'לאקשין' השטוחין כבר על הסדינין. וכן לאחר הכנסת ה'לאקשין' במים, היתה בודקת ומבקשת לבדוק אם אכן אין צפים תולעים... כך היה מאז מדי שבוע בשבוע.

פעם בנערותי כשראתה אותי יושב ומבלה מעט את הזמן בלילה, אמרה לי: לערן זאך פון אבישין (בן רבי נטע זצ"ל) לצלל את הזמן, כשהוא חוזר לביתו על המדריגות הוא קורא כבר קר"ש שעל המיטה...

כמה פעמים מצאתיה מדפדת וקוראת בספרים שיצאו לאור על ידי ר' אביש, ושאלתיה וכי הינך מבינה במה שכתוב כאן, מדוע הינך קוראת זאת, והשיבה: אינני מבינה, אך זה עושה לי נחת רוח שיש לי נד ששמחבר את הספרים הללו... [א.ה. אמי סיפרה לי שהיו דברים שכן הבינה, וכפי שסיפרה פעם לאמי שראתה בספרים של אביש, כי כשאדם חוטא נפגם בזה אותו האבר שבו עשה את העבירה, ואילו ע"י כעס אזי נפגם לא רק אבר אחד אלא כל האדם בכל אבריו כולם נפגמים. והיתה חוזרת על כך כמה פעמים].

בברית שערכתי לבני הראשון, עשיתי את סעודת הברית אצלה כמנהג אותן שנים שהברית היו עושין אצל הסבתא, כשאמי והיא מכינים את הסעודה. (הברית עצמו היה בשטיבלאך בית ישראל - בית יעקב שול, והסעודה בביתה). את הסעודה היו נוהגים לעשות בצהרים. לאחר שהכינו את השולחנות וישבתי מעט ללא מעט מיוחד, פנתה אלי ואמרה: **ס'איז א טאג פון א ברית, ס' איז א גרויסן טאג, א שאד אויך יעדן מינוט...**

סיפרה לו, כי הרי היא אצל פרופסור שאמר על רבי נטע שאם יצמחו לו שערות על כף היד יהיו לו ילדים, ולכן אף ביקשו שיגרשה, והנה לאחר שנושע רבי נטע, הלכה אל אותו הפרופסור ושאלה אותו שיבדוק אם יש לו שערות בכף היד, והתפלא על שאלתה, ותאמר שהרי אמרת שרק כאשר יצמחו אלו ייושע, נענה הרופא ואמר: ס' איז נישט פון עם... ואמרה לי הסבתא, אכן על פי דרכי הטבע הוא צודק הרופא, אך מאחר "אז דער לייפציגער האט זאך אריין געמישט דא", מעתה אכן שונים הם פני הדברים לגמרי...

סיפרה לו: היא באה מבית שלא היו נוהגות הנשים לגלח את שערותיהן, ואף אמה פראדיל וכן אם אמה רחל לאה לא היו נוהגות כן כלל, אך מאחר והסבא ביקש זאת ממנה עשתה כן. וסיפרה עוד הסבתא שרה פייגל ע"ה: כי כאשר החליטה לגלח את עצמה כרצון בעלה, היה הדבר כה מוזר עד שפחדה לבוא אל אימה להתגלח אצלה, והלכה אל שכניה אחת שהיתה מיוצאי קהילות אונגריין שהיו נוהגות בכך, והיא גילחה אותה בביתה. והיתה חוששת מתגובת אימה על כך, אך לבסוף לא זו בלבד שלא אמרה לה כלום על כך, אלא שלאחר כמה חדשים גילתה שאף אימה בעצמה החלה לנהוג כך וגילחה את עצמה. היא נתנה כל כך מכך עד שעשתה כן בעצמה].

היה לה לסבתא שרשרת של פנינים על הצוואר שהיה בן שש מחרוזות של פנינים, 6 שנירלאך, [שכמדומה קיבלה מאימה, וחילקה אותה לשנים, 3 שנירלאך נתנה לבתה הבכורה שרה פייגל כאשר קיבלה על עצמה אף היא להתגלח, וה-3 שנירלאך השאירה עבור הבנות האחרות... כאשר יקבלו זאת.

מעניין הדבר שבכל שבת של שמחת נישואין היו אוכלים אצלה בבית כל המשפחה, ולכולם הכינה כידי ה' הטובה עליה, ואילו לעצמה, היתה יושבת וטובלת החלה בכוס יי"ש 96% ואוכלת.

גם על כל חולשה שהיה לנו, היתה נותנת לשותות קצת יי"ש פשוט, ואומרת לשותות ת"ה חם, ולשכב במיטה במשך הלילה עם שתי פערניעס, כך תוכל מחר לקום ללכת בחיידער בריא אולם.

עד כאן מהג"ר יוסף גבירץ שליט"א.

מספרת נכדתה: למרות היותה עובדת ועומלת לפרנסתה בעשר אצבעותיה, בכל זאת היתה מפרגנת לאחרים הרבה, ומחלקת ונותנת המון. היה פעם אחד הנכדים שהיה מסכן אמיתי, ולקחה סכום אדיר ותפרה לו 'חאלאט'. וזכורני שהיינו תמהים עד מאוד: כל כך הרבה כסף, ועבור מי, אך היא היתה בטוחה בעצמה, אדרבה אכן סכום גדול הוא, אך הלה מסכן וזקוק לכך, על כן קנתה לו זוקא.

אהבת התורה שלה היתה עצומה עד מאוד. בכל לילה היתה מעלה כמה חתיכות מזונות וכוס קפה לבית יעקב שול, אל חתנה רבי נטע זצ"ל, בסביבות השעה 12, שהיה לומד גם בשעות הלילה בביהמ"ד.

היתה חפציה מאוד ב'ווילונות' בבית, והיתה חוסכת סכומים עבור כן עד שהתקבץ לה המעות הנצרכות לכך, אך מששמע הסבא מכך, מיאן באמרו: הלא אנשים נותנים לי מעות מפני שישביה מאן' אני, וכי אקח מכך עבור ווילונות, וגנזה את כל החלום הלזה. עד שהדוד לייב והדודה מערל קנו ווילונות עבור הסבתא.

גאונות ב"מדות" והצנע לכת: סיפר הגה"ח ר' אליעזר בריזל ז"ל בבתי ראנד היה פעם מחלוקת בין שני שכנות על מטבע אחת, זאת טענה שנאבדה וזו טענה שהשניה גנבה, ותיכנס אימי (הבאבע פייגאלע) לבית, והכניסה אצבעה (כשהוא כפוף) לפיה (מצד גם היד) להורות "להיות בשקט, לא לספר כלום", ולקחה מטבע כזאת, ויצאת אל השכנים ושאלה, פארוואס קריגט מען זאך? ואמרה הלה שנאבדה מטבע, וצעקה השניה, האסט דאס געגאנבעט, זאגסטע אז ס' האט זאך פארלארן, ואימי שמה את המטבע באיזה זווית, ואמרה אויב ס' איז פארלארן קען מען דאך זוכן, והחלה לחפש, עד שאמרה: קומט זען, וואס ליגט דארטן אין ווינקל... ובאו ומצאו את המטבע...